

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

3 | 2021

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

KULTURNÍ A ZNALOSTNÍ
BOHATSTVÍ KNIHOVEN

Duha online:
<https://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

- Národní strategie digitalizace knihovních fondů v ČR – *Michal Indrák* 2
Umíme zajistit udržitelnost knihovny? – *Hana Sychrová, Michal Denár* 4
Dobříš: knihovna jako pomocník. Jde to? – *Romana Bodorová* 7

Inspirace, podněty, náměty

- Dílna čtení s dominem – *Radka Vojáčková* 11
Výukoví roboti – *Michaela Mrázová* 12
Todoist – udělejte si pořádek v úkolech – *Vojtěch Hamerský* 15

Proměny českého knihovnictví

- Rozhovor s ředitelem Městské knihovny Děčín Ladislavem Zoubkem –
Jana Nejezchlebová 16

Veřejné knihovny

- Jižní Morava čte zahajuje další ročník – *Kateřina Bartošová* 19
Kulturní aktivity Městské knihovny Znojmo – *Jana Sikorová* 20
TOP Knihovna Jihomoravského kraje 2020 – *Michal Marek* 22

Konference, akce

- Šestý ročník konference Elektronické služby knihoven – *Michal Škop* 24
Jak na komunitní aktivity v knihovnách – *Jan Lidmila* 27
Malování na chodníku v karvinské knihovně – *Světlana Stoklasová* 29

Informace pro knihovny

- Nová koncepce regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji podporuje
čtenářství a rozvoj komunit – *Monika Kratochvílová* 30
Co přináší díla nedostupná na trhu? – *Martina Šmídtová, Martina Smetánková* 32

Z činnosti MZK

- AHOJ Varšavo! – *Martin Krafl* 34
Čtenáři MZK si rychle zvykli na nové atrium – *Martina Šmídtová* 35
Video návody pro vyhledávání v odborných databázích – *Petra Chaloupková* 36
Victor Klemperer – *Richard Guniš* 37

Knihovnické osobnosti

- Šárka Ondrušková – knihovnice TOP komunitní knihovny Jihomoravského kraje
2020 – *Lenka Šefferoová* 38

Oči Brna

- Rudolf Pečman (1931–2008): Pocta zakladateli festivalu Moravský podzim –
Irena Veselá 41

Recenze

- Upřímná vyznání statečného divadelníka – *Vít Závodský* 44
Krajinou Vyškovska chůzí poutníka. Pavel Klvača a Libor Musil – *Tomáš Kubíček* 46

Z historie knihoven

- Městská knihovna Kuřim – od historie po současnost – *Iveta Pernicová* 47

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

- Ódou na radost je nová knihovna v Helsinkách Oodi, zhmotněná vize knihovny
budoucnosti – *Libuše Foberová, Zdeněk Franěk* 49

Rozhovor

- Co zbude z Hosta – rozhovor s Miroslavem Balaštíkem – *Tomáš Kubíček* 54

Fejeton

- U pramene vrátka – *Ondřej Cikán* 57

Vážení a milí čtenáři,

tímto číslem uzavíráme naše přiblížení jednotlivých pilířů nové Koncepce rozvoje knihoven. Tentokrát se zaměříme na **kulturní a znalostní bohatství knihoven**, které vytváříme, spravujeme a zpřístupňujeme. Rubrika *Studie, články* představí přípravu Národní strategie digitalizace knihovnických fondů v ČR, knihovnu věcí a databáze osobností regionů v České Třebové i aktivity pro všechny věkové kategorie realizované v Městské knihovně Dobříš. Téma čísla doplňují příspěvky v dalších rubrikách. Věnujeme se například dílům nedostupným na trhu (*Informace pro knihovny*), kulturním a vzdělávacím akcím Městské knihovny Znojmo (*Veřejné knihovny*) nebo využití robotických hraček (*Inspirace, podněty, náměty*).

V letošním roce byla schválena nová Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji (*Informace pro knihovny*) a startuje další ročník projektu „Jižní Morava čte“ (*Veřejné knihovny*). Pozveme Vás také do zahraničí. Aktuálně probíhá knižní veletrh ve Varšavě, na kterém jsme v pozici hlavní hostující země (*Z činnosti MZK*). Druhá pozvánka směřuje do Oodi – knihovny budoucnosti v Helsinkách (*Zkušenosti ze zahraničních knihoven*). Nechybí ani *rozhovor* – tentokrát ke 100. výročí časopisu *Host*, *recenze* na zajímavé knižní tituly či *fejeton*. Za redakci časopisu Vám inspirativní čtení přeje

Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 35 (2021), číslo 3.
Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně.**

Adresa vydavatele a redakce:
Moravská zemská knihovna v Brně
Kounicova 65a, 601 87 Brno
Telefon: 541 646 126
E-mail: duha@mzk.cz
IČ 094943, DIČ CZ00094943

Foto na přední straně:
Místní knihovna Kostice, region Břeclav,
nominace na ocenění Knihovna roku 2021,
fotografie: archiv MK Kostice.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák
Tisk: Tiskárna Brázda
Vychází 4x ročně tištěně i on-line.
Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print),
ISSN 1804-4255 (Online)

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor, Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka, Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka, Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě), Mgr. Kateřina Janošková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm)

jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Národní strategie digitalizace knihovních fondů v ČR

Michal Indrák
michal.indrak@mzk.cz

Príspevek predstavuje prípravu Národnej stratégie digitalizácie knižničných fondov v Českej republike. Táto stratégia sa stala hlavným témom Seminára ke krajskej digitalizácii, ktorý každoročne pořádá pod záštitou SDRUK IT Moravská zemská knihovna v Brně. Zmienené je okruh tém diskutovaných v rámci jej tvorby – význam Registru digitalizácie, otázka medziinstitucionálnej spolupráce, problematika kritérií výberu dokumentov k digitalizácii či elektronického povinného výtisku.

V rámci implementační části opatření k naplnění strategických cílů *“Konceptce rozvoje knihoven ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030”* se nachází několik konkrétních kroků v oblasti informačních služeb knihoven v analogovém a digitálním prostředí, které souvisí s koordinací digitalizace na národní úrovni. Jedním z těchto kroků je vytvoření metodického centra digitálních dokumentů v Národní knihovně ČR v termínu do konce roku 2027 a dalším konkrétním krokem je vypracování Národní strategie digitalizace knihovních fondů ve spolupráci Národní knihovny ČR (NK ČR), Moravské zemské knihovny v Brně (MZK) a Ústřední knihovnické rady ČR (ÚKR) s termínem do konce roku 2021.

V rámci spolupráce MZK a NK ČR na přípravě právě této výše uvedené strategie digitalizace jsme se rozhodli věnovat letošní Seminář ke krajské digitalizaci, který je každoročně pořádán pod záštitou SDRUK IT v MZK, speciálně jenom tomuto tématu a celý program upravit a připravit společně s odborníky z NK ČR tak, aby se s výstupy ze semináře dalo pracovat jako se vstupem pro tvorbu tohoto koncepčního materiálu.

Seminář se uskutečnil v online prostředí 2. 6. 2021. S ohledem na plánovaný široký záběr semináře byli k účasti pozváni mimo tradičních účastníků i další odborníci z řad vysokoškolských knihoven, knihoven muzeí,

galerií a specializovaných knihoven. Všechny prezentace a řízené diskuze se zabývaly souvisejícími tématy se strategickými otázkami. Základní vizi a teze připravované národní strategie přednesl Tomáš Foltýn (generální ředitel NK ČR) a následně byly diskutovány aktuální strategie digitalizace jednotlivých knihoven, které mají k dispozici vlastní interní digitalizační linky (MZK, NK ČR, Městská knihovna v Praze, Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě). Diskutována byla především granularita těchto dokumentů a to z pohledu toho, do jaké míry detailu má smysl jednotlivé strategie plánovat. Klíčovou roli v evidenci a koordinaci hraje a bude hrát i v budoucnu centrální služba Registr digitalizace provozovaná NK ČR. Tento páteřní systém není ale vždy důsledně a včas všemi knihovnami doplňován a aktualizován. Vzniká i obecná potřeba jednoduššího „vizuálního“ přehledu o tom, čím se která knihovna obecně zabývá. Stejně tak je třeba důsledně spolupracovat na doplňování odkazů na digitalizované dokumenty do Souborného katalogu. Velkým tématem se stala otázka meziinstitucionální spolupráce a spolupráce s knihovnami vysokých škol, které digitalizují především pro vlastní potřeby a prozatím bez centrální koordinace. Vysokoškolské knihovny také většinou používají pro prezentaci své digitalizace digitální knihovnu založenou na open source platformě DSpace

na rozdíl od – v knihovnách rozšířeného – open source systému Kramerius. V rámci diskuze účastníci upozornili na problematiku, která souvisí s důslednou kontrolou záznamů nebo potřebou rekatalogizace dokumentů před započítáním vlastních digitalizačních prací. Tato aktivita by mohla být v budoucnu podporována v rámci dotačního titulu VISK 7. Široce diskutovány byly i otázky týkající se kritérií výběru dokumentů k digitalizaci, kdy mimo záchranné digitalizace a digitalizace žádaných titulů hraje například pro krajské knihovny velkou roli především souvislost dokumentů s daným krajem a případné požadavky kraje jako zřizovatele knihovny. Tematizována byla i otázka elektronického povinného výtisku od vydavatelů a to z toho důvodu, aby se zbytečně nedigitalizovaly tituly, které už v dnešní době jsou v digitální podobě připraveny ještě před tiskem. Díky přebírání těchto elektronických zdrojových dat pro tisk knihy knihovnamí by vznikl prostor pro digitalizaci starších knih. Samostatným okruhem se stala i otázka kompetencí zaměstnanců, kteří se podílejí na digitalizaci, jejich flexibilita a možnosti jejich dalšího vzdělávání.

V rámci zajištění co největšího množství relevantních dat připravili kolegové z NK ČR online dotazník, určený pro knihovníky z archivních, muzejních a galerijních knihoven a další odborníky na digitalizaci tak, aby se

podařilo získat co nejvíce a co nejpestřejších námětů a podnětů pro finální zpracování strategie. Národní strategie bude vycházet i ze strategií jednotlivých ministerstev (Ministerstvo kultury, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy). Jedná se o ministerské dokumenty, které ve svých strategiích digitalizaci nějakým způsobem explicitně zmiňují. Dále budou při přípravě brány v úvahu dokumenty jako Digitální Česko, Státní kulturní politika a pracuje se i se strategiemi vybraných evropských národních knihoven.

Koncem června 2021 zveřejnila NK ČR svou interní strategii digitalizace novodobých fondů, která je platná pro léta 2021–2023. MZK má připravenou aktualizaci své strategie digitalizace z roku 2017 na období 2022–2026 k internímu připomínkovému řízení s tím, že dokument by měl být v brzkém termínu finalizovaný. Protože témat k diskusi je poměrně velké množství a v rámci jednoho semináře jsme ani neplánovali je všechny prodiskutovat, rozhodli jsme i s kolegy z NK ČR, že v letošním roce budeme pořád ještě jeden Seminář ke krajské digitalizaci a to v podzimním termínu. Termín pro vytvoření Národní koncepce digitalizace knihovních fondů v ČR (tedy konec roku 2021) by měl být splněn.

Bude vás zajímat, že...

Sdílejte své zkušenosti a znalosti na mezinárodní knihovnické konferenci Kniha ve 21. století, která se uskuteční 15. a 16. 2. 2022 v Opavě. Téma je: **Knihovna žije! #komunitní #smart #trendy. Společenské změny posledních let výrazně ovlivnily a proměnily očekávání a požadavky uživatelů ve sféře služeb. Velmi aktuálním tématem nejen v knihovnách se staly technické novinky, technologický pokrok a implementace IT do každodenní práce. Jak se proměňuje chování uživatelů, kam trendy směřují knihovnictví a jak se s výzvami současnosti vyrovnává knihovnická komunita? Podělte se o své zkušenosti, znalosti a příklady z praxe. **Abstrakty příspěvků přijímá vědecká rada konference do 15. 10. 2021.** Více informací najdete na webových stránkách <http://k21.fpf.slu.cz/>.**

Umíme zajistit udržitelnost knihovny?

Hana Sychrová, Michal Denár

Hana.sychrova@moderniknihovna.cz, Michal.denar@moderniknihovna.cz

Autoři příspěvku se zamýšlí nad požadavkem udržitelného rozvoje knihovny a předkládají spektrum netradičních možností. Po analýze současných činností a na základě zkušeností zahraničních knihoven začal kolektiv knihovny uvažovat zcela nezvykle. Promýšlet různost požadavků svých klientů v současné době. Snaha oslovit uživatele i městskou komunitu vedla ke vzniku Knihovny věcí. Nabídku knihovny rozšířili o půjčování věcí z oblasti sportu, zábavy a volného času. Knihovna věcí má vlastní sekci v katalogu. Ještě jedno velmi důležité téma zajímalo knihovníky a hledali cesty k jeho oživení, změně. Podpora znalostí o osobnostech regionu. Doposud databáze zpracovávaná knihovníky a omezena na lokalitu je nově rozšířená do sousedních regionů a je zapojena veřejnost. Doplnují se tak informace o rodinných souvislostech a vazbách. Vznikla databáze Osobnosti regionu 2.0.

Netradiční náměty

Knihovna věcí

Pro rok 2021 je ústředním tématem v knihovnách udržitelnost. A tím nemyslíme snahu udržet si počet registrovaných čtenářů, ale naplnit Cíle udržitelného rozvoje. Způsobů je mnoho, my jsme se rozhodli vyzkoušet jeden mnoha roky osvědčený recept, jen maličko změněný.

Městská knihovna Česká Třebová kromě knih, časopisů a audioknih půjčuje s velkým úspěchem již několik let také společenské a deskové hry. Proč si stejným způsobem nepůjčit třeba piknikový koš či sadu na badminton? Inspirovali jsme se ve světě, kde knihovny věcí běžně fungují už několik let.

V roce 2020 jsme začali nakupovat první předměty, bohužel kvůli epidemii koronaviru jsme se v průběhu loňského roku věnovali nakonec spíše jiným záležitostem. Ale protože nám stále jsou blízké myšlenky minimalismu,

sdílené ekonomiky a udržitelného rozvoje, tak si od letošního léta mohou naši čtenáři půjčovat i věci.

Jak půjčit piknikový koš nebo hamaku?

První předměty v knihovně věcí jsou především z kategorie zábava, sport a volný čas.

Jedná se o hry na venkovní využití, např. petanque, slackline, šipky, badmintonový set, malý pingpongový stůl a pálky, pikniková deka a koš, kreativní pájecí pero, malířský stojan a další.

Po akvizici jsme v knihovním systému Koha vytvořili jednoduché záznamy podobně jako u deskových her. Každá věc dostala svůj unikátní kód, který jsme vhodně umístili buď přímo na věc, nebo na její obal. Chceme, aby si čtenáři mohli věc pohodlně odnést domů, mít ji v něčem uloženou, aby se neponičila, a jednotlivé části se neztratily. Proto jsme pro určité předměty zvolili barevné látkové tašky, na které jsme si sami našehovali vlastní logo knihovny věcí. Přidali jsme

odepínací kartičku s kódem a popisem obsahu, podle které při vrácení kontrolujeme, zda se vrátilo vše. Navíc čtenáři tak mají rychlejší a snazší přehled, kolik částí předmětu musí vrátit, než kdyby tato informace byla pouze v knihovním katalogu.

Zájemci o výpůjčky si mohou prohlížet předměty v online knihovním katalogu stejně jako knihy, časopisy, audioknihy a deskové hry. Knihovna věcí má v katalogu vlastní sekci, kde se místo obálek knih zobrazují ilustrační obrázky věcí.

Vybírat se dá i přímo v knihovně, kde jsou společně s hrami vystavené některé věci. Větší předměty jsou potom ve skladu podobně jako část knihovního fondu.

Přístupnost věcí

Stačí být registrovaným čtenářem Městské knihovny Česká Třebová, žádné další poplatky za půjčování z knihovny věcí nevybíráme. Chceme, aby věci přinesly čtenářům nějaký nový zážitek a zkušenost a byly dostupné co největšímu počtu lidí. Předměty proto půjčujeme pouze na 14 dní, ale po dohodě lze dobu prodloužit. V případě pozdního vrácení se platí zpoždění. Věci nelze vrátit do biblioboxu.

Současnou nabídku věcí chceme postupně rozšiřovat, uvítáme proto i nápady našich čtenářů. Kromě běžných způsobů, jak nás kontaktovat, vznikl na našich webových stránkách i jednoduchý formulář pro vyplnění. Nebráníme se ani přijetí nějaké věci jako daru, kterou už doma čtenáři nevyužijí, ale někdo jiný ano.

Zatím jsme se setkali pouze s pozitivními ohlasy od čtenářů. Doufáme, že tento experiment bude dobře fungovat.

Fotografie kolorovaná za pomoci strojového učení

Databáze osobností regionů

Osobnosti regionů 2.0

Němcová, Čapek, Zátopek a další slavné osobnosti mají hesla na Wikipedii, byly o nich napsány celé knihy, ale co pedagogové, amatérští divadelníci, odbojáři, oběti nacismu a jejich skryté a polozapomenuté příběhy, které zná často jen nejbližší rodina? Uchovejme pro další generace osudy lidí, našich sousedů, které významem přesáhly místo svého působení, a sdílejme je s ostatními.

Databáze lokálních osobností

Okolo roku 2009 jsme měli v katalogu tehdejšího knihovního systému zpracovány stovky místně významných osobností, které jsme chtěli

lépe zpřístupnit veřejnosti.

Díky spolupráci Městské knihovny Česká Třebová a Městské knihovny Ústí nad Orlicí vznikl roku 2012 portál OsobnostiRegionu.cz s uživatelsky přitažlivějším a přívětivějším rozhraním. Databáze obsahovala pouze osobnosti z České Třebové a Ústí nad Orlicí a nejbližšího okolí. Jelikož původní seznam osobností vycházel především od lokálních autorů a z místní produkce knih, byla to skupina malá a poměrně i úzce vymezená.

Ve snaze o její rozšíření jsme postupně přidávali zajímavé postavy západního odboje,

letce v Británii, prvorepublikové živnostníky nebo veřejně činné osoby. Později jsme se zaměřili i na oběti komunistického režimu.

Spolupráce přes hranice regionu

Svět je malý a lidé se i v dřívějších dobách stěhovali za vzděláním nebo prací. Váš rodák třeba ovlivnil životy dalších lidí na druhé straně republiky, kam jezdil na chalupu...

Postupem času se kromě knihoven z měst Česká Třebová, Ústí nad Orlicí, přidaly Svitavy, Chotěboř, Choceň a Ostrava. Proto se změnil název databáze na Osobnosti regionů 2.0 a přibýly nové funkce.

V době psaní tohoto článku je v databázi 2074 osobností. K životopisu je možné přidávat fotografie osoby, pokud jsou k dispozici. V době koronaviru jsme pomocí strojového učení zkoušeli kolorování fotek a různé postupy vylepšování jejich kvality.

Vyhledávání v databázi funguje podle různých kritérií (jméno, místo působení, obor). Výsledky hledání lze upřesnit pomocí filtrů.

Databáze umožňuje vytváření rodinných vazeb mezi osobami (manželé, rodiče, děti), ale i přátelství, což usnadňuje případnou další badatelskou práci. Práce s editorem záznamů je intuitivní a rychlá.

Automaticky je ke každému záznamu přiřazeno, kdo je dodavatelem dat. S ohledem na autorská práva je nutné uvést, odkud byly informace čerpány. Je možné připojit externí odkazy na další stránky.

Každý měsíc připomíná hlavní stránka významná výročí osob, jde o tzv. kalendárium. Vlastní hlavní stránku může mít i spolupracující instituce, pak se zobrazuje výběr pouze z jejích dat, tedy s vazbou na konkrétní místo v republice. Čtenář nemusí znát žádné jméno při první návštěvě webové stránky a hned se může začít.

Data se průběžně aktualizují a postupně přibývají nové záznamy. Každý, kdo má zájem, se může zapojit, ať už jako instituce nebo

jednotlivec, stačí nás kontaktovat na michal.denar@moderniknihovna.cz. Pokud by takto chtěla prezentovat svoje osobnosti další knihovna, můžeme vám poradit s převodem dat. Spolupracujeme s portálem knihovny.cz, který data přebírá.

Zapojení veřejnosti

Označení v názvu 2.0 dává tušit, že do tvorby obsahu webu se může zapojit každý. Slouží k tomu jednoduché tlačítko *Vím víc informací*. Může jít o rychlou a jednorázovou spolupráci, doplnění kontextu, upozornění na nepřesnost, přidání fotografií a podobně. Portál nabízí také možnost nominovat osobu k zařazení do databáze.

Je tedy vhodné zapojit širokou veřejnost z vašeho okolí, ale zároveň to může být prostor pro místního amatérského historika, který hledá zapomenuté příběhy malých živnostníků ve městě. Může využít hotové platformy a jednoduše a zdarma publikovat.

Hledáte snadno dostupný zdroj osobností, pokud jste pracovník knihovny a svůj čas chcete věnovat vytvoření vlastní databáze? Zajímavé osobní příběhy můžete najít v regionální literatuře, radničních novinách, přehledu držitelů cen města, brožurách k výročí místních spolků, škol, z historie výtvarných, divadelních, sportovních a dalších organizací, kroniky obce...

Podílejte se na databázi, jejíž výstupy si mohou příjemně pročítat běžní občané, ale může sloužit i pro další práci, např. studentům, badatelům, organizaci Post Bellum a jiné.

Bude vás zajímat, že...

... **zajímavou nabídku besed pro školy můžete najít na webových stránkách Městské knihovny Ivančice.** Už v úvodu nabídky knihovnice upozorňují, že nechtějí děti a žáky zahltit informacemi a fakty, ale naučit je nezávisle myslet, spolupracovat, vyjadřovat názory a diskutovat o nich. Každé besedy se může zúčastnit jen jedna třída. Nabídka besed je velmi přehledně graficky a stručně zpracovaná. Obsahuje název, anotaci, cílovou skupinu a dobu trvání besedy (z témat – Dobrodružství v temných poličkách, Karel IV., Jak vzniká kniha?

Dobříš: knihovna jako pomocník. Jde to?

Romana Bodorová
knihovna.dobris@seznam.cz

Současná knihovna musí být komunitním centrem obce, města. Městská knihovna v Dobříši ukazuje a inspiruje svým příspěvkem, jak lze zapojit do svých aktivit nejrůznější skupiny uživatelů, včetně občanů města. Pracovníci knihovny předkládají náměty na nejrůznější akce, semináře či workshopy a odpovědně plná her. V jejich nabídce jsou i nové nápady na využití sociálních sítí a nejnovějších technologií, které knihovna má. Odměnou je nárůst zájmu významné a náročné skupiny teens. Nezapomínají však zapojit do aktivit spojených s technologiemi ani handicapované čtenáře.

Městská knihovna Dobříš, ve které mám tu čest již jedenáct let pracovat, je řazena bezesporu mezi knihovny aktivní, mezi kolegy respektované a svými uživateli oblíbené. V soutěžích českých knihoven se pravidelně umísťuje na dobrých pozicích. Tak proč nejsme spokojeni?

Priority

Dobříš jako město vzdělaných, zodpovědných, sebejistých občanů? V souladu se základním, téměř posvátným posláním knihoven, na tom pracujeme. Jsme si vědomi toho, že tato vize je krásný cíl, ke kterému vede mnoho cest a různých prostředků. Přemýšlíme o nich, radíme se, snažíme se vzdělávat. Jezdíme si pro inspiraci do mnoha knihoven v celé republice, hledáme ji u dalších organizací a spolupracujeme s nimi. Tak, jako vy.

Česty dříve a nyní

Abychom mohli dobře nabízet své služby a vzdělávací programy, musíme k nám v první řadě zájemce o ně přivést. Naše heslo zní: nikdy není příliš brzy – a nikdy také není příliš pozdě! Zkoušíme to znovu a znovu – a právě nyní, v covidové éře, to vnímáme jako úkol těžší, než dříve – nicméně také jako výzvu. V předepidemických časech jsme pravidelně pořádali šest až osm stovek programů pro školy i pro veřejnost – v loňském roce jsme jich v důsledku karanténních opatření mohli

uskutečnit pouhou třetinu. Nelze předjímat další vývoj situace, ale snažíme se být připraveni a nevzdáváme naše plány. Koho tedy chceme do knihovny „lákat“?

Mimina

Vzdělávací program pro nemluvnata? Ale ovšem, to už není žádná novinka, mnoho z vás ho dělá taky. Do projektu S knížkou do života jsme se přihlásili od začátku – náš program jsme pojmenovali Knihomně a loni jsme v něm měli evidováno přes sto dětí ve věku přibližně šest měsíců až čtyři roky (plus pár pětiletých sourozenců). Program probíhá pravidelně jednou měsíčně

Akce Knihomně

v sedmi skupinách – tedy: probíhal. V letošním roce se zatím bohužel mohl uskutečnit pouze jednou. A co že to s těmi špunty děláme? Učíme je a jejich rodiče říkadla, básničky, písničky – za pomoci pohybových prvků, rytmických nástrojů a dalších pomůcek, ukazujeme jim knížky a na závěr jim zahrajeme pohádku. A jen tak mimochodem je učíme také tomu, že knihovna je jejich a pro ně a že se tu mohou cítit jako doma. Průkazka do knihovny na rok zdarma je součástí uvítacího balíčku, který na prvním setkání od nás dostanou.

Předškoláci a žáci prvního stupně ZŠ – a celé rodiny k tomu

Kromě spolupráce s mateřskými a základními školami, které k nám pravidelně chodí na různé tematické besedy, oslovujeme i rodiny s předškolními (a raně školními dětmi) s nabídkou programů rodinného typu. Cílem je přivést rodiny k nám, ukázat jim paletu našich služeb a samozřejmě je také pobavit i poučit: programy zahrnují scénické čtení, divadelní představení, výtvarné dílny, ukázkou různých deskových a jiných her a vzdělávacích pomůcek, hudební doprovod a někdy třeba i vystoupení tančícího psa. A obvykle také dobré občerstvení. Děti tohoto věku také velmi rády navštěvují (s dospělým doprovodem) pravidelné výtvarné dílny (jednou měsíčně), pohádková odpoledne (jednou měsíčně) či divadelní představení (přibližně dvakrát ročně). Cílená spolupráce s prvňáčky (vrcholící Pasováním na čtenáře a Klíčováním – předáním symbolického klíče od knihovny) samozřejmě podporuje budování vztahu ke knihovně nejen dětí, ale často i jejich rodičů.

Děti od deseti

Děti ve věku od cca deseti let navštěvují naši knihovnu (jako jistě i vaši) již převážně samy, a to v hojně míře. Vzdělávací programy jim nabízíme hlavně v rámci programů pro školy (besedy, Listování, literární cestovka, pravidelné návštěvy s výměnou knih), ale pořádáme i kurzy šachů, herní odpoledne či víkendy, čtenářský

kroužek (nejen) pro děti se sociálním handicapem. A o letních i podzimních prázdninách příměstské tábory.

Teens a „young adult“

Všichni víme, jak těžké je udržet v knihovně dospívající – konkurence je příliš velká a naše možnosti omezené. Zaměřujeme se na tuto skupinu ve zvýšené míře již přes deset let a jsme rádi, že to přináší výsledky. Teenageři se u nás scházejí k popovídání (mají kromě dětského oddělení k dispozici i vlastní oddělení 15+), seznamují se u nás, využívají programy virtuální reality – a samozřejmě si také půjčují knihy a navštěvují programy, které pro ně připravujeme. Každý týden se zde hraje Magic the Gathering, pořádáme (primárně) pro ně prestižní víkendový BOoK Con s tématem sci-fi a fantasy, herní odpoledne, víkendy. Na některé programy se k dospívajícím přidávají i lidé kolem dvacítky. A školní třídy zveze na besedy, Listování a další vzdělávací programy.

Kamarádka knihovna

V této soutěži jsme se již několikrát umístili na některé z předních pozic. V roce 2019 se nám podařilo získat 1. cenu a prestižní titul „Kamarádka knihovna“ a velkou radost jsme měli ze zdůvodnění poroty. Ta výslovně zmínila jako jeden z důvodů ocenění množství vzdělávacích a volnočasových programů knihovny, srovnatelných s programy knihoven ve velkých městech, a avantgardní způsob práce s mládeží.

Dospělí

Dospělí v produktivním věku jeví zájem nejvíce o půjčování knih a s tím spojené služby: MVS, půjčování e-knih (půjčujeme i čtečky) a v poslední době též o novou službu Kniha z knihovny. Velmi atraktivní jsou pro ně též audioknihy. Významným předělem bylo před lety zřízení sobotních a nedělních otvíracích hodin, které umožňují návštěvu knihovny i lidem, kteří by se k nám po práci dostali obtížně nebo vůbec. Mnozí z dospělých k nám však přicházejí též na

programy rodinného typu a na přednášky, které pořádáme ve školním roce jednou (někdy i vícekrát) měsíčně; také navštěvují kurzy angličtiny, jógy a ručních prací.

Senioři

Senioři jsou jako jedna z nejohroženějších skupin v našem hledáčku neustále a snažíme se je aktivizovat, jak jen to jde a jak jen to umíme. Kromě přednášek Virtuální univerzity třetího věku a Malé dobříšské univerzity (volně přístupný cyklus přednášek na různá témata) jim nabízíme pravidelná on-line setkání s knižními tipy, krátkým čtením, kvízem a popovídáním, dále kurzy angličtiny, jógy a ručních prací a počítačové poradenství. Probíhaly u nás též kurzy trénování paměti či kruhových tanců. Také chodíme pravidelně jednou týdně předčítat do dobříšského Domova seniorů. O výpůjčkách knih, časopisů a audioknih snad ani netřeba mluvit – všichni víme, že senioři čtou hodně.

Lidé s handicapem

Opravdu nám záleží na tom, aby naše služby byly dostupné všem. Velice jsme před lety bojovali o přístup bezbariérového vstupu s výtahem a interiéry jsme též zrekonstruovali tak, aby celá knihovna byla bezbariérová, při rekonstrukci toalet jsme vybudovali jednu WC kabinu pro handicapované. Samozřejmostí je nabídka donáškové služby. Osoby s průkazem ZTTP jsou osvobozeny od registračního poplatku. Téma handicapů se snažíme akcentovat též ve své kulturně-vzdělávací a osvětové činnosti. Mnoho let již spolupracujeme též s Klubem přátel červenobílé hole, jehož skvělí dobrovolní pracovníci s námi spolupřátají velmi zajímavé workshopy pro školy a školky, právě od nich budeme mít (již podruhé) zapůjčenou vzdělávací výstavu. Pro místní skupinu dětí s mentálním či kombinovaným handicapem a jejich rodiče pořádáme každoročně předvánoční program a pro skupinu sociálně znevýhodněných dětí (mnoho z nich má též různé poruchy učení, chování a jiné) připravujeme pravidelně jednou týdně program se

čtením i dalšími aktivitami. A samozřejmě též pravidelně spolupracujeme s dobříšskou speciální školou.

Prostředky

K propagaci knihovny (a následně i v samé práci) využíváme mnohé tradiční nástroje, které knihovnu činí atraktivnější: soutěže (každoročně jedna velká celostátní literárně-výtvarná soutěž pro děti i dospělé plus příležitostně menší), výstavy, donáškovou službu. Máme také sociální program, který umožňuje využívat naše služby lidem ve finanční tísní bezplatně. Za velmi důležité považujeme také příjemné a vstřícné prostředí knihovny s moderním designem a mnoha místy ke čtení, práci i odpočinku.

Přátelé knihovny

Významným nástrojem je též newsletter, který posíláme členům našeho programu Přátelé knihovny (více než polovina našich čtenářů). A pak hlavně:

Živé programy a akce!

Přednášky, besedy, dílny, kurzy, komentované prohlídky městem, herní setkání, piknikový knižní bazar, divadlo, scénické čtení, promítání. Doba covidová nám ovšem přinesla otázku, jak živé programy nahradit. Samozřejmě – využili jsme moderní techniku. Například v loňském roce jsme natočili dvakrát pořad Knihomrňe, devatenáctkrát jsme četli „na kameru“ pohádky, vytvořili čtyři výtvarné dílny online a natočili dva pořady B4UT pro teens a „young adult“. Takže další velmi důležitý nástroj:

Nové technologie

Web, FB stránka, dostatek počítačových míst, tablety a laptopy k prezenčnímu zapůjčení, WiFi, 3D tiskárna, virtuální realita, počítačové hry... A hlavně: někdo, kdo tomu opravdu rozumí. Přiznám to na rovinu: svět techniky a nových technologií je mně i většině zaměstnanců naší knihovny dost vzdálen. Ale považujeme za velmi důležité zahrnout je do naší nabídky a využívat

je pro naši práci – v čase karanténních opatření a uzavírek knihoven o to více. Proto tu máme kolegy, kteří se v tomto oboru vyznají. Jeden z nich je Tomáš Pipota: pracuje v oddělení pro děti, ale věnuje se dle potřeby i dospělým, natáčí propagační videa, stará se o sociální síť, pracuje s našimi 3D tiskárnami. A co říká?

Co PC hry, Tomáši?

„Esport a gaming jsou gamechangers pro práci s mladou generací. V posledních pěti letech se celkový obrat videoherního průmyslu zvedl z 93 bilionů dolarů na téměř 170. To vypovídá o stoupajícím trendu gamingu ve světě. Využijme toho! Máme počítače, tablety, VR... Stačí se podívat na internet, co se právě hraje, co je moderní, co je právě „nový gamechanger“, a nainstalovat. Je na nás, co nového se dokážeme naučit nebo koho oslovíme, aby nám s tím pomohl. Jsme to my, naše nadšení a náš zápal, co bude formovat nové herní teamy, gamingové eventy atp. Jsme to my, kdo těm, kteří by si to možná nikdy nemohli dovolit, poskytneme příležitost pro nahlédnutí pod pokličku světa technologií a třeba právě her. A jsme to my, kdo těmto novým „metačtenářům“ bude podsuovat zdroje, knihy, comicsy a zdroje s technologiemi a hrami spjaté.“

Virtuální realita?

„Nestačí pořídit nejnovější VR set (ať už se jedná o HTC, Oculus, PS nebo cokoli jiného). Je potřeba o tom dát vědět a je nutné k tomu vytvářet programy – soutěže, zapojení techniky do nějakého questu nebo třeba do akce jiné knihovny. Je potřeba neustále tvořit novou programovou náplň, sama technologie moc návštěvníků nepřitáhne. Právě VR má obrovský přesah ze zábavy do volnočasového vzdělávání a do takzvaného pašování znalostí.“

A co sociální síť?

„Práce se „sítími“ je složitá a časově náročná. Trendy se mění velmi rychle a je pro nás z finančních a kapacitních důvodů téměř nemožné na ně reagovat ve správný čas. Za posledních pět let se systém komunikace a propagace na těchto sítích rapidně mění a já sám už téměř nezvládám pružně a aktivně reagovat. Kdybychom

tak v každé knihovně mohli mít vlastního správce sociálních sítí a zároveň grafika a video-editora v jedné osobě!“

A další technika? Co bys chtěl mít? Co bys doporučil pořídit?

„Boti! Malí robůtci pobíhající po stole podlé námi nastaveného plánu (ozobot), velký nákladák, který přijede k pultu, nabere knihy a odveze je ke dveřím (Lego Mindstorms, Lego Boost) nebo malý pet robot, který s námi komunikuje, ptá se nás, jak se máme a prakticky žije vlastním životem, to už dávno není hudba budoucnosti. Zábavnou formou můžeme díky těmto malým potvůrkám ukázat i starší generaci, co všechno je dnes možné a že ne všechna technika je špatná. Svou hravostí, strukturou programů a naším vlastním nadšením přivádíme návštěvníky k základům robotiky a programování. Tady se programy nabízejí prakticky samy.“

Naše knihovna chce být místem, kde mohou lidé v bezpečném, příjemném prostředí trávit svůj volný čas, setkávat se, nacházet informace, inspiraci a pomoc. Snažíme se na tom pracovat. Jak asi vidíte, my se v knihovně nenudíme, a naši návštěvníci také ne. Tak tedy –

Co nám chybí?

Prostor! V posledních letech zájem o naše služby a programy natolik stoupl, že citelně postrádáme větší přednáškový sál. Ačkoli máme k dispozici volný prostor v oddělení pro děti a malý přednáškový sálek, zájem škol ani veřejnosti již dávno nejsme schopni uspokojit. To považujeme za velký problém a již mnoho let se snažíme získat podporu města pro projekt stavby nové knihovny nebo alespoň přístavby přednáškového sálu. Zatím bohužel marně. Současný stav nám už nedovoluje rozšiřovat nabídku našich služeb a programů – například oddělení pro děti a mládež můžeme otevřít pro veřejnost ve školním týdnu v dopoledních hodinách pouze jednou (ostatní dny je využíváno pro školní besedy a programy pro předškolní děti). Tato situace nás velmi trápí. Nevzdáváme to a hledáme možnosti, jak to zlepšit. Tak nám, prosím, držte palce!

Dílna čtení s dominem

Radka Vojáčková
Vojackova@kvkli.cz

Další dílna čtení, kterou je možné realizovat v knihovně, aniž by si děti nosily svou vlastní rozečtenou knihu. Dílna pracuje s tituly, které jsou v knihovně k dispozici, a opět pracuje především s obálkou knihy. Děti ji prozkoumají v rámci hry, kterou dobře znají ze svého raného dětství a pak se pokusí do knihy začíst. Jak tedy na takovou dílnu čtení?

Úvod

Po příchodu dětí do knihovny je seznámíme s tím, jak jsou knihy v knihovně rozmístěné (čtenářské kategorie). Pokud se dílny zúčastní třída, která už knihovnu zná, tuto aktivitu vynecháme. Poté děti vyzveme, aby se samy po knihovně rozhledly a vybraly si samostatně knihu, která se jim líbí, která je něčím osloví (barva obálky, název, ilustrace atd.). Necháme dětem cca 10 – 15 minut na výběr a na první prohlídku knihy. Kdo si rychle vybere, může knihu i rozečíst. Do výběru nijak nezasahujeme, nekomentujeme.

Knižní domino

Poté se děti shromáždí do kruhu v čítárně či jiném vymezeném prostoru. Vysvětlíme si pravidla knižního domina. Jako dominová kostka nám poslouží kniha – především její obálka, ale může to být i obsah knihy. Základní kámen vyloží vedoucí (knihovník). Knihu položí doprostřed kruhu. Na knihu naváže další kámen – kniha se shodným detailem. Shodu mohou děti hledat v různých detailech – např. stejná barva či velikost písma, shodná část ilustrace (např. na obálkách je vyobrazen les, postava kluka, holka s brýlemi apod.), podobná atmosféra obrázku na obálce, stejná barva obálky, jméno v názvu knihy, shodný autor, grafická úprava atd. Podobnost mohou děti hledat i v obsahu knihy. I když knihu ještě nečetly, mohou si přečíst anotaci knihy, mohou knihou během úvodní aktivity listovat, číst a zjistit o ní základní informace. Např. jaké postavy v ní budou vystupovat, o jaký žánr se jedná, kde se příběh odehrává apod. Tyto informace mohou při dominu také využít. Knihy

se tedy mohou shodovat v žánrech, v prostředí, čase, postavách i zápletce (např. děti bojují proti zlu apod.).

Ten, kdo bude chtít knihu k dominové kostce – knize přiložit, se nejprve přihlásí, sdělí všem svůj nápad a teprve když jej všichni odsouhlasí, může knihu přiložit. Ve chvíli, kdy jsou v kruhu dva dominové kameny – knihy, mohou děti přikládat další knihy na obou koncích. Vždy ale musí předem říci svůj nápad. Pokud s ním ostatní nesouhlasí, knihu přiložit nemůže a musí přemýšlet nad jinou shodou. Ti, kdo odloží knihu do kruhu, se mohou hry dále zúčastnit tak, že radí ostatním spolužákům. Samozřejmě s jejich souhlasem. Hra končí ve chvíli, kdy všichni odloží knihy do domina.

Dílna čtení

Když je domino poskládané, položíme dětem otázky:

- Čím vás zajala kniha, kterou jste si vybrali?
- Chtěli byste si ji rozečíst?
- Zaujala vás jiná kniha v dominu? Jaká?
A čím vás zaujala?

Krátce s dětmi diskutujeme nad výběrem knih. Poté je vyzveme, aby si vzaly své vybrané knihy a pokusily se do knihy začíst. Pokud někoho zaujala jiná kniha v dominu a v knihovně je k dispozici její duplikát, mohou si ji děti vyměnit. Před čtením připomeneme základní pravidla dílny čtení:

- Čtu po celou vymezenou dobu.
- Nikoho neruším.

- Najdu si příjemné místo ke čtení (pokud máte v knihovně koberečky či polštáře na čtení, ideální čas, kdy je použít).
- Během čtení nikam neodcházím.
- Pokud je doba na čtení pro mě dlouhá, knihu neodkládám, ale listuji si v ní a prohlížím si obrázky. Mohu zkusit číst i na jiném místě v knize.

Dobu čtení stanovíme dle čtenářské úrovně dětí. V případě, že třída na dílnu není zvyklá, začneme 10–15 minutami. Můžeme dětem sdělit, že budou číst 10 minut a pokud se v průběhu dílny začtou, můžeme čtení o 5 minut prodloužit. Pokud ale pozorujeme únavu a nesoustředěnost, je lepší dílnu po 10 minutách ukončit. Se slabšími dětmi můžeme číst společně. Hlavní úkol této dílny je začtení do knížky a posouzení, zda se mi výběr povedl.

Po čtení

Vyzveme děti, aby si ve dvojicích sdílely své dojmy z četby. Děti při sdílení mohou využít otázky připravené na flip či tabuli:

- Proč jsem si knihu vybral?
- Bavilo mě čtení?
- Co mi pomohlo, že jsem se začel?
- Co mi naopak při čtení vadilo?

Při sdílení knihovník obchází dvojice a naslouchá, může se případně doptávat, pokládat doplňující či návodné otázky. Po sdílení ve dvojicích vyzveme děti ke společnému sdílení. Ptáme se:

- Zaujala někoho kniha, o které mu vyprávěl spolužák? Doporučil by jeho knihu?
- Zaujala někoho vlastní kniha a chtěl by ji ostatním přiblížit?
- Doporučil by někdo svou knihu někomu konkrétnímu, jinému spolužákovi?

Na závěr děti vyzveme, aby si knihu, která je zaujala, rovnou půjčily k dočtení. A pokud nemohou, protože nejsou členy knihovny, aby se do knihovny co nejrychleji přihlásily a knihu si mohly půjčit. Pokud to jde, můžeme dětem vybranou knihu nechat alespoň 1 den odloženou. Uvidíte, že se vždy někdo nový přihlásí a pro knihu si přijde.

Výukoví roboti

Michaela Mrázová
mrazova@svkos.cz

Jedním ze způsobů, jak začít s algoritmizací a programováním, jsou různé robotické hračky. Na trhu jich najdeme nepřeberné množství (a nabídka se neustále rozšiřuje), my si představíme výběr těch u nás nejrozšířenějších. Při výběru a nákupu robotických hraček je třeba brát v potaz věkovou skupinu, se kterou chceme tyto roboty využívat. S roboty Beebot můžeme začít výuku logiky klidně v mateřské škole. Ozoboty můžete snadno instruovat fixou a papíry. Sphero vás provede celým programovacím jazykem JavaScript a s rozpohybovaným Legem si vyhraji úplně všichni.

Bee-bot/Blue-bot

Bee-bot (název je odvozen od vzhledu připomínající včelku) je druhem tzv. krokovacího robota. To znamená, že robotovi zadáváme posloupnost příkazů (kroků) pomocí šipek a určujeme směr jeho pohybu. Bee-bot se umí

pohybovat vpřed a vzad, jeden jeho krok je dlouhý 15 cm a po stisknutí šipek vpravo nebo vlevo se otáčí o 90°. Takovýchto kroků si umí zapamatovat až 40.

Blue-bot je pak pokročilejší verze Bee-bota: je možné ho skrze Bluetooth připojit

Lego Wedo, mBot, Lego Mindstorms EV3, Micro:bit

Vhodnost robotických stavebnic (vzhledem k věku)

Zdroj obrázky: PRIM Úvod do školní robotiky

k mobilnímu zařízení a větší kapacitě paměti kroků (lze jich zadat až 200).

Pokud si chcete vyzkoušet práci s Beebotem, můžete využít simulátor na stránce <https://beebot.terrapinlogo.com/> nebo <https://scratch.mit.edu/projects/321190494>. A pro inspiraci doporučujeme také učebnici Algoritmizace s využitím robotických hraček pro děti do 8 let, která je volně dostupná na webu iMyšlení <https://imysleni.cz/ucebnice/rozvoj-informatickeho-mysleni-s-vyuzitim-robotickych-hracek-v-materske-skole-a-na-1-stupni-zs>.

Ozobot

Další skupinou robotů jsou tzv. line followers (senzorem sledují čáru). Mezi ty patří i Ozoboti, kteří reagují na čáru či barevné kódy pomocí světelných senzorů umístěných vespod robota. Rozeznávat umí černou, červenou, modrou a zelenou barvu (RBG). Pro programování tohoto malého robůtka nám stačí fixy ve zmíněných barvách, papír a sada barevných kódů, na které umí Ozobot reagovat jak změnou směru či rychlosti svého pohybu, tak barvou.

U Ozobotů rozlišujeme dva druhy – Ozobot bit a Ozobot Evo. První uvedený umí sledovat

čáru, reagovat na barevné příkazy a měnit svoji barvu podle podkladu. Ozobot Evo má navíc Bluetooth (lze jej tedy propojit s mobilním zařízením), má víc led světylek a vydává zvuky. Ozoboti mají také vlastní vizuální programovací jazyk Ozoblockly, pomocí kterého můžete naučit Ozobota tancovat nebo kreslit různé obrazce. I práci s Ozoboty si můžete vyzkoušet online pomocí simulátoru <https://games.ozoblockly.com/shapetracer-freeform>.

Sphero

Robotická koule Sphero vás umí provést celým procesem výuky programování (JavaScript) a ještě si s ní užijete spoustu zábavy. Ovládá se mobilním zařízením propojeným skrze Bluetooth s dosahem až 30 metrů, je voděodolná, vydrží i pády a nárazy, má gyroskop, akcelerometr a LED diody. Rozpohybování robota je možné hned několika způsoby: mobilní zařízení vám slouží jako ovladač, pomocí kterého určujete směr, barvu a rychlost koule; v aplikaci můžete robotovi nakreslit předem dráhu pohybu, kterou pak robot vykoná; pomocí bloků založených na JavaScriptu můžete psát program a pokud už se v JavaScriptu orientujete, tak můžete psát příkazy rovnou.

Na trhu je hned několik druhů Sphero koulí, koupit můžete Sphero Mini (menší dosah Bluetooth, nižší rychlost), SPRK + (doporučujeme) nebo BOLT (má navíc LED displej, světelný senzor a delší výdrž baterie na jedno dobítí).

Lego

Kdo by neznal a nemiloval Lego kostky. Již několik let můžeme Lego řadit do kategorie tzv. robotických stavebnic, kdy máme možnost si postavit a naprogramovat vlastního autonomního robota. Ke klasickým kostkám máme navíc různé motory, senzory, pohyblivé dílky a tomu všemu velí řídicí jednotka.

Výběr konkrétní stavebnice se opět řídí podle věku a zkušeností vaší cílové skupiny. Pro mladší (1. stupeň ZŠ) je dobrou volbou Lego Boost nebo WeDo. Lego Boost je kreativní sada, ze které si můžete složit jednoho z pěti skvělých robotů: kočku Frankie, robota Vernieho, kytaru, autobuilder nebo vozítko M.T.R.4. Rozpohybování robotů je pak snadné pomocí mobilní aplikace, ve které najdete barevné bloky, které symbolizují příkazy pro robota. Tito roboti mají gyroskop, RGB senzor i snímače hluku.

Lego WeDo je přímo navrhnuté pro výuku orientovanou na STEM (propojování oblastí science-technology-engineering-math). Kombinuje kostky, výukový software a praktické projekty, které najdou uplatnění nejenom v technických předmětech. K této stavebnici

vznikla v rámci projektu i učebnice, kterou najdete na adrese http://it.pedf.cuni.cz/wedo2/Edukacni_robotika_s_WeDo_2.0.pdf.

Pro starší (od 2. stupně ZŠ) se pak hodí stavebnice Lego Mindstorms, která je obtížnější, ale nabízí široké množství projektů a aktivit. I pro toto Lego je dostupná učebnice <https://lego.zcu.cz/ucebnice/>.

Kam dál?

Chtěli byste poznat více a lépe svět výukových robotů? Můžete sami začít pátrat po internetu – je plný nadšenců, kteří vám rádi poradí a podělí se o své zkušenosti. Nebo máte možnost bezplatně absolvovat ucelený e-learningový kurz věnovaný školní robotice, který vznikl v rámci projektu PRIM na podporu rozvíjení inženýrského myšlení. Naleznete jej na adrese https://eduskop.cz/courses/course-v1:UWB+PRIM+2020_T1/about. Kurz vám pomůže si ujasnit různé pojmy, umožní vám orientovat se v široké nabídce výukových robotů a budete mít možnost si plno aktivit vyzkoušet sami ještě před tím, než si roboty koupíte do knihovny.

A pokud si chcete roboty vyzkoušet naživo, sledujte web organizace Komunikace 21 <https://komunikace21.cz/kurzy-a-treninky/>, která ve spolupráci s Půdou Městské knihovny Polička pořádá víkendové RoboAkademie nebo jednodenní kurzy zaměřené na seznámení se s roboty.

Bude vás zajímat, že...

... **polský spisovatel Stanislav Lem se narodil 12. 9. 1921** (zemřel 27. 3. 2006). Jeho knihy byly přeloženy do 40 světových jazyků, svým dílem ovlivnil nejen polskou ale i světovou vědecko-fantastickou literaturu. Narodil se v rodině zámožného lékaře v Sověty okupovaném Lvově. Podařilo se mu (kvůli buržoaznímu původu) studovat na Lvovské lékařské univerzitě, ale studia přerušila válka. Pracoval jako automechanik, byl účastníkem odboje a v roce 1944 pokračoval ve studiích. V roce 1946 byl Sovětskou armádou s celou rodinou repatriován do Krakova, kde dokončil studia. Tento spisovatel sci-fi je dnes jako jediný kontinentální Evropan řazen vedle známých amerických spisovatelů (Clark, Asimov, Bradbury). První jeho román Solaris vyšel v Americe v roce 1970 ...

Todoist – udělejte si pořádek v úkolech

Vojtěch Hamerský
vojtech.hamersky@seznam.cz

Jestliže v knihovně pracujete – byť jen ve velmi úzkém okruhu spolupracovníků – v nějakém týmu, jistě víte, že dodržet všechny společné i individuální úkoly či další pracovní agendu je celkem náročné. Od toho existují takzvané task managery, neboli správce úkolů, které lze velmi jednoduše a efektivně vést v digitální podobě. Nejen proto, že k nim máte přístup kdekoliv vy sami, ale dají se sdílet i s dalšími lidmi, kteří pracují na týmových projektech či dílčích úkolech.

Jedním z takových task managerů je i Todoist, který si můžete představit jako digitální úkolovník, jehož hlavní devizou jsou odškrtnávací seznamy. Pocit z dokončeného úkolu a jeho odškrtnutí je opravdu k nezaplacení a silně se podobá metodě Getting Things Done (česky Mít vše hotovo) od Davida Allena. Ta je právě na vedení takovýchto seznamů založená a jejím cílem je co nejvíce zpříjemnit a usnadnit agendu a plnění denních, týdenních či dlouhodobých úkolů. Todoist vám spolu s principy této metody umožňuje i velké projekty a cíle doslova rozdrobit na dílčí úkoly, které jsou z psychologického hlediska snadněji zvládnutelné. Pokud máte před sebou přípravu velké konference, tento úkol byste si mohli odškrtnout až za velmi dlouhou dobu. Můžete si jej však intuitivně rozdělit například na úkoly typu „připravit propagační materiály“, „sepsat zvací e-mail pro řečníky“, „oslovit řečníky“, apod.

Výhoda ve využívání digitálních úkolovníků namísto klasických papírových je v jejich interaktivnosti. Každý úkol můžete opatřit datem dokončení, Todoist vám

pak automaticky před tímto termínem pošle připomínku, abyste na úkol náhodou nezapomněli a vše stihli do data, které jste si stanovili. Mnohé z úkolů můžete nastavit i jako prioritní, systém vám je ihned zvýrazní, abyste jim věnovali dostatečnou pozornost. V případě využití nástroje Todoist v týmu spolupracovníků můžete jednotlivé úkoly delegovat na vhodné osoby s konkrétními kompetencemi či je označit speciálními štítky například podle priority, či skupiny úkolů (např. skupina pro úkoly administrativního charakteru, úkoly marketingové povahy, apod.).

Pro každý úkol vznikne speciální karta, takže je nad úkolem dále debatovat, komentovat a také například připisovat, jak na tom s úkolem zrovna jste. A pokud potřebujete pomoci od svých kolegů či kolegyň, můžete je u úkolu přímo označit s pomocí znaku @ a jejich jména a poprosit je, aby se úkolu či jeho části dále zhostili sami.

Todoist je ve své základní verzi zcela zdarma, můžete v něm vytvořit až pět projektů a každý z nich můžete sdílet až s pěti svými kolegy. Omezení se týká také velikosti nahrávaných souborů, přílohy mohou mít maximálně 5 MB. A v případě, že by se vám Todoist zalíbil, jej můžete využít v placené verzi, která začíná na příjemných 3 eurech za měsíc. Ta pak nabízí možnosti a funkcí více a ve větším rozsahu. Todoist vám umožní přestat držet všechny úkoly ve své hlavě, nebo je složitě zapisovat do svého papírového diáře. Stačí vytvořit projekt pro sebe i své kolegy a všechny pracovní úkoly jednoduše zanašet do něj. Uvidíte, že mít vše pohromadě se jistojistě vyplatí i v knihovně.

Rozhovor s ředitelem Městské knihovny Děčín Ladislavem Zoubkem

Jana Nejezchlebová

Jana.nejezchlebova@mzk.cz

Městská knihovna Děčín v 90. letech začala jako jedna z prvních knihoven vybavených výpočetní technikou poskytovat informační služby pro malé a střední podnikatele. Od roku 2008 bylo také pod správou knihovny začleněno vzdělávací středisko, které organizuje především jazykové a rekvalifikační kurzy. 10. září 2012 byla děčínská knihovna představena veřejnosti jako multifunkční kulturní zařízení. Knihovna nabízí komplexní knihovnické služby a působí jako pověřená knihovna pro knihovny okresu Děčín. Zajišťuje provoz městského turistického informačního centra.

Můžete nám, prosím, přiblížit „znalostní a kulturní bohatství knihoven“, tedy možnosti uchovávání kulturního dědictví a nabídky knihoven v období kolem let 1990?

Nevím přesně, co se skrývá za „znalostním a kulturním bohatstvím knihoven“, ale jistě takovou a velmi významnou roli plní. Taková knihovna – jako je naše – v okresním městě s 50 tis. obyvateli, nemá konzervační charakter, ovšem v oblasti regionálních fondů plní nezastupitelnou roli. A rozsahem svých fondů a promyšlenou akviziční politikou může svým uživatelům nabídnout bohatství světové i naší literatury a v oblasti uměleckých publikací širokou škálu informací o umění.

Jak knihovna reagovala na nadcházející velmi rychlé změny především v technologiích a informačních možnostech?

Děčínská knihovna měla tu výhodu, že kolektiv pracovníků byl na počátku této „revoluce“

mladý a otevřený všem novým změnám. Proto se nám od počátku devadesátých let podařilo knihovnu vybavovat počítači, databázemi a velmi brzy jsme začali fondy elektronicky zpracovávat. Internet jsme do knihovny zavedli v r. 1996, od r. 1997 máme vlastní webovou stránku. Myslím, že tuto skutečnost přijala naše čtenářská veřejnost velmi kladně.

Nastala současně výrazná změna v požadavcích a potřebách uživatelů, utvářející se občanské

společnosti? Nebo nároky na práci knihoven byly postupné?

Obávám se, že budu trochu skeptický. Knihovny začaly zavádět řadu nových služeb a na různých fórech, konferencích, ve sdělovacích prostředcích etc., se pak chlubilý se svojí nabídkou nových služeb. Jenže odezva u čtenářů byla mírná, neadekvátní vynaloženému úsilí. Sám jsem toho byl svědkem v řadě knihoven, i při kuloárových rozhovorech s pracovníky knihoven, že o různé databáze, např. článků, i plných textů, pracně

vytvářeními a aktualizovanými soupisy místních podnikatelů, Anopress, právní předpisy – je velmi malý zájem a v řadě knihoven tyto služby opustili, nebo je nabízejí jenom formálně. Spíše je zájem o různé druhy přednášek, besed, vzdělávacích kurzů – zde vytvářejí uživatelé na knihovny mírný tlak.

Důležitý v knihovnách je lidský faktor – knihovníci a jejich reakce. Záleželo na aktivitě jednotlivých knihoven nebo dostatečně rychle organizovalo a zajišťovalo činnost MK ČR a NK ČR?

Lidský faktor v knihovnách je vždy trochu sázka do loterie. Jak jsem uvedl, naše knihovna měla velmi mladý kolektiv a změny nebylo těžké realizovat, ale vím, že v menších knihovnách, zvláště venkovských, se změny prosazovaly pomalu a mnohdy velmi obtížně. Co se týče role ministerstva, tak velmi pomohly v novém rozvoji knihoven vypisované granty, zvláště VISK 3 a v kulturní oblasti Knihovna 21. století. Národní knihovna byla zpočátku příliš zahleděna do sebe a svých problémů, takže hybatelem změn v celém českém knihovnictví se stal především SKIP, kde nezastupitelnou roli sehrál dr. Vít Richter.

Kam by měly směřovat knihovny, které se mění v hybridní knihovny, poskytující virtuální prostředí, stále nové produkty a služby, přístup k digitálním dokumentům a databázím? Mizí tradiční služby knihoven nebo se vytváří určitá vyváženost mezi knihovnickými postupy?

Knihovny musí na technologické změny a dynamicky se rozvíjející digitální svět operativně reagovat a najít si v nových oblastech způsoby a služby, které nabídnou svým uživatelům, ale především je přesvědčí, že nová nabídka je pro ně atraktivní, obohatí je jimi požadovaným způsobem. Tedy nevnucovat, ale nabízet na základě požadavků. Nicméně jsem přesvědčen,

že tradiční služby spojené s papírovými fondy z knihoven nezmizí. Dokonce jsem přesvědčen, že není daleko doba, kdy jako reakce na ten překomunikovaný svět se dostaví hlad po něčem „laskavém“ a tradičním. Tuším, že se budou objevovat otázky typu „Ty jsi nečetl tuhle novou knihu?, tuhle novou sbírku?“ (míněno papírovou). Že to bude zkrátka IN chodit do knihovny a OUT zůstat jen v digitální, elektronické rovině. Pravda, tento můj optimismus se pravděpodobně nebude týkat malých knihoven ve městech do 10 tis. obyvatel. Rovněž knihovny mohou plnit významnou roli v mimoškolním vzdělávání, formou organizování kurzů, univerzit, exkurzí atd. V uplynulé covidové době bylo vidět, že se i tato rovina přenášela do online záležitostí, ale zároveň jsme se velmi často setkávali s ohlasy, že už je toho „onlajnového“ příliš a lidé se touží setkávat osobně. Zde je tedy velký prostor pro naplňování role komunitních center (a to zase zvláště v malých sídlech!).

Zastavíme se u uživatelů knihoven. Jak přijímají změny, umí možnosti knihoven využívat?

O změnách jsme tu již trochu mluvili, nyní bych se rád dotkl jiného problému. Naše knihovna začala v nové budově (přestěhovali jsme se v r. 2012) nabízet možnost při návštěvě knihovny využít terasu a dát si nějaké občerstvení, kávu, čaj, limonádu, zákusek. Každý, kdo do knihovny přišel, nebo exkurze z jiného města, která naší knihovnu navštívila, byla touto nabídkou nadšená. Ovšem čtenáři této nabídky využívají jen velmi sporadicky. Přijdou, rychle vrátí knížky, rychle si vyberou a spěšně odcházejí. Nechtějí pobýt – s výjimkou těch, kteří docházejí na počítače, internet – jenže ani ti nevyužívají nabídky dát si nějaké malé občerstvení ke stolu s PC. To mne velmi překvapilo a zklamalo. A zase něco optimističtějšího – nabídli jsme v knihovně „veřejný klavír“, mechanický fotbalík a v klidové zóně jsme pro čtenáře vybudovali individuální studijní místa. Všechny tyto nabídky jsou hojně

využívány a z toho máme radost. Další naše nabídka je také hojně využívána, a to sice natáčení některých našich zajímavých besed a přednášek a jejich zpřístupňování na kanále Youtube.

Řekněme si třeba i trochu „negativního“ o práci knihoven – co je třeba udělat, co se nedaří podle vás, o co usilujete ve vaší knihovně?

V čem má knihovnictví rezervy? Je ze své podstaty konzervativní. To mluví samo o sobě. Jen těžko se hledají noví zaměstnanci, kteří chtějí činnost knihoven někam aktivně a především kreativně posouvat. A ti, kteří by tu vůli a zájem měli, ty nedokážeme zaplatit. Ti raději hledají uplatnění v dynamicky se rozvíjejících soukromých firmách. Takže je to v tomto smyslu personální problém. V materiální podpoře problém nevidím.

Nemůžeme přejít složitě období, které jste se svojí knihovnou prožil a které kladlo na knihovníky všech typů knihoven nesmírné a zcela nečekané nároky. Je možné mít v současné době již určitý nadhled a vyhodnotit klady, poznatky, které bude možné nově do práce knihoven zařadit?

Myslíte dobu covidovou? A ta možná ještě neskončila. Nejdříve tedy obava, která se zdá naplňuje: v situaci, kdy zájem o tradiční služby knihoven celostátně klesá, klesají počty registrovaných čtenářů, klesají výpůjčky, jsme měli obavu, že drastickým omezením služeb knihoven, případně uzavřením, řada uživatelů zjistí, že se bez knihovny docela dobře obejde a po ukončení těchto omezení se nám jich vrátí zase o něco méně. Bohužel, takovou máme zkušenost, a to i při nabídce kurzů – lidé se bojí, že zase zavřeme a kurzy budou přerušeny, nedokončeny. Na druhou stranu vzbuzuje optimismus, kolik čtenářů mělo zájem o naši donáškovou službu. Organizace těchto výpůjček byla mnohem pracnější a nákladnější, než když

k nám čtenáři sami přijdou, ale je to pro nás tip, jak dál nabízet služby starším a imobilním čtenářům. Také se trochu projevil živější zájem o e-knihy, nicméně ten je stále velmi mírný. Při nabídce a organizaci kurzů zase můžeme část nabídky poskytovat on-line formou. Tam, kde je to vhodné, smysluplné a nezahluje uživatele příliš on-line forma čehokoli.

V této souvislosti – mohu si dovolit – zeptat se na plány do nadcházejícího roku 2022? Nebo alespoň záměry, jaké v rozvoji a další práci knihovny máte?

V nejbližším období se chystáme zprovoznit recepci v přízemí knihovny, kterou jsme dosud neměli. Je to otázka materiální a personální, ale to se nám podaří v nejbližší době vyřešit. Návrhům knihovny to přinese mnohem lepší orientaci v budově a poskytnutí základních informací o knihovně a rozsahu služeb. Též si slibujeme lepší „dozor“ nad veřejnými prostory knihovny, které poslední dobou často navštěvují nezvaní hosté. Čtenářům se chystáme nabídnout 3D tiskárnu jak ve formě kurzů, tak i k individuální práci. Když mluvím o kurzech (naše knihovna organizuje každoročně cca 70 dlouhodobých kurzů!), tak zde je pořád prostor co zlepšovat a inovovat, především rychle reagovat na stále se měnící potřeby, požadavky a přání obyvatel města.

Děkuji za váš čas a trpělivost.
Jana Nejezchlebová

Mgr. Ladislav Zoubek byl od července roku 1986 pověřen vedením knihovny a v roce 1987 byl jmenován do funkce ředitele Okresní knihovny Děčín. Je členem předsednictva SKIP, propagátorem soutěže a ceny Knihovna roku. Od roku 1997 se podílí na vzniku a organizaci celostátní literární soutěže k poctě významného děčínského básníka Vladimíra Vokolka. Edičně připravuje k vydávání edici Nomisterion, básnické sbírky děčínských autorů.

Jižní Morava čte zahajuje další ročník

Kateřina Bartošová

Katerina.Bartosova1@mzk.cz

I v časech sužovaných pandemií koronaviru proběhl v roce 2020 pátý ročník projektu Jižní Morava čte, jehož hlavním cílem a posláním je podpora a rozvoj čtenářství u dětí a mládeže v knihovnách Jihomoravského kraje. Pátý ročník soutěže nabídl svým tématem „Svět v obrazech“ prostor pro kreativní zpracování literárních, výtvarných či audiovizuálních děl. Téma zvolené jako připomenutí výročí 350 let od úmrtí Jana Amose Komenského se ukázalo být vhodně zvolené, neboť i přes nelehkou situaci spojenou s pandemií se ve 45 zapojených knihovnách podařilo uskutečnit na 90 akcí a do krajského kola soutěže postoupilo celkem 94 soutěžních prací.

Slavnostní předání cen vítězům soutěže se podařilo uskutečnit i navzdory panující pandemii, tentokrát netradičně v Moravské zemské knihovně, v prostorách nově zrekonstruovaného atria. Vítězům byly předány věcné dary a o zábavně-kulturní program se postaralo Divadlo Koráb se svým vystoupením *Princezna na hrášku*, které pobavilo nejen nejmenší diváky, ale i dospělé. Pro starší účastníky soutěže připravila Vida! science centrum mrazivou show plnou pokusů s ledem, vodou a párou, *Led nad zlato*. Všichni přítomní se tak mohli dozvědět, jak vzniká sníh, co je to gejzír a jak dostáváme vodu do našich domácností a jak ji vracíme zpět do přírody.

V roce 2021 organizuje Moravská zemská knihovna s podporou Jihomoravského kraje a ve spolupráci se zapojenými knihovnami již šestý ročník projektu. Cílem projektu je podpora čtenářství především u dětí a mládeže, a také podpora mezigeneračního soužití. V knihovnách zapojených do projektu se účastníci mohou těšit nejen na autorská čtení, ale také na workshopy, řemeslné dílny, či literárně-historická putování.

Projekt doprovází jako každý rok tematická soutěž. Zapojit se do soutěže mohou účastníci ve věku od 4 do 15 let prostřednictvím městských či obecních knihoven, a to jako jednotlivci nebo v kolektivech. Téma letošního ročníku nese název „*Ted' to vidím jinak*“. Cílem tématu je reflexe současné situace, soutěžící mohou ve spolupráci s kamarády či rodiči zkusit pojmenovat nynější situaci, jelikož uplynulý rok přinutil společnost vnímat věci a vztahy jinak. Téma má široké uchopení, může být vyjádřeno slovem, hudbou, obrazem. Téma vychází ze 120. výročí narození Jaroslava Seiferta. Apeluje tak na princip metafory v poezii (vidět věci jinak). V souvislosti se zvoleným tématem vznikla nová soutěžní kategorie, jež se zaměří právě na poezii. Patronem nově vzniklé soutěžní kategorie se stal autor knížek pro děti, básník a překladatel Radek Malý.

Těšíme se na čtení v knihovnách, na všechny soutěžní práce a na brzké osobní setkání.

Slavnostní předání cen vítězům

Kulturní aktivity Městské knihovny Znojmo

Jana Sikorová
sikorova@knihovnazn.cz

Poslední dva roky poznamenaly fungování řady institucí, MěK Znojmo nevyjímaje. Přestože musel provoz v souvislosti s vládními nařízeními různě omezován, činnost knihovny neustala, jen se musela pozměnit. Doba, kdy v knihovně panovalo zdánlivé ticho bez čtenářů, byla využita k jejímu zkrášlování, plánování a tvorbě nových aktivit, spuštění dalších služeb, navazování spolupráce napříč různými institucemi a v neposlední řadě také vzdělávání knihovníků. Omezení služeb a setkávání tak zpřístupnilo celou řadu kulturních i vzdělávacích akcí, jichž by se knihovníci ani veřejnost jinak nemohli účastnit. Sami knihovníci začali zpřístupňovat aktivity online a mnoho nového se naučili.

Období lockdownu a zavření knihovny bylo využito k vytvoření **nového webu knihovny**. Ten dosaavadní byl již zastaralý a ne příliš přehledný. Chopil se toho náš správce sítě Jiří Rudorfer. O výsledku se můžete přesvědčit na www.knihovnazn.cz. Kolegyně ze studovny Michaela Vrábelová se ujala vydávání novinek z knihovny tzv. **newsletteru**, který vychází 1x za 14 dní vždy ve středu v 17.00 hod. Původně byl tvořen v grafickém programu Canva a rozeslán e-mailem. Později knihovna využila nabídky tiskového oddělení města Znojma a začala jej tvořit a rozesílat prostřednictvím mobilního rozhlasu.

V této době také vznikla **online únikovka po knihovně**, na které se podílel celý pracovní tým. Cílem bylo pobavit uživatele, představit jim jednotlivá oddělení i jejich služby netradiční formou. Kdo má chuť, může si ji stále zahrát. Pro Noc s Andersenem, kterou nebylo možné uskutečnit v klasické podobě, pak vytvořil tým dětského oddělení **procházkou** městem s pověstmi a úkoly. Opět je možné ji uskutečnit individuálně kdykoliv buď s tištěným materiálem nebo prostřednictvím mobilního zařízení.

Sociální sítě byly obohaceny o účet na **Instagramu**. Zde a na facebookových stránkách pravidelně knihovna sdílí nejen informace o svém dění, ale také kalendárium regionálních osobností, výročí a událostí. Situace si vyžádala zavedení nových služeb. Na podzim loňského roku jsme tedy spustili **půjčování e-knih**. Přestože jej využívá specifický okruh uživatelů, hned se ujalo a je hojně využíváno. V návaznosti na to jsme nabídli možnost **předregistrace**, tedy registrace čtenářů a platby poplatku online.

Abychom zajistili badatelům, učitelům a studentům možnost přístupu k digitalizovaným sbírkám, byla podepsána s Národní knihovnou smlouva o zpřístupnění děl nedostupných na trhu. V únoru letošního roku přibyla služba **Knihy do domu**, která je určená seniorům ve věku 70+ a imobilním občanům. Ti musí být registrovanými uživateli naší knihovny. Rozvoz probíhá po celém území města Znojma a jeho přilehlých městských částech každé 2. pondělí v měsíci.

V letošním roce se MěK Znojmo zapojila do projektu Asociace spisovatelů, knihoven ČR,

Autorské čtení v MK Znojmo

autorek a autorů na podporu soudobé české literatury **Spisovatelé do knihoven**. Cílem bylo umožnit setkání s žijícími autory, inspirovat mladé lidi ke čtení české literatury, poťazmo motivovat je k vlastní tvorbě. V neposlední řadě to bylo vítané zpestření distanční výuky. Z každého setkání vznikl i nějaký výstup v podobě dobrovolného úkolu. Například to byly příběhy na 50 slov po besedě s Lidmilou Kábrtovou či haiku po setkání s básníkem Radkem Štěpánkem.

Nová kolegyně z Knihovny rakouské literatury Mgr. Blanka Hálová, která do knihovny nastoupila v lednu 2021, začala s **webináři Procvičte si mozek**. Ty byly určené pro seniory a pozvolna na ně navázaly další pro pracující z široké veřejnosti. Zúčastnění si procvičili své verbální dovednosti, potřebovali paměť, koncentraci či postřeh.

Knihova rakouské literatury také nabízela k povzbuzení zájmu žáků 2. stupně ZŠ o němčinu **online cestovatelskou besedu po Rakousku**. Besedy a přednášky o Rakousku budou i nadále obohacovat nabídku MěK Znojmo. Na podzim se rozšíří o **konverzační pondělky pro veřejnost** s názvem Babylon, které budou určené všem, kteří budou mít chuť se setkat a procvičit si své jazykové znalosti.

Vzhledem k tomu, že nám záleží na životním prostředí a chceme přispívat k udržitelnosti, zapojila se knihovna do projektu **Remobil**. Ve studovně byla umístěna papírová krabice, do níž může kdokoliv odevzdat své nepotřebné zařízení (mobily, kalkulačky, nabíječky) a přispět tak k jejich ekologické likvidaci či dalšímu využití. Z každého odevzdaného zařízení jde navíc 10 Kč na charitu.

Mezi tradiční akce dětského oddělení patří **Autorské čtení**. Jedná se o literární soutěž pro žáky ZŠ, učně a studenty SŠ, kteří mohou psát poetická či prozaická díla. Letos proběhl již 16. ročník. Jeho tématem byla „Nejkrásnější vzpomínka na dědu nebo babičku“. Sešlo se 118 soutěžních prací. Spoluúčast na tomto projektu přijala MAS Znojemské vinařství v rámci projektu MAP v ORP Znojmo II.

Díky této spolupráci měla knihovna možnost uspořádat několik besed se spisovateli pro děti a knihovničky regionu a získat zápujčkou **3D**

tiskárnu do dětského oddělení. Vznikl také další počín, a to **Sovíkovo putování**. Sovík je háčkováný maskot MAPu, který putoval po knihovnách a školách regionu, kde mu děti v rámci podpory čtenářské gramotnosti předčítaly. Společně pak udělaly zápis do putovní kroniky.

S Městskými lesy knihovna spojila síly při **výtvarné soutěži „Les nás baví“** s tématy „Co ztratím, když zmizí les, a Les ze světa knih“. Doručeny byly stovky prací. Ty vítězné jsou momentálně vystaveny v Kavárně u radnice a na podzim se přesunou do knihovny. Dále pak budou využity jako ilustrace do sborníku Autorského čtení.

Další dlouholetou aktivitou naší knihovny je **Akademie 3. věku**. V tomto roce chystáme již 14. ročník. Studentkám a studentům jsou zprostředkovávány besedy a přednášky na různá témata týkající se zdraví, umění, historie, regionu, regionálních osobností, památek, přírody atd. Jarní semestr bývá zakončen výletem. Vzhledem k omezenému setkávání byla akademie přerušena a nabídnuta její online podoba. Pro seniory chystáme od září **kurzy PC gramotnosti a práce s dotykovými zařízeními**. V návaznosti na akci Noc literatury vznikl v červnu **Večer literatury**, který se odehrál v krásném prostředí kaple sv. Václava. Čtení se zhostili členky a členové Divadelního studia Martiny Výhodové, která celý večer zrežirovala. V současné době je připravován další ročník.

Jak je zřejmé, aktivity není nutné pořádat jen v budově knihovny. S cílem přiblížit se i lidem, kteří běžně knihovnu nenavštíví, byla v srpnu zorganizována **1. literární procházka pro rodiče s dětmi**. Skupinka 20 odvážlivců se vydala po stopách dobrodružství spisovatele Charlese Sealsfielda (vlastním jménem Karl Anton Postl) – rodáka z Popic u Znojma. Cesta byla zpestřená korespondencí Karla a Aničky, doplněná o různé úkoly.

Co říci závěrem? Podařilo se nám navázat spoustu zajímavých partnerství, ze kterých vzniká další spolupráce. Plánujeme mnoho nových aktivit. Celá řada se jich do článku již nevešla. Nezbyvá nám než si přát, ať se situace brzy uklidní, aby si k nám uživatelé opět našli cestu a vybrali si z naší nabídky.

TOP Knihovna Jihomoravského kraje 2020

Michal Marek

marek@medlanky.brno.cz

Městská část Brno-Medlánky má TOP komunitní knihovnu Jihomoravského kraje pro rok 2020. Cesta k tomuto výsledku však nebyla jednoduchá. Medlánky byly jednou z posledních dvou městských částí, v níž nebyla pobočka Knihovny Jiřího Mahena. Tato skutečnost zde nijak zvláště negativně ze strany veřejnosti vnímána nebyla. Pobočky knihovny byly nedaleko v sousedních městských částech a obyvatelé Medlánek je hojně využívali podle toho, kterou z nich měli blíže od svého bydliště.

Na radnici jsme však knihovnu vnímali jako něco víc než jen půjčovnu knížek. Představovali jsme si knihovnu jako součást společenského života v obci. Výrazné posílení komunitních aktivit v Medláncích byl ostatně jeden ze stěžejních záměrů, se kterými jsme na radnici přicházeli. Medlánky byly tehdy po poměrně masivní výstavbě nesoudržné. Bydlelo zde hodně nových obyvatel, kteří své vzdálenější sousedy neznali, a naopak starousedlíci často vnímali nové obyvatele jako něco, co do Medlánek vlastně nepatří. Začali jsme tedy pořádat úplně nové společenské, kulturní i sportovní aktivity, jako například sportovní hry, pálení čarodějnic, „dýňobraní“, podzimní společné pečení brambor, farmářské trhy, letní kino, rozsvícení vánočního stromu, společné tvoření vánočních věnců, postavili jsme centrum volného času a zprovoznili zde spoustu kroužků a aktivit pro děti i dospělé. Do tohoto konceptu nám jasně zapadal i nápad na zřízení pobočky knihovny.

Jediné, co jsme na začátku měli, bylo nadšení a podpora našeho záměru ze strany vedení Knihovny Jiřího Mahena. Neměli jsme však ani vhodné prostory, ani potřebné finance. Prostory se nakonec našly v naší historické budově

Sýpky, kde se v přízemí, v prostorách bývalé konírny, nacházel sklad a dílna naší údržby.

Budova společenského centra Sýpka se nachází v centru městské části. Jedná se o původní barokní zástavbu panského dvora asi z roku 1654. Statek byl roku 1948 po majetkové reformě převeden do majetku státu. Objekt se dříve využíval k ustájení domácích zvířat jako stáj, konírna a sýpka. V roce 2000 byla provedena rozsáhlá rekonstrukce a přistavěny některé nové části budovy. Od tohoto roku slouží objekt pro společenské události, a to ve velkém sále s překrásnými historickými půlkulatými krovky, kde se konají např. plesy, koncerty, besedy, a v menším sále tzv. konírny v přízemí, kde zasedá zastupitelstvo, se konají svatby, výstavy, vítání občánků apod. Právě v sousedství menšího sálu se nacházel dosud nezrekonstruovaný prostor skladu údržby, v původním stavu s hliněnou podlahou a rozsáhlou vlhkostí.

Pro pracoviště údržby se nám uvolnily prostory bývalé kotelny a my jsme tedy mohli začít vymýšlet, jak bychom chtěli, aby naše knihovna vypadala. Ve vyčleněných prostorách bývaly v minulosti ustájeny koně. Kouzlo historických kleneb nabízelo možnost vybudování skutečně malebného prostoru, což se paní architektce povedlo. Poradila si i s naším záměrem, aby knihovna nebyla jen místem pro půjčování knih, ale také místem společenského setkávání, komunitních aktivit, odpočinku a aby nabízela také zázemí pro maminky kojenců s možností ohřátí jídla v mikrovlnce, které v naší městské části chybělo. Využili jsme také skutečnost, že knihovna přímo sousedí se společenským sálem, a propojili oba prostory dveřmi. Díky tomu je možné různé větší aktivity, jako například

pasování prvňáčků, pořádát se zázemím knihovny, která by jinak svou velikostí konání těchto větších akcí neumožňovala.

Náklady na přestavbu prostor financovala městská část. Náklady na technické vybavení knihovny a na pořízení knižního fondu zajistila Knihovna Jiřího Mahena z dotace města Brna. Měli jsme tedy krásné a náležitě vybavené prostory a mohla u nás fungovat příjemná hezká knihovna. Udělat z ní dle našeho záměru komunitní knihovnu plně zapojenou do společenského a kulturního dění v obci ale může jediná osoba, a to je personál knihovny. A tady měla paní ředitelka Knihovny Jiřího Mahena mimořádně šťastnou ruku, když rozjezd knihovny svěřila Heleně Orálkové, na jejíž práci velmi úspěšně navázala naše stávající paní knihovnice Šárka Ondrušková.

Není žádná náhoda, že právě paní Ondrušková získala ocenění i v kategorii „knihovnická osobnost roku 2020“, kde obsadila stříbrnou pozici. Díky ní se dnes v naší knihovně koná neskutečný počet různých aktivit: setkávání nad knihou a hraní her s předškolními dětmi a rodiči, besedy pro předškoláky, školáky a seniory, pasování prvňáčků na čtenáře, čtenářský kroužek „medláneckých knihožroutů“, výstavy

a vernisáže, výtvarné a vědomostní soutěže pro děti i dospělé, kreativní dílničky, prázdninové akce pro veřejnost („Na prázdniny s Mašinkou Tomášem“, „Puzzlobraní“, „práce s knihou Jakub a Jáchym“), besedy se spisovateli a cestovatelské besedy. Knihovna spolupracuje se školou na Noci s Andersenem a Dni učitelů, s obcí na Dni dětí, Seniorské dvouhodinovce a zůstává otevřená během medláneckých trhů. V knihovně funguje ve spolupráci s obcí „Semínkovna“, Family Point, výdejní místo Seniorpasů a ověřování Brno ID. Knihovna vstoupila do společenského života obce zásadním způsobem také v období omezení z důvodu Covidu 19. Jako jedna z prvních poboček začala pořádát besedy a čtenářský kroužek online, nahrála videa s namluvenými pohádkami na facebook, realizovala projekt naučných stezek, kdy bylo možné z facebooku stáhnout soutěžní listinu a plnit úkoly po Medláncích (později stezky rozšířeny i na Řečkovice a Ivanovice), který ocenili i zájemci ze sousedních městských částí, rozdávala zdarma „kreativní sady“ k bezpečnému tvoření doma.

JUDr. Michal Marek je starosta MČ Brno-Medlánky.

Čtenářský kroužek v KJM Medlánky

Šestý ročník konference Elektronické služby knihoven

Michal Škop

Michal.Skop@mzk.cz

Ve dnech 18. a 19. května 2021 se ve Zlíně uskutečnil již šestý ročník bienální mezinárodní konference Elektronické služby knihoven. Obsahové zaměření konference je patrné již z jejího názvu a není ani třeba nějak detailněji rozvádět skutečnost, že v době pandemie byly elektronické služby téměř tím jediným, co jsme mohli našim čtenářům nabídnout. Konference se tak stala ideální platformou pro představení služeb, které bylo možné poskytovat i v době, kdy musely knihovny zůstat pro veřejnost zavřené. Samotná akce se z pochopitelných důvodů konala v online prostředí, na platformě Zoom. To vždy přináší svá úskalí, ale také výhody – ve fyzickém prostředí jsme zatím vždy byli omezeni kapacitou sálu (100), online prostředí umožnilo uspokojení mnohem větší poptávky (450 přihlášených).

Konference byla určena pro širokou knihovnickou veřejnost a zaznělo na ní mnoho inspirativních příspěvků, které se z velké části věnovaly digitálním knihovnám. Ve stručnosti se zde pokusím zachytit, co v příspěvcích zaznělo, resp. co bylo z mého pohledu nejzajímavější. Záznam konference je k dispozici na Youtube, prezentace na webu KFBZ.¹

Digitální knihovny

První příspěvek přednesl nově zvolený generální ředitel Národní knihovny v Praze **Mgr. Tomáš Foltýn**. Zaměřil se v něm na strategii digitalizace knihovních fondů, představil základní priority v této oblasti a vyzdvihl nutnost spolupráce s ostatními organizacemi. V rámci národní strategie zdůraznil potřebu centralizovat roztržštěné systémy, aby bylo možné ke všem

digitalizátům přistupovat z jednoho místa – tímto řešením by měla do budoucna být Česká digitální knihovna. Foltýn zmínil také digitální knihovnu Díla nedostupná na trhu (DNNT) a popsal postup příprav na elektronický povinný výtisk či možnosti výzkumu dat v digitálních knihovnách.

Z jiné perspektivy se tématu věnoval Ing. **Aleš Brožek** (Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem), a to v provokativně nazvaném příspěvku *Potřebujeme další digitální knihovny?* Hovořil o špičkové úrovni digitalizace v ČR, ale také o poněkud pokulhávajícím zpřístupňování tohoto obsahu. Na příkladu názorně doložil roztříštěnost sbírek, kvůli které je cesta k dohledání požadovaného online dokumentu poměrně zdlouhavá a potenciálního čtenáře stojí zbytečně mnoho úsilí (náповěda – nejlepší je začít prohledáním Registru digitalizace). PhDr. **Vít Richter** (Národní knihovna ČR) se zaměřil na digitální knihovny NDK Covid a DNNT a jeho příspěvek obsahoval řadu zajímavých dat – např. že volná díla tvoří jen 18 % celkového obsahu DK. Popsal, jakým způsobem se mohou knihovny zapojit a jak je možné DNNT zpřístupnit čtenářům. DNNT vnímá Richter jako „jednu z nejsilnějších služeb českých knihoven v digitálním prostředí“ a v této souvislosti hovořil o potřebě upravit strategii digitalizace. V závěru vyzval k většímu zapojení veřejných knihoven a zmínil se také o překážkách, které jim v tom brání (propagace, školení, smlouvy, integrace do OPACu, úroveň digitální gramotnosti, nechuť k zavádění nových služeb). Zazněl zde rovněž apel směrem k větším knihovnám, které by měly zapracovat na propagaci a tím i větší využívanosti DNNT. Protože jestli nedokážeme, že milionové

¹ <https://www.kfbz.cz/elektronicke-sluzby-knihoven-konference>

investice veřejných prostředků do zpřístupnění DNNT mají smysl, není vyloučeno, že po roce 2023 o tento informační zdroj přijdeme.

Ing. **Martin Lhoták** (Knihovna Akademie věd ČR) ve svém technicky laděném příspěvku *Kramerius, ProArc, ARCLib – aktuální stav a plánovaný rozvoj* představil softwarové pozadí digitálních knihoven. **Michal Indrák** (Moravská zemská knihovna v Brně) se zaměřil na virtuální sbírky, které by se mohly stát také efektivním marketingovým nástrojem. Nově by se mělo jednat o strukturované sbírky, které budou mít stejnou funkcionalitu jako samostatné dokumenty a bude je možné mj. opatřit popisky. Indrák zdůraznil, že digitální knihovny jsou jedinečným produktem, který však nedokážeme „prodat“. Protože většina jejich návštěvníků přichází z Googlu, je třeba pracovat např. se SEO optimalizací, nejlépe s využitím Konspektu. Nakonec i v tomto příspěvku zazněl požadavek na centralizaci – sjednocení digitálních sbírek představuje mimořádnou přidanou hodnotu, které bychom se rozhodně neměli vzdávat.

Ing. **Jiří Nechvátal** (Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích) ukázal, co vše již dnes umí obalkyknih.cz. Nejde zdaleka jen o obálky a obsahy (TOC), tato služba nově umožňuje také např. jednoduchou integraci odkazů do DNNT v online katalogích knihoven. Nechvátal informoval také o tom, že období lockdownu využili kolegové z různých knihoven k čištění báze (130 knihovníků zkontrolovalo 340 tis. záznamů, nahrálo 140 tis. kvalitnějších obálek, doplnilo nebo upravilo 37 tis. anotací, propojilo 1986 dílů). S digitálními knihovnami souvisel také příspěvek Ing. **Petra Žabičky** (Moravská zemská knihovna v Brně) o strojovém učení. Jeho možné využití v knihovnách zahrnuje automatickou klasifikaci dat, tvorbu nebo obohacování metadat, zefektivnění a zjednodušení vyhledávání, doporučovací systémy či analýzu obrazu (anotace, OCR, přepisy textů digitalizátů). Žabička uvedl, že portál Knihovny.cz díky strojovému učení

obohatit 300 tis. záznamů o údaj konspektu. Představil také projekt PERO, který umožňuje přepis i ručně psaného textu (vyzkoušet si můžete zde: <https://pero-ocr.fit.vutbr.cz/>).

Inovace a online služby

Druhou samostatnou oblast tvořily prezentace na téma inovace a design služeb v knihovnách. Doslova dechberoucí byl příspěvek **Jukky Montonena** (Helsinki Central Library Oodi), ve kterém se věnoval helsinské ústřední knihovně Oodi.² Tato vlajková loď světového knihovnictví mj. pracuje s roboty, kteří se podílejí nejen na třídění vrácených knih, ale dokonce i na následném rozvozu knih po knihovně. Představen byl koncept celé budovy knihovny, různé funkce jejich jednotlivých částí. Nevěřičně jsme poté sledovali představení různých nahrávacích studií, vybavených špičkovou technikou. Čtenáři si mohou tato studia včetně vybavení zapůjčit zdarma a navíc zde mají podporu profesionálů z oboru. Kromě toho knihovna nabízí úžasné prostory pro studium, odpočinek i setkávání. Nejednoho z účastníků konference jistě napadlo, zda se finské realitě někdy alespoň částečně přiblížíme, třeba novou budovou Národní knihovny. Mgr. **Martin Krčál** (Moravská zemská knihovna v Brně) představil aktivity portálu Knihovny.cz – tvůrci na samostatných stránkách prezentovali nejen služby samotného portálu, ale i výstavy, které se nemohly uskutečnit ve fyzickém prostoru (viz např. online.knihovny.cz, poznajte.knihovny.cz, Čtení dětem, Komenský, Akce K, 1989). Portál plánuje více prezentovat služby a aktivity knihoven, zapojovat další knihovny i nové zdroje a rozvíjet kurátorství. Funkčním posunem by mělo být také chystané rozšíření služby *Získej* o elektronické dodávání dokumentů (EDD).

Konkrétní aktivity v době pandemie představil Mgr. **Michal Denár** z Městské knihovny

² Příspěvek, který byl účastníky vyhodnocen jako nejzajímavější, bohužel není součástí záznamu a dostupná není ani prezentace. Místo toho doporučuji navštívit <https://www.oodihelsinki.fi/en/what-is-oodi/>.

Česká Třebová. Mimořádnou situaci zde využili jako akcelerační změnu a příležitost k designování nových služeb jako např. roznoš a rozvoz knih, nastavení nových možností plateb, možnost vyzvednutí knih 24/7 či zavedení čtenářské karty v mobilu. Vše bylo výsledkem rychlého hledání způsobu fungování v nových podmínkách. Tyto okolnosti společně s odvahou chybovat zde spustily novou dynamiku a přinesly neskutečné výsledky. Prakticky laděný a velmi inspirativní příspěvek byl účastníky konference vyhodnocen jako jeden ze tří nejzajímavějších. Designování služeb se věnoval také **Vojtěch Vojtíšek** (Městská knihovna v Praze). Představil metody inovací služeb založené na datech a vyzdvihl, že probíhající změny a nejistou budoucnost je potřeba vnímat především jako příležitost. Na příkladu Městské knihovny v Praze (zejména na projektu e-knihovna.cz) ukázal, že to má smysl.

Několik příspěvků se věnovalo možnostem online setkávání. PhDr. **Ladislava Zbiejczuk Suchá**, Ph.D. (FF MU, KISK), seznámila účastníky s možnostmi většího zapojení zúčastněných. Aktivizaci může podpořit např. střídání individuální a skupinové práce, pomocí mohou i nástroje typu Mentimeter, Kahoot, Jamboard. Jako platformu pro online workshopy představila interaktivní nástěnku Miro. Užitečná byla i ukázka detailního harmonogramu, který je potřeba, pokud chceme mít průběh (nejen) online workshopu pod kontrolou. Skvělé bylo, že některé z nástrojů si mohli účastníci vyzkoušet přímo v průběhu prezentace.

Přínosné bylo také srovnání kladů a záporů jednotlivých konferenčních platforem (Meet,

Zoom, MS Teams a Jitsi) v příspěvku Mgr. **Michaely Mrázové** (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě). Jako z jiného světa na mnohé účastníky zapůsobil příspěvek Mgr. **Libuše Pavlicové** (Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně) věnovaný virtuálním asistentům od společností Google, Amazon či Apple a jejich možnému využití v knihovnách (řízení chytré knihovny, referenční služby, tlumočení, aktivity pro děti aj.). Pokud by si knihovny implementovaly tuto funkcionalitu do svých webů, mohly by takto předávat informace např. o pořádaných akcích, o otevírací době, sdílet tipy na čtení, hledat v katalogu nebo ovládat čtenářské konto. Bezpochyby se jedná o technologickou novinku s obrovským potenciálem, je však pochopitelné, že u leckoho může vzbuzovat také obavy (problém kybernetické bezpečnosti, úbytek mezilidské komunikace).

Konference byla zakončena blokem „Bleskovky“, kde byl představen např. opavský Hyde Park, propojení městského e-shopu s knihovnou v Brně nebo možnosti tvorby virtuální prohlídky prostorů knihovny. Přestože letošní ročník se odehrával v situaci, která byla pro náš obor mimořádně svízelná, celá konference se nesla v pozitivním duchu a bezesporu zafungovala jako skvělý zdroj motivace a inspirace. Za to vše patří dík organizátorům z Krajské knihovny Františka Bartoše ve Zlíně. Dovolím si však poznamenat, že i když byla akce organizačně a technicky výtečně zvládnutá, byl bych přece jen raději, kdybychom se v roce 2023 mohli opět setkat osobně. Už se moc těším na to, kam se obor knihovnictví za tu dobu posune.

Bude vás zajímat, že...

... vyšel sborník **Rudolfovo číslo k 65. narozeninám významného brněnského archeologa PhDr. Rudolfa Procházky, CSc.** Přispěvatelé, odborníci, zařadili do publikace texty zaměřené na téma středověkého města v širokém pojetí, kterému archeolog Procházka zasvětil své celoživotní badatelské úsilí. Publikaci vydal Archeologický ústav AV ČR pod vedením Ireny Loskotové ...

Jak na komunitní aktivity v knihovnách

Jan Lidmila

Jan.Lidmila@mzk.cz

Akce s názvem „Komunitní aktivity v knihovně – jak na to?“ uspořádala Moravská zemská knihovna v Brně ve spolupráci a Knihovnou Karla Dvořáčka ve Vyškově dne 31. 8. 2021. Cílem praktického semináře byla inspirace knihovníků prostřednictvím příkladů konkrétních osvědčených aktivit z knihoven napříč Českou republikou. Příspěvky ukázaly, jak prakticky podnitit a rozvinout místní komunitní činnost v knihovnách.

Dopolední blok semináře byl věnován třem tematickým oblastem. První příspěvek s názvem „**Jak v knihovně aktivně pracovat s regionální tematikou**“ přednesla Mgr. **Jana Vaculíková** z Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně. Poukázala v něm na možnost využití regionálních témat (zajímavých míst, osobností či historických poznatků) při přípravě akcí pro veřejnost. Akce mohou mít nejrůznější podobu. Od vycházek přes hry, soutěže či tvorbu databáze regionálních osobností a zajímavostí. V praxi se osvědčila motivace účastníků hrou, která přináší zábavu, odměnu i poučení. Hra musí mít přesně stanovená pravidla a ideálně pracovat i s prvkem překvapení. Při její tvorbě se lze inspirovat stolními hrami a turistickými materiály vznikajícími v rámci cestovního ruchu. Využívají se různé hádanky, šifry, kvízy, prvky hledání, plnění úkolů, soutěžení, získávání i sdílení informací a často také sběratelství (bodů, sad materiálů, razítek).

Knihovny mohou vycházet z již zavedených aktivit, jako je geocaching nebo questing (hledáčka). Velký potenciál v sobě skrývá mobilní aplikace Geofun s velkou rozmanitostí úkolů (selfie, puzzle, foto, přiřazování správných odpovědí, zhlédnutí videa, odhad, časový limit, psaní/nahrání odpovědí). Tato aplikace nabízí možnost multimediálního obsahu, přesné navigace a univerzální uplatnitelnosti v daném místě. Pro tvorbu geolokačních her je možné využít také placenou aplikaci Actionbound. Knihovna Ratiboř v ní vytvořila **Prázdninové putování za strašidly**. Masarykova veřejná knihovna ve Vsetíně v minulosti zaznamenala velký ohlas

veřejnosti s projektem **Po stopách staříčků**, jehož třetí ročník nedávno proběhl. Tento projekt byl podrobně představen v Duze číslo 3/2018.

Druhým vystupujícím byla ředitelka Městské knihovny Beroun Bc. **Michaela Škeříková**. Na příkladu své instituce představila „**Ekologické aktivity knihovny a propojení komunit**“. Téma udržitelnosti je letošním ústředním tématem v českých knihovnách. Nabízí se řada možností, jak s tímto tématem pracovat. Stačí mít v knihovně motivovaný tým zaměstnanců, získat vhodné spolupracovníky v dalších organizacích a věnovat tématu prostor i čas. V berounské knihovně například organizují **SWAP – výměnu věcí**. Lidé mohou do knihovny přinést věci, které již nepotřebují a jiní lidé si je mohou bezplatně vzít. Výměnu organizuje skupina dobrovolníků, která také dohlíží na to, aby věci na výměnu nebyly poškozené. Dobrovolníci zajišťují dovoz věcí, jejich třídění i odvoz zbylých věcí do Charity. Akce má velkou návštěvnost (několik set lidí), proto se osvědčilo její konání venku před knihovnou. Každoročně se zde také zapojují do iniciativy pro lepší život ve městech **Zažít město jinak**. Knihovna na nedalekém parkovišti realizuje vždy 3. víkend v září celodenní sousedskou slavnost. Součástí programu je prezentace místních neziskových organizací, charitativní bazar knih, prodej domácích pochutin (výtěžek z prodeje je určen na podporu vybraného projektu), řada aktivit pro děti (dílny, hraní deskových her, soutěže), komentovaná procházka po městě či vystoupení místních umělců (bez nároku na honorář).

Ekologický podtext mají také cykly přednášek spojené s ochutnávkami, výstavy (propagace knihovního fondu) či *semínkovna* umístěná v prostorách knihovny. Návštěvníci mohou přinést a věnovat vlastní semínka rostlin, případně je vyměnit za jiné. Semínkovnu však mohou využít i ti, kteří vlastní semínka nemají a rádi by se pustili do pěstitelství. Knihovna se podílí na recyklaci starých mobilních telefonů. K tomuto účelu slouží schránka *remobil*, kam je možné nepoužívaný telefon odevzdat. Mezi další představené aktivity patřila oblast dostupného vzdělávání – příprava na přijímací zkoušky pro děti ze sociálně slabších rodin, doučování s dobrovolníky nebo workshopy zaměřené na konkrétní vyučovací předměty. Pro rodiče s dětmi se jednou za rok pořádá zábavný program s názvem *Prskoff*. Jeho cílem je odpojení se od virtuálního světa a hraní s knihovním skřítkem Prskavkou. K oblíbeným akcím patří dále hraní deskových her *Závodí fest*, při kterém je možné propagovat klub hráčů deskových her v knihovně i hry z knihovního fondu. Zájem veřejnosti vyvolala úniková hra *Ztracený knihovník*. Letos proběhl již třetí ročník této hry. Původně byla koncipovaná v prostoru knihovny, poslední běh se však s ohledem na pandemii přesunul do virtuálního prostředí. Velkou příležitostí pro knihovny je vyjít ven mimo budovu a prezentovat se i na akcích pořádaných jinými subjekty.

Dopolední blok završila problematika práce s náctiletými – „*Knihovna pro mladé = Mklub - my jsme všude*“ v podání **Hany Pietrové** z Knihovny Třinec. První kontakt s dospívajícími získává knihovna prostřednictvím školních exkurzí – *Zažít knihovnu jinak*. Na nich atraktivní formou představuje aktivity, které mohou mladí v knihovně prožít. Díky této exkurzi se náctiletí do knihovny sami vrací a zapojují se dle vlastních preferencí do různých projektů realizovaných volnočasovým klubem. Mezi tyto projekty například patří:

- *dobroprojekt* – dobrovolnictví v knihovně formou různých aktivit realizovaných převážně mimo budovu knihovny (čtení v nemocnicích, v domovech pro seniory, výroba přání na Vánoce či Velikonoce atd.),

- *ČteFesT* – čtenářský festival Třinec,
- *Jeden svět* – festival realizován ve spolupráci s knihovnami v Českém Těšíně a Jablunkově),
- *TriCon* – tři tematické víkendy pro fanoušky sci-fi, LARP a fantasy,
- běh za lidská práva – zapojení fitness trenérů jako patronů,
- *slam poetry* – improvizovaná živá poezie,
- *dumster diving* – vybírání popelnic s cílem zachránit předměty, jídlo, případně další vyhozené, znovupoužitelné věci před zbytečnou likvidací,
- *Den Země* – propagace a podpora ochrany životního prostředí,
- *sousedská snídaně* – spojená se sbírkou na vybraný charitativní projekt.

Mladí lidé jsou ochotní se aktivně do těchto aktivit zapojit, knihovníci jejich činnost pouze koordinují. Také jim umožňují propojení s partnerskými institucemi v místě. Díky tomu se knihovna v očích veřejnosti zviditelňuje a s minimálními režijními náklady přispívá k smysluplnému trávení volného času mládeže.

Dopolední část akce měla podobu dvou praktických bloků. V prvním z nich se přítomní pod vedením Mgr. **Pavlny Dobyškové** (Knihovna K. Dvořáčka ve Vyškově) vydali na *literární vycházku za vyškovskými osobnostmi*. Seznámili se s centrem Vyškova, s historií zdejších domů, se slavnými rodáky či osobnostmi působícími ve městě i s významnými podniky. Bylo zajímavé pozorovat osudy lidí a proměny města v uplynulých staletích. Druhý blok se věnoval *Aktivizačnímu čtení seniorům*. **Zdeňka Adlerová** v něm prezentovala projekt studentů Pedagogické fakulty MU Brno využívající audio verze čtyř povídek Karla Čapka. Po pozorném poslechu povídky účastníci vyplnili připravené pracovní listy a následně při jejich vyhodnocení zjistili, kolik informací se jim podařilo zapamatovat.

Akce přinesla řadu podnětů pro plánování komunitních aktivit knihoven. Prezentace jednotlivých příspěvků jsou dostupné na webu MZK.

Malování na chodníku v karvinské knihovně

Světlana Stoklasová
svetlana.stoklasova@rkka.cz

Začátkem června proběhl v Regionální knihovně Karviná-Nové Město, příspěvková organizace, již dvacátý první ročník tradiční akce pro mateřské školky s názvem „Malování na chodníku“. Po roční odmlce, která byla zaviněna koronakrizí, jsme mohli konečně pozvat naše nejmenší za Městský dům kultury a na chodníku namalovat obrázky z pohádek. Sešlo se nám skoro dvě stě dětí z okolních mateřských školek.

Letos akce probíhala trochu netradičně, protože jsme se nemohli sejít v knihovně. Četli jsme tedy rovnou venku a otevřeli knihu **Františka Hrubína Dvakrát sedm pohádek**, která je plná českých pohádek vyprávěných v půvabných verších. Přečetla jsem dětem **První pohádku, Perníkovou chaloupku a Malou pohádku o řepě**. Povídali jsme si o pohádkových postavách, jako jsou princezny, rytíři, draci, ježibaby a víly, děti se nechaly inspirovat a namalovaly na chodníku to, co je nejlíp zaujalo. U žádného obrázku nesmělo chybět sluníčko, protože to nám po celou dobu vesele svítilo na naše pohádkové malování, někdo si troufl na hrad, jiný maloval Jenička a Mařenku, princezny byly krásné, měly nádherné šaty a nechyběla korunka na hlavě. Samozřejmě se našel i chytrolín, který prohlásil: „Já namaluju tank“, přidal se spolužák „A já

namaluju dinosaura“. Děti mají bujnou fantazii, obrázky byly povedené a nebylo třeba řešit, že některé nezapadaly přímo do našeho tématu. Perníková chaloupka se zaparkovaným autem byla nakonec taky moc pěkná.

Po malování jsme ještě nahlédli do knihy **Zuzany Pospíšilové Svět plný hádanek** a děti poznávaly pohádkové postavy. Za krásné obrázky i zdařilé hádání byly odměněny sladkou Ovesnou svačinkou, kterou nám poskytli naši milí sponzoři. Loučení bylo hlasité – pokřik na závěr našeho malování „HURÁÁÁÁ“ byl určitě slyšet až na druhém konci Karviné.

Děti byly špinavé od křídý na šatech, ve vlasech, po pusinkách, ale zářily spokojeností a nadšením. Tak ještě jednou: „**Našemu malování třikrát HURÁ**“ a sejdeme se zase za rok za Městským domem kultury v Karviné.

Účastníci Malování na chodníku

Nová koncepce regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji podporuje čtenářství a rozvoj komunit

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Regionální funkce knihoven se staly neodmyslitelnou součástí zajišťování veřejných knihovnických a informačních služeb knihoven všech velikostí. *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030* zdůrazňuje jejich význam zejména v případě menších obcí: „*Pro knihovny v malých obcích je mimořádně důležitá podpora regionálních funkcí*“ (s. 5). Ve snaze budovat a rozvíjet knihovny jako komunitní, vzdělávací a kulturní centra je rovněž důležitá: „*motivovat obce v péči o knihovnu*“ (s. 31).

Moravská zemská knihovna v Brně ve spolupráci s pověřenými knihovnami zpracovala novou vizi směřování regionálních funkcí knihoven, *Koncepci rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2021–2027*, která vychází nejen ze schválené *Koncepce rozvoje knihoven v České republice*, ale především z aktuálních podmínek a potřeb obsluhovaných knihoven v Jihomoravském kraji. Předcházející koncepce doplněná o aktualizaci¹ zdůrazňovala nad rámec celostátně platných standardů pravidelnou medializaci nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven a obcí, prezentaci příkladů dobré praxe a kulturně výchovnou činnost. I tyto teze nová koncepce dále rozvíjí.

Knihovny v Jihomoravském kraji získaly významnou oporu pro svůj rozvoj v dotačním titulu *Obecní knihovny*, který byl poprvé vyhlášen v roce 2016 (pro obce do 3 000 obyvatel).

S ohledem na 50% spolufinancování byl rozvoj knihoven za dobu udělení podpory² podpořen částkou přes 30 milionů Kč. Knihovny pořídily nové regály, modernizovaly inventář, založily či dovybavily dětské a čtenářské koutky, zakoupily novou techniku či realizovaly drobné stavební práce. Tyto proměny významně přispěly ke změně vnímání knihoven nejen mezi čtenáři, ale zejména mezi jejich zřizovateli. Nová koncepce tak může stavět na velmi dobrém základě, moderním fyzickém prostoru, který je důležitým předpokladem pro fungování jakékoli knihovny.

Přípravu nové koncepce regionálních funkcí ovlivnily události pandemie covid, které nasměrovaly aktivity knihoven do on-line prostředí včetně pořádání akcí pro knihovníky.

Vize regionálních funkcí knihoven Jihomoravského kraje v letech 2021–2027

„Veřejné knihovny Jihomoravského kraje představují stabilní, soudržnou a spolupracující síť vytvářející funkční infrastrukturu na podporu rozvoje celoživotního neformálního vzdělávání, čtenářských návyků a čtenářské gramotnosti, občanských a sociálních kompetencí, budování a rozvíjení regionální identity, mezigeneračních vztahů a sociální soudržnosti. Prohlašuje se jejich význam jako informačních a komunitních center obcí. Rozvoj a zkvalitňování systému regionálních služeb při dosažení jejich standardizované úrovně vytváří podmínky nejen pro zajišťování veřejných

¹ https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/aktualizace_koncepce_rozvoje_regionálních_funkcí_knihoven_2019-2020.pdf

² 2016–2019, 2020 byl dotační titul vyhlášen, ale následně pozastaven, 2021 nebyl vyhlášen.

knihovnických a informačních služeb, ale zejména naplňování jejich nezastupitelné role v kontextu demokratického rozvoje celé společnosti."

Vize zdůraznila význam fungujícího systému regionálních funkcí pro naplňování cílů veřejných knihovnických a informačních služeb s důrazem na **podporu celoživotního neformálního vzdělávání**, čtenářských návyků a čtenářské gramotnosti, občanských a **sociálních kompetencí, budování a rozvíjení vztahu k regionu, mezigeneračních vztahů a sociální soudržnosti**. Klade důraz na roli knihoven jako informačních a komunitních center.

Novou regionální službou je **Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit**, která by měla směřovat

- k naplnění standardu vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit obsluhovaných knihoven,
- podpoře sdílení příkladů dobré praxe, především ze strany pověřených knihoven, které plní roli koordinátora podpůrných aktivit v regionu,
- plnohodnotné nabídce vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit také v on-line prostředí, zejména u pověřených a profesionálních knihoven.

Knihovny Jihomoravského kraje využívají ke sdílení příkladů dobré praxe inspirativní workshop Knihovníci knihovníkům, na regionální úrovni se velké oblibě těší projekt Městské knihovny Boskovice Čtoucí rodiny v regionu Blansko, jedním z nových projektů je festival knihoven Znojemska, který organizuje regionální oddělení Městské knihovny Znojmo.

Koncepce předkládá vizi jednotlivých regionálních služeb v roce 2027 a podpůrné nástroje pro její realizaci. Předpokladem pro poskytování jejich standardizované úrovně v intencích předložené koncepce je celoživotní vzdělávání pracovníků regionálních oddělení a sledování nových trendů a technologií, zejména v profesionálních

knihovnách, např. zavádění biblioboxů, selfchecků a knihobotů, robotických hraček a interaktivních knih, které umožňují rozšiřovat nabídku služeb a přispívají k podpoře knihoven jako institucí celoživotního neformálního vzdělávání.

Součástí koncepce je kapitola věnovaná prostorovým podmínkám v knihovnách, která vznikla ve spolupráci s Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven. Specifikuje nejen urbanistické zásady pro umístění knihovny a požadavky na další související služby, ale také požadavky na vybavení dle velikosti obce, včetně důrazu na funkčnost uspořádání.

Jednou z nejvýznamnějších aktivit je každoroční oceňování nejlepších knihoven a knihovníků na krajské i regionální úrovni, které se již několikátým rokem těší osobní záštitě hejtmana Jihomoravského kraje. Prestižní ocenění Komunitní knihovna Jihomoravského kraje bude i do budoucna významnou platformou pro medializaci úspěšně pracujících knihoven a prezentaci příkladů dobré praxe. Mezi úkoly, které nová koncepce převzala z předcházejícího období, je důraz na celoživotní vzdělávání knihovníků zejména neprofesionálních knihoven, účast na poradách, také nákup a zpracování knihovnických fondů z prostředků obcí.

Předpokladem pro úspěšné naplňování cílů koncepce, jednotlivých regionálních služeb, je aktivní podpora a spolupráce pověřených knihoven. Nemalá role připadá ředitelům pověřených knihoven, zejména vůči zřizovatelům knihoven, a to jak v rovině komunikační, tak propagační a motivační. Stále otevřenou výzvou zůstává účast managementu pověřených knihoven na regionálních setkáních starostů a místostarostů se zdůrazňováním role veřejné knihovny na regionální i lokální úrovni. Naplnění cílů koncepce však stojí především na pochopení a podpoře knihovníků těch nejmenších knihoven, jejich ztotožněním se s posláním knihovny jako místa setkávání, nových podnětů a rozmanitých komunitních aktivit. Místa, které vzdělává, rozvíjí čtenářské návyky a dovednosti, stmeluje občany a prohlubuje jejich zájem o život v obci.

Co přináší díla nedostupná na trhu?

Martina Šmídková, Martina Smetánková
smidtova@mzk.cz, Martina.Smetankova@mzk.cz

Během pandemie koronaviru a uzavření knihoven si mnoho studentů i pedagogů vysokých škol zvyklo na velmi pohodlný přístup ke kompletním digitálním fondům vybraných českých knihoven v rámci Národní digitální knihovny – covid. Kantoři podle obsahu těchto fondů upravovali učební osnovy, studenti s jejich využitím byli stavu dokončit své klauzurní či diplomové práce, uživatelé zapojených knihoven se dostali ke své oblíbené beletrii nebo starým novinám a časopisům. Od počátku však bylo jasné, že jde o mimořádnou a tudíž dočasnou záležitost, pro niž **byla nutná vstřícnost kolektivních správců autorských práv** Dilie, OOA-S a Svazu českých knihkupců a nakladatelů, zakotvená navíc ve smlouvách s Národní knihovnou. Knihovny se opět otevřely a platnost výše uvedených smluv vypršela. Úderem 1. července 2021 Národní digitální knihovna – covid **přestala existovat. Hlad po digitalizovaných fondech přístupných na dálku utlumilo pouze léto.** Co knihovny nabídnou v **tomto smyslu** v novém akademickém roce, až se znovu projeví?

V rámci Národní digitální knihovny – covid zpřístupnily své fondy Národní knihovna, Moravská zemská knihovna, Knihovna Akademie věd a Národní technická knihovna. Hojně z nich čerpali i uživatelé, kteří nepatřili mezi registrované čtenáře knihoven, u nich nutně vznikl pocit, že s ukončením provozu NDK covid se staly tyto fondy zcela nepřístupnými. Ač je to pro někoho překvapivé, **část** veřejnosti stále neví, že kompletní digitální fondy, tedy

včetně těch dosud chráněných autorským zákonem, zpřístupňuje každá knihovna na počítačích ve své budově (dle autorského zákona „na místě samém“). Pro přístup k nejrozsáhlejším fondům by tedy uživatel musel do Prahy či do Brna a registrovat se v některé z výše uvedených knihoven. Ale proč, když teď několik měsíců mohl všechno číst a prohlížet z pohodlí svého domova? Je celkem logické, že některým uživatelům tato změna nedává smysl. Díla nedostupná na trhu (dále DNNT) momentálně představují jedinou možnost, jak se alespoň k části těchto fondů dostat odkudkoliv.

Co je DNNT?

Nejedná se o zcela novou službu, ale po čas covidu a částečně i díky němu doznala některých změn či rozšíření. Jsou zde dostupné knihy, časopisy a noviny vydané dříve na území ČR, které již nejsou na běžném knižním trhu dostupné, ale byly knihovnami již digitalizovány. Licenční smlouvy s kolektivními správci *DILIA* a *OOA-S* umožňující zpřístupňování DNNT uzavřela Národní knihovna ČR a díky jejímu postavení ze zákona jako centra knihovního systému se licence vztahuje i na další knihovny. V současné době jsou mezi DNNT zařazeny knihy vydané do roku 2000 a časopisy i noviny vydané do roku 2010.

Návrhy na zařazení díla na seznam DNNT mohou podávat knihovny, autoři i další nositelé práv. Nové návrhy zveřejňuje Národní knihovna (během podzimu bude spuštěna nová webová aplikace usnadňující správu seznamu

DNNT), následně běží půlroční lhůta, v níž mohou autoři i nakladatelé požádat o smazání návrhu. Pokud se tak nestane, může být dílo poté zpřístupněno. Hranice let se navíc bude postupně posouvat, objem DNNT tedy bude neustále narůstat. Na druhou stranu držitelé autorských práv mají i po zpřístupnění možnost požádat o vymazání svého díla.

Se spuštěním DNNT v průběhu roku 2020 byla dostupná pouze jedna brána, a to Národní knihovny. V tuto chvíli zpřístupňují DNNT, splňující všechny dříve zde uvedené podmínky, celkem tři knihovny.

Přístupy do digitálních knihoven v režimu DNNT

- Národní digitální knihovna Národní knihovny ČR: <https://www.ndk.cz/>
- Digitální knihovna Moravské zemské knihovny: <https://dnnt.mzk.cz/>
- Digitální knihovna Akademie věd ČR: <https://kramerius.lib.cas.cz/>

Digitální fondy NK ČR a MZK jsou z velké části totožné, ale obě knihovny mají i unikátní dokumenty. V databázi Knihovny akademie věd jsou pak především časopisy a publikace z produkce ústavů AV ČR a jejich předchůdců. Zatím si nelze prohlížet dokumenty ze všech tří knihoven z jednoho místa, aby je uživatel prozkoumal, musí se překlíkávat. (Pokud to někomu vadí, může využít portál Knihovny.cz, kde lze vyhledávat z jednoho vyhledávacího řádku napříč všemi knihovními dokumenty. Pro práci s DNNT stačí při pokročilem

vyhledávání zaškrtnout typ výpůjčky Online a dále výpůjčku Dostupné pro registrované.)

Přístup do těchto fondů mají registrovaní čtenáři všech knihoven, které mají v této věci podepsanou smlouvu s Národní knihovnou. Je jich v tuto chvíli okolo 200, ale stále další přibývají. Pokud knihovna smlouvu podepíše a vyřeší všechny technické záležitosti, pak se její čtenáři mohou do všech tří digitálních knihoven přihlásit stejným přístupovým heslem, jakým se hlásí do elektronického katalogu své domovské knihovny. Dokumenty zpřístupněné v režimu DNNT lze prohlížet a číst, nelze je stahovat a tisknout. Případné zneužívání těchto fondů, jako například strojové vytěžování či printscreenování je kontrolováno a dotyčným uživatelům je zamezen přístup. Poruší-li někdo podmínky u jedné knihovny, týká se zákaz automaticky všech tří.

Provoz DNNT je komplikovanější než u Národní digitální knihovny covid, přesto jde ale o dlouho očekávané doplnění služeb knihoven, které zcela koresponduje s aktuálními trendy. Návrat k plnému zpřístupnění, jak tomu bylo v čase koronaviru, nelze v dohledné i nedohledné době čekat. DNNT je nové a stále se rozvíjí, připravují se například terminály s DNNT pro menší knihovny, které se z technických důvodů nejsou stavu smluvně zapojit. V těchto terminálech by přitom měly být i fondy mladší, s datem vydání mezi lety 2001 až 2007. Otázka tedy zní: umožníte vašim čtenářům přístup do DNNT? Za námahu to jistě stojí.

Bude vás zajímat, že...

... v soutěži Knihovna roku 2021 byla v Jihomoravském kraji nominována do krajského kola pětice knihoven: Místní knihovna Kořenec (okres Blansko), Místní knihovna Kostice (okres Břeclav), Místní knihovna Prušánky (okres Hodonín), Obecní knihovna Hostěrádky – Rešov (okres Vyškov) a Místní knihovna ve Chvalkovicích (okres Znojmo). **Do celostátního kola postoupila Místní knihovna Kostice.** Slavnostní vyhodnocení soutěže by mělo proběhnout v Týdnu knihoven během října tohoto roku v Zrcadlové kapli Klementina.

AHOJ Varšavo!

Martin Krafl

Martin.Krafl@mzk.cz

Jedenáctý ročník knižního veletrhu ve Varšavě bude patřit České republice. Její hostování mělo původně proběhnout v květnu 2020. Od té doby se termín konání veletrhu třikrát změnil a dokonce

se uskuteční i na jiném místě – místo na sportovní stadion zamíří autoři a čtenáři na venkovní prostranství před Palác kultury a vědy v centru Varšavy. Půjde o první skutečný knižní veletrh,

kteří by se měl v Evropě odehrát od propuknutí pandemie. Poslední změny nastaly v červnu, takže na přípravu do poloviny září bylo málo času, nicméně týmu Moravské zemské knihovny, kterou ministerstvo kultury pověřilo realizací hostování, pomohly zkušenosti z plánování minulých pokusů.

Při přípravě programu bylo možné opřít se o skvělou pozici, kterou česká literatura v Polsku má. Vděčí za to bohemistům a překladatelům z češtiny do polštiny, i novináři a spisovatelé Mariuszi Szczygiełowi, který se stal patronem českého hostování. Ujme se také dramaturgie a moderace několika literárních akcí.

Dramaturgická rada složená z odborníků z literárního prostředí nominovala dvanáct českých autorek a autorů: Michala Ajvaze, Biancu Bellovou, Davida Böhma, Radku Denemarkovou, Petra Hrušku, Petru Hůlovou, Galinu Miklínovou, Alenu Mornštajnovou, Ivu Procházkovou, Jaroslava Rudiše, Marka Šindelku a Kateřinu Tučkovou. Paralelně s knižním veletrhem se koná festival Komiksová Varšava (Komiksowa Warszawa), na kterém vystoupí Pavel Čech. České literární centrum, sekce Moravské zemské knihovny, navíc nabídne v polské metropoli v rámci letošního Roku poezie večer s básněmi Milana Děžinského.

Návštěvníci se mohou těšit na bohatý program s českými autory, který proběhne na tzv. Main Stage, Czech Stage a Children's Stage. To nejlepší z naší literatury si budou zájemci moci

prohlédnout v národním stanu České republiky o rozloze 300 m², kde se také budou prodávat knihy. Během slavnostního zahájení veletrhu vystoupí ve čtvrtek 9. září večer

česká violoncellistka a zpěvačka Dorota Barová. V rámci národního programu se připomene i 85 let od narození a 10 let od úmrtí českého dramatika a prezidenta Václava Havla, a to ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla a jejím ředitelem Michaelem Žantovským. Paralelně s akcemi pro širokou veřejnost se na veletrhu uskuteční i odborné semináře a besedy, organizované například Moravskou zemskou knihovnou či polskou Izbou Książki. Zúčastní se jich profesionální překladatelé, bohemisté, vydavatelé i knihkupci. Ve Varšavě bude udělena také letošní cena Premia Bohemica pro zahraniční překladatele, kteří se zasloužili o šíření české literatury ve své mateřštině, za přítomnosti ředitele Moravské zemské knihovny, prof. Tomáše Kubíčka, a České centrum Varšava uspořádá překladatelský seminář pro vítěze soutěže mladých překladatelek a překladatelů Cena Susanny Roth.

Hostování Česka ve Varšavě by se neobešlo bez řady kooperačních partnerů, kterým náleží poděkování za podporu a skvělou spolupráci. Patří k nim mj. *České centrum Varšava*, Polský kulturní institut v Praze, Velvyslanectví České republiky ve Varšavě a varšavský Instytut Reportażu.

CZ CHY '21
WARSZAWA

Čtenáři MZK si rychle zvykli na nové atrium

Martina Šmídtová
Martina.Smidtova@mzk.cz

Budova MZK letos oslavila 20 let od svého otevření. Od počátků v sobě skrývala atrium pod širým nebem, sevřené z jedné části několika patry studoven a z druhé kancelářským křídlem. Architekti do něj vyprojektovali umělý potůček, dlážděný chodníček s elevací a pás zeleně. Prostor byl přístupný po schodišti ze zaměstnanecké části od knižních skladů i z foyer pro veřejnost, leč používaný byl velmi výjimečně. Čtenářům byl v podstatě nedostupný. Po letech se také začaly projevat některé neduhy, nasakování vlhkosti pískovcem, z něhož bylo obložení, ale i protékání vody skrze podlahu atria do konferenčního sálu. Při prudkých deštích tam v posledních letech před rekonstrukcí doslova tekla voda po stěnách. Proto není divu, že v rámci stavební části projektu IROP byla oprava atria jednou z priorit a současně také nejkomplikovanější částí.

Rekonstrukce začala v červenci 2019. Bylo nutné vybudovat zcela novou hydroizolaci, což znamenalo, že veškerá hmota z atria musela zmizet – hlína, dlažba i vrstvy betonu. Hlínu dělníci vynášeli ručně, pro suť byl použit sací bagr. Na konec byla hlavní část atria srovnána do jedné roviny, po celé ploše byly vybudovány nové vrstvy izolace, atrium opatřeno kovovou konstrukcí, na níž stojí stávající dřevěná terasová podlaha. Záměr rekonstrukce nebyl jen odstranit zatékání, ale především připravit prostor pro čtenáře. Ve spolupráci se scénografkou Markétou Sládečkovou byl také vybrán a nakoupen potřebný venkovní

nábytek – stolky, lavičky, křesílka a hlavně větší počet židlí, jelikož se zde počítá i s občasným kulturním programem. Vybudován byl i přístřešek pro tyto židle.

Zvláštností atria je způsob, jakým se zde nese zvuk. Člověk hlasitě hovořící v atriu je slyšet i tom nejvrchnějším sedmém patře, přičemž atrium je na úrovni druhého. I proto bylo od začátku jasné, že atrium bude lidem zpřístupněno jako tichá zóna, tedy bez mluvení, telefonování, ale také i bez kouření. Debatovalo se o otevírací době, ale nakonec byl

zvolen flexibilní systém, kdy se otvírá podle aktuálního počasí, v budoucnu třeba i podle plánovaného programu. Místo fixní otevírací doby je tedy atrium na vstupních skleněných dveřích opatřeno oboustrannou

cedulkou Otevřeno/Zavřeno. Ráno i večer atrium odemýká či zamyká ostraha při své pochůzce budovou.

Veřejnosti bylo atrium zpřístupněno 21. června letošního roku. Zprvu bylo nutné párkrát zasahovat a upozorňovat čtenáře, kteří si nevěšili ikonek zákazu kouření či hlucení na dveřích, ale v celku rychle si na nový režim zvykli. V horkých letních měsících nabízí stinné části atria příjemné posezení, čtenáři sem chodí nejen si odpočinout od četby, ale mnozí právě sem cíleně chodí pracovat a prosedí v atriu celé hodiny. Uvidíme, jak se do provozu promítne zvýšený počet čtenářů na podzim, je však zřejmé, že knihovna novým atriem získala prostor, který jí velmi chyběl.

Video návody pro vyhledávání v odborných databázích

Petra Chaloupková
chaloupkova@mzk.cz

Video je v současnosti nejrychleji rostoucím komunikačním a reklamním formátem napříč obory. Tento trend jsme se v Moravské zemské knihovně rozhodli následovat, a to i v reakci na nejistou pandemickou situaci, kdy je třeba více než dříve šířit nabídku knihovních služeb do online prostředí. Připravili jsme proto nejen pro naše uživatele video návody „jak na vyhledávání v odborných databázích“. Návody vznikly sice v produkci MZK, ale jsou volně přístupné na našem youtube kanálu k použití dalšími knihovnami (link na seznam všech zveřejněných videí: <https://bit.ly/video-navody-databaze>).

Primárním účelem těchto tutoriálů je přiblížit uživatelům knihoven funkce a prostředí odborných databází či vyhledávacích katalogů a zvýšit tak míru jejich využívání. Ve videích je popsán způsob, jak se lze do databází přihlásit z webu MZK, jinak jde ale o univerzální návody použitelné i při přihlášení z jiných přístupových bodů. Díky tomuto faktu a díky možnostem šíření na sociálních sítích mohou videa sloužit jako nová forma propagace knihovny. V popisu videa je vždy uveden link k přihlašovací stránce na webu mzk.cz.

V současnosti máme připravené tutoriály k základnímu vyhledávání v databázích **Pressreader**, **Anopress**, **ProQuest**, **Ebsco** a mobilní aplikaci

Pressreader. V těchto videích se uživatelé dozví, jakým způsobem se mohou do databází přihlásit, představujeme jim zde základní vyhledávací masku, způsoby zápisu hledaných výrazů a práci s nalezenými výsledky, včetně ukázky některých dostupných možností jejich filtrování. Dá se říci, že jde o první díly celkově dvou až třídílných návodů, které vzniknou pro každou dostupnou databázi. V dalších dílech návodů se budeme zabývat pokročilejšími funkcemi vyhledávání.

Jako pomůcku pro nové nebo občasně uživatele odborných databází jsme také natočili prezentaci formou videa, kde vysvětlujeme základní principy použití logických operátorů (AND, OR, NOT) a speciálních symbolů (závorky, uvozovky a další).

V neposlední řadě jsme pro novou vlnu uživatelů naší knihovny, jejichž příchod očekáváme se začátkem nového akademického roku, vytvořili tutoriál k vyhledávání v našem interním knihovním katalogu **VuFind**.

Věříme, že video návody usnadní uživatelům knihoven jejich práci s databázemi a vyhledávacími katalogy, a budou tak významným příspěvkem k naplňování druhého pilíře Koncepte rozvoje knihoven ČR.

Bude vás zajímat, že...

... **etapová hra Čtenářské toulky okolím Svitav zahrnuje 4 části, které jsou inspirací k celodenním výletům.** Městská knihovna ve Svitavách připravuje tyto výlety s plněním úkolů na základě kratších ukázek z knih, které jsou zároveň spojené s místem, které účastníci hry navštíví. Podrobnosti najdete na adrese: <https://www.booksy.cz> ...

Victor Klemperer

Richard Guniš

Richard.Gunis@mzk.cz

9. října 2021 uběhne 140 let od narození literárního historika, jazykovědce a romanisty Victora Klemperera. Klempererův život byl spjatý s městem Drážďany, kde leží i jeho pozůstalost a to konkrétně v Saské zemské a univerzitní knihovně, se kterou Moravská zemská knihovna podepsala 4. 11. 2020 dohodu o spolupráci. Jako připomínku této spolupráce a oslavu výročí Victora Klemperera pořádá MZK dva večery věnované této osobnosti. Ve středu 6. 10. se uskuteční v 19:00 on-line rozhovor s překladatelem Radovanem Charvátem, který strávil s překladem Klempererových deníků několik let. Hned druhý den 7. 10. na Filozofické fakultě přednáška PhDr.

Zděnka Marečka, Ph.D., který na základě Klempererových deníků ukáže, jak se individuálně vyrovnávat se životem v diktatuře.

Mezi všemi židlemi

Daniel Kehlmann, narozený v Mnichově, vrostlý ve Vídni, žijící v Berlíně a New Yorku, jeden z nejznámějších německo-rakouských spisovatelů, který je čtený i za hranicemi obou jmenovaných států a koresponduje a přátelí se s Salmanem Rushdiem i Jonathanem Franzenem, řekl o nejnovější publikaci Victora Klemperera *Man möchte immer weinen und lachen in einem* (Aufbau Verlag, 2015), jeho revolučním deníku z roku 1919 následující, cituji a překládám: „*Klempererův* tón vás hned zaujme.“

Victor Klemperer se narodil v roce 1881 v Gorzów Wielkopolski jako syn rabína. Vyrostl

v Berlíně a stal se dobrovolníkem v 1. světové válce. Po jejím skončení se usadil v Mnichově a poté v Drážďanech, kde i roku 1960 zemřel. Obě města se mu stala domovem, i když byl v roce 1935 vyhozen z práce a ze svého domu a 2. světovou válku přežil v tzv. židovských domech.

Vycházejíc ze svých deníků z válečných let, vydal roku 1947 své dílo LTI, nebo **Lingua Tertii Imperii** (Jazyk Třetí říše), kde se v 36 kapitolách z pohledu filologa zabírá opakujícími jazykovými stereotypy, které vtiskly do mysli a řeči občanů Třetí říše pojmy odpovídající nacistickému vidění světa. Spíše než o této knize se chci však vrátit zpátky v čase k revolučnímu deníku z roku 1919 a tomu

tónu, který zaujal Daniela Kehlmana.

Jsmo 20 let před 2. světovou válkou a jen rok po té první v Mnichově, kde Victor Klemperer jako politický novinář a korespondent píše zprávy pro noviny v Lipsku o revoluční situaci v městě, revoluci, která vyvrcholí v nastolení Bavorské republiky rad 7. dubna 1919, čtyřtydennímu pokusu založit v Bavorsku socialistický stát a která končí v krvavém potlačení armádou a svobodnými sbory 2. května 1919.

Otázka může znít, v porovnání s katastrofami během celé první poloviny 20. století, proč věnovat tomuto bizarnímu pokusu, této operetě, nebo divadlu, jak byla tato bavorská revoluce taky nazývaná, vůbec pozornost? Pokusím se nastínit vícero důvodů proč.

Za prvé je fascinující poznat Bavorsko a Mnichov, kraj a město, které je v současnosti

spojováno nejčastěji s Oktoberfestem a katolickou vírou jako město, kde se to hemží anarchistickými dobrodruhy a kvasí to revolučními ideály. O to víc je to fascinující protože tuhle anarchii a revoluci si pro sebe v románech, filmech a seriálech zcela uzurpoval Berlín.

Za druhé je tahle epizoda, i když zcela drobná, klínem do monolitu dějinného vyprávění o ukončených válkách, o tlustých čárách za minulostí a nových začátcích. Je to další důkaz, že rozpad takových autorit jako Habsburská monarchie a pruská šlechta v německém císařství se neobešla bez lavin sutin v dalších letech nového budování. Po světové válce přišly ty občanské.

Za třetí, a to je důvod nejdůležitější, protože se v něm vracíme ke Klempererovi, je ten tón, který učaroval už i Danielu Kehlmannovi. Je to tón, který v sobě spojuje dvě protichůdné kvality a vyvažuje je, tón, který si drží odstup a přitom se vrhá do dění a vyhledává blízkost

událostí. Neutrální tón a přitom zapálený. Ale co Klemperera povyšuje nad pouhého kronikáře a dokumentaristu, nemluvě o reportérovi, je kompas, kterým nás provádí nejen po Mnichově, ale přes všechny nepřehledné události a nejasné názory. Je to kompas člověka, který má odpor vůči jakémukoliv násilí, či už zleva nebo zprava, člověk, který neúnavně věří v demokratické hledání kompromisu a v lidská práva, člověk, který je imunní proti radikálním řešením a autoritativním rozhodnutím a vždy stojí na straně slabšího. Hlas a pohled humanisty, který je rezistentní vůči dezinformacím, spekulacím, lžím, manipulaci a propagandě, protože ho vede touha po míru ve válce rozložené společnosti a po smíření v rozhádaných táborech.

Člověk, který stojí nad hranicemi, nad národy, člověk, kterému není cizí mluvit vícero cizími jazyky, bydlet v různých zemích, žít v různých časech a kulturách a sedět mezi všemi židlemi se vším nepohodlím, které k tomu patří.

Šárka Ondrušková – knihovnice TOP komunitní knihovny Jihomoravského kraje 2020

Lenka Šefferoová
sefferova@mkkurim.cz

V květnu 2021 byla oznámena vítězná knihovna soutěže Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2020. Nominace byly podávány v polovině roku 2020, v roce, kdy jsme se potkali s pandemií koronaviru. Vyhlášení výsledků soutěže bylo původně plánováno na podzim 2020, ale vzhledem k nepříznivé epidemiologické situaci bylo závěrečné vyhodnocení stále odsouváno s nadějí, že se snad podaří uskutečnit společné slavnostní vyhlášení vítězů. Situace se ale nezlepšila natolik, aby takové setkání bylo možné, nakonec vyhlášení proběhlo v komorním duchu – úspěšně

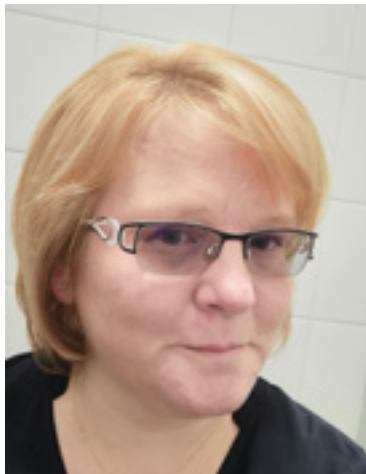
knihovny individuálně převzaly ocenění z rukou ředitele Moravské zemské knihovny prof. Tomáše Kubíčka a hejtmana JMK Mgr. Jana Grolicha v sídle Jihomoravského kraje.

Jméno Šárky Ondruškové se v nominacích této soutěže v roce 2020 objevilo hned dvakrát, jako knihovnická osobnost (nominaci zaslal Ing. Jan Kazda, starosta obce Jinačovice, kde Šárka vede Obecní knihovnu) a jako vedoucí knihovny v Medlánkách – pobočky KJM Brno (nominaci zaslala ředitelka Knihovny Jiřího Mahena, Ing. Libuše Nivnická). Knihovna v Medlánkách

se stala vítěznou komunitní knihovnou v kategorii 5 001 a více obyvatel. Současně získala titul TOP komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2020. V kategorii knihovnická osobnost se Šárka Ondrušková bodovým ohodnocením umístila na pomyslném druhém místě.

Úspěch v soutěži není náhodný, Šárka je totiž skvělá knihovnice, která své knihovně věnuje nejen čas pracovní, ale dává jí spoustu energie i volného času. Knihovnická práce ji moc baví. Šárka pracuje v knihovně od roku 1996, kdy vybroužena teorií ze Střední školy informačních a knihovnických služeb v Brně nastoupila do hudebního oddělení Knihovny Jiřího Mahena. V roce 2012, po návratu z mateřské dovolené, začala pracovat v knihovně pro děti a mládež v ústřední knihovně KJM, v letech 2014–2018 pracovala na pobočce v Brně-Řečkovících. Od roku 2018 působí jako vedoucí pobočky Knihovny Jiřího Mahena v Brně-Medlánkách. Souběžně je také knihovnicí Obecní knihovny Jinačovice, zde pracuje od roku 2001. Jinačovická knihovna byla dvakrát nominována do soutěže Knihovna roku 2008 a 2013, v roce 2008 získala při vyhlášení soutěže Knihovna roku čestné uznání za zapojení knihovny do života obce.

Alte vraťme se nyní k oceněné knihovně v Medlánkách. Šárka je na této pobočce KJM jedním a jediným pracovníkem, tak se zdá až neuvěřitelné, kolik činností se v jednom pracovním úvazku dá zvládnout. Stihne správu fondu, půjčování knih, her, přípravu vzdělávacích programů a materiálů k nim, besedy pro školky, školy, programy pro dospělé, rukodělné dílničky, knihovnický kroužek, soutěže, výstavy, Noci s Andersenem, Bookstart a další.

V době pandemické byla jedna z prvních, kdo se pustil do besed pro školy v online prostředí a setkávala se online i se čtenářským kroužkem. Během uzavření knihoven vymyslela a realizovala naučné i hravé stezky po Medlánkách a nejbližším okolí, kdy si čtenáři mohli na Facebooku stáhnout soutěžní listiny a za jakéhokoliv počásí vyrazit po Medlánkách (později i Řečkovících a Ivanovicích) plnit úkoly. Po otevření knihoven pak všichni, kdo vyplnili tajenku, obdrželi pěkné knižní dary. Při půjčování „z okénka“ zase nabízela kreativní balíčky k tvoření v bezpečí domova. Sady byly nabízeny zdarma a čtenáři pak posílali svoje fotografie, jak se jim činnost daří. Volný čas pak věnovala i trasování.

Během školního roku 2020/2021 proběhlo 40 online vzdělávacích programů a setkání čtenářského kroužku, včetně online Noci s Andersenem ve dvou programech pro pět tříd.

Během covidového roku 2020 proběhlo v knihovně (živě i online) 102 kulturních a vzdělávacích akcí pro veřejnost a školy (celkem 1302 účastníků), v „běžném“ roce 2019 to bylo 140 akcí pro 2519 zájemců.

Jak je možné takový objem práce stihnout jsem se zeptala přímo Šárky Ondruškové:

„Myslím, že jediný způsob, jak to lze zvládnout, je mít práci jako koníček. A naopak, mým největším koníčkem je právě má práce. Když jedu na kole, zastavím se u zajímavého místa, vyfotím a hned přemýšlím „Jak toho lze využít? Jak sem nasměrovat čtenáře?“ a pak už je jen otázka času, kdy přijde nápad typu naučných stezek. Procházím internet, nacházím různé výtvarné

nápady a řeším, jak by se daly zrealizovat s materiálem, který mám dostupný v knihovně. Nebo jedu na dovolenou a v kufru si vezu potřebný materiál, abych si tam po večerech ušila maňásky k besedě pro nejmenší. Je ale pravda, že už mám samostatné děti a nemusím se jim tak moc věnovat jako dřív. Manžel má také práci, která ho velmi baví, takže o domácnost se staráme napůl, abychom si vzájemně vyšli vstříc.“

Co tě na knihovnické práci nejvíce těší/ baví?

„Byly doby, kdy jsem před každou besedou nervozitou nespala, protože jsem měla problém před publikem veřejně vystupovat. Pochopila jsem, že je to moje největší slabost a tak jsem se do toho pod heslem „co tě nezabije, to tě posílí“ vrhla po hlavě a besedy pořádala třeba i během své mateřské, abych se „otrkala“. Nyní se na každou z besed těším a užívám si ji. Když jsem nastoupila do Medláněk, měla jsem pro školky a první stupeň pestrou nabídku, ale u druhého stupně jsem váhala. Navázala jsem ale úžasnou spolupráci s učitelkami českého jazyka z místní ZŠ a zpracovávám jim besedy „na míru“. Paní učitelky s předstihem nahlásí, o jaké téma mají zájem, a já jim připravím program. To mě nesmírně baví, protože se sama dozvím něco nového a něčemu se přiučím. Je fajn, když na konci besedy děti spontánně zatleskají. Ale co mě těší nejvíc, když po programu děti přivedou své rodiče do knihovny a vyžadují knihy, o kterých jsme se na besedě bavili. Snažím se besedy dělat zajímavě a poutavě – někdy jsou zakončené dílničkou, jindy točíme videoklip, nebo děti luští nejrůznější šifry a rébusy. Nejvíc mě baví právě ta pestrost. Jeden den vysvětluji devátákům, jak na citace, zdroje a autorská práva a druhý den letím s Krtečkem do vesmíru. Následující den vyprávím brněnské pověsti a odpoledne hrají deskové hry ve čtenářském kroužku. Do toho vymyslím soutěže, realizuji výstavy, učím se programovat robota anebo

třeba s dětmi sázím do truhlíků kytky. Velmi ráda tvořím z nejrůznějších materiálů a mám radost, když nápady mohu využít během kreativních dílniček. Pro úspěšnou knihovnu je nesporně velmi důležitý knihovník, otevřený, nadšený a vzdělaný, který na sobě neustále pracuje a zkouší stále posunovat laťku. Jsou ještě další důležité okolnosti, které knihovníkovi pomohou vytvořit úspěšnou knihovnu.“

Co pomáhá tobě? A co naopak tvoji práci brzdí?

„Až tady v Medlánkách jsem pochopila, jak moc důležitá je pevná a spolehlivá spolupráce s místní školkou, školou. Mám tolik besed, že mě obě instituce nenechají vůbec vydechnout – a jsem za to moc ráda! Bez jejich zájmu o mé programy by práce byla daleko jednotvárnější a nudnější. Navázala jsem spolupráci s místní radnicí a vzájemně si vypomáháme na akcích pro širokou veřejnost, například během Dne dětí nebo akcích pro seniory. Tomu, že čtenáři rádi chodí na pobočku, přispívá i velmi zdařile zrekonstruovaný prostor. Pobočka je sice malá, ale útulná a čtenářsky vstříčná a příjemná. Snažím se o velmi individuální přístup, ať už při půjčování knih nebo výběru odměn pro soutěžící, nebo i tím, že besedy přizpůsobuji přesně podle potřeb třídy. Třeba pro polské kolegy knihovníky, kteří knihovnu navštívili, jsem vyrobila upomínkové předměty v polštině. Všechno beru jako velkou výzvu a k těmto výzvám se stavím čelem. Jsem na sebe hrdá, že jsem zatím žádnou výzvu neodmítla, i když jsem si velmi dobře vědomá, že mám své limity a jednou to asi přijde. K práci knihovníka rovněž patří sebevzdělávání. V době covidové byla spousta nových možností a i když jsem letošní rok byla více nemocná, nebo možná právě díky tomu, měla jsem možnost zúčastnit se více než třiceti online konferencí, seminářů, webinářů a přednášek, z nichž účast na každé pro mě byla přínosem. A co mou práci brzdí? To, že den má jen 24 hodin...“

Rudolf Pečman (1931–2008): Pocta zakladateli festivalu Moravský podzim

Irena Veselá

Irena.Vesela@mzk.cz

Již podruhé v letošním roce představuje cyklus Oči Brna jednu z významných osobností brněnského hudebního života. Po světoznámém skladateli Bohuslavu Martinů přichází na řadu jeden z předních brněnských propagátorů jeho díla: muzikolog, pedagog, kritik a neúnavný organizátor brněnského hudebního života v 2. polovině 20. století Rudolf Pečman. Brno se mu stalo druhým a trvalým domovem již roku 1950, kdy jako devatenáctiletý přijel z rodného Frýdku-Místku, aby na Masarykově univerzitě studoval hudební vědu a estetiku. Celoživotní lásku k hudbě získal již ve svém rodišti, kde v mládí aktivně působil jako houslista, sbormistr a později hudební pedagog. Impulzem k definitivnímu rozhodnutí studovat hudební vědu se Pečmanovi stala přednáška brněnského muzikologa Bohumíra Štědroňe o Leoši Janáčkovi, pořádaná roku 1947 ve Frýdku-Místku. Ke studiu na univerzitě neměl být Pečman původně vůbec přijat, neboť na základě negativních posudků z jeho rodiště se pro vládnoucí režim nejevil být spolehlivou osobou. Příznivá souhra okolností však

způsobila, že jeden z tehdejších proděkanů Filozofické fakulty mohl jeho osobní spis nenápadně přeradit ze složky nazvané „nepřijmout“ do složky „přijmout“.

Přijímací zkoušky ze zvolených oborů složil Pečman úspěšně. Po absolvování studia roku 1955 se brněnská univerzita stala jeho domovským pracovištěm a trvalým místem jeho vědeckého a pedagogického působení. Setrval zde až do samotného závěru svého života a významně ovlivnil několik generací jejích absolventů, a to zdaleka ne pouze muzikologů.

V době studií ovlivnily Pečmana dvě tehdejší výrazné osobnosti brněnské hudební vědy: především Jan Racek a také již zmíněný Bohumír Štědroň. Sám Pečman tíhl více nežli k archivnímu bádání k živé hudbě a již tehdy věděl, že nechce být kabinetním vědcem odtrženým od života a od kulturního dění, teoretikem prodlévajícím ve „věži ze slonové kosti“, jak se sám později vyjadřoval. Od počátku svých studií navštěvoval koncerty, na které psal pravidelně kritiky do denního tisku. Sám také coby houslista na koncertech účinkoval, a to především

v letech 1954–1957 jako člen Brněnského vysokoškolského komorního souboru. Pro toto seskupení rovněž obstarával vhodný repertoár a užímal se průvodních slov ke koncertům. Tehdy se Pečman coby interpret nadchl pro hudbu Bohuslava Martinů, který nebyl tehdejšími vládnoucími režimem oblíben. Stejně tak propagoval skladby mladých experimentujících autorů, domácích i zahraničních. Aktivně se účastnil organizování festivalu Brněnský hudební máj, od roku 1958 byl činný v Kruhu přátel hudby při brněnském Parku kultury a oddechu, psal popularizační texty a ve svých četných přednáškách přibližoval veřejnosti svět tzv. vážné hudby.

Roku 1966 se Rudolf Pečman spolu s přáteli a spolupracovníky odhodlal k založení nového hudebního festivalu, Mezinárodního hudebního festivalu Brno, dnes nazvaného Moravský podzim. Málokdo již dnes ví, že u zrodu tohoto úspěšného podniku stál právě Pečman společně se svou věrnou spolupracovnicí a později životní družkou Jaroslavou Zapletalovou (1920–2001). Festival byl koncipován na svou dobu neobvykle jako monotematický, zaměřený pouze na dílo jednoho skladatele či na jeden hudební okruh (komorní hudba, stará hudba, slovanská hudba apod.). Titulním skladatelem prvního ročníku nového festivalu nebyl nikdo jiný než Bohuslav Martinů. Dramaturgie festivalu se ujal znalec díla Martinů Zdeněk Zouhar. Přes všechny počáteční pochybnosti se dostal velký úspěch, reflektovaný tehdy v domácím i zahraničním tisku. Za mnohem větší úspěch však můžeme považovat fakt, že se festival udržel pod Pečmanovým vedením a za vydatné pomoci Jaroslavy Zapletalové dalších deset let, a to na špičkové úrovni. Pečman v době normalizace doslova zápasil o jeho existenci a úroveň s mnohdy polovzdělanými a tomto podniku nepřejíci členy tehdejších brněnských orgánů komunistické strany. Jeho vytříbená a do detailu promyšlená dramaturgie pro ně totiž byla a priori podezřelá, neboť mohla posluchače přivádět k vyšším, duchovním hodnotám, což

nebylo pro režim žádoucí. Jakkmile se však festival po desetiletém snažení svých zakladatelů etabloval na tuzemské i zahraniční kulturní scéně, musel nestraník Pečman odejít z funkce jeho generálního tajemníka. To jej však od další pilné práce ani v nejmenším neodradilo. Nadále působil v Kruhu přátel hudby, pro jehož koncertní cykly psal pravidelně tematické programové brožury. Je z nich patrný Pečmanův obrovský kulturní rozhled, láska k literatuře, umění i k antice a latinskému jazyku.

Hlavním Pečmanovým zaměstnáním však zůstávala vědecká a pedagogická práce na univerzitě, ze které především čerpal inspiraci jak pro svou festivalovou dramaturgii, tak i pro přednášky a popularizační texty pro veřejnost. Zaměřoval se na evropskou hudbu starších období. Po vzoru svého učitele Jana Racka věnoval svou pozornost nejprve Ludwigu van Beethovenovi, který se stal tématem jeho diplomové a zároveň rigorózní práce. Ta po půl století uzrála v monografii *Jevištní dílo Ludwiga van Beethovena* (1999). Dalším předmětem Pečmanova odborného zájmu bylo působení českých skladatelů 18. století v cizině. Z nich jej nejvíce zaujal úspěšný skladatel italských oper Josef Mysliveček (1737–1781), kterému Pečman věnoval svou kandidátskou práci a posléze monografii *Josef Mysliveček. Hudební profily* (1981). Pečmanovo okouzlení světem italské hudby a zvláště italské opery 17. a 18. století dokazují další knižní opusy: *Georg Friedrich Händel* (1986), *Hudební kontexty staré Itálie* (2006) a *Vivaldi a jeho doba* (2008).

Jedním z vrcholů Pečmanovy odborné práce na tomto tématu se stala tříměsíční studijní cesta do Itálie na přelomu let 1973–1974. Jeho hlavním úkolem bylo vyhledávat v italských archivech hudební bohemika; nebyl by to však Rudolf Pečman, kdyby se zároveň neúčastnil tamního hudebního dění a nepodával o něm zprávy brněnskému hudebnímu publiku. Zážitky z tohoto inspirativního pobytu se odrazilily nejen ve výše zmíněných publikacích o italské hudbě, ale staly se také vítaným zpestřením

jeho univerzitních přednášek. Jediným nepřijemným dozvukem italské cesty se po návratu do normalizační reality tehdejšího Československa staly policejní výslechy. Pečman se totiž během cesty potkal s několika lidmi režimu nepohodlnými, aniž tušil, že je přitom sledován. Nepřízeň tehdejších vládnoucích kruhů jej dostihla i na brněnské univerzitě. Ačkoli svůj habilitační spis *Ke slohové analýze hudby 18. století* předložil již v roce 1970, titul docenta mu byl po průtazích ze strany městského výboru KSČ udělen až roku 1984. I tuto skutečnost bral Pečman s nadhledem, jak dokazuje jeho tehdejší korespondence. Zaslouženého jmenování profesorem se dočkal až po pádu režimu, roku 1990.

Význam Rudolfa Pečmana pro kulturní život Brna nebyl dodnes plně doceněn. Pečman v sobě dokázal v ideální míře propojit univerzitního muzikologa mezinárodního věhlasu s popularizátorem hudby a festivalovým dramaturgem. Sám se spíše nežli vědcem nazýval „rozkošatělým milovníkem hudby“. Po několik desetiletí neúnavně a systematicky vzdělával brněnské hudební publikum, kterého si dodnes tolik cení domácí i zahraniční interpreti. V nepříznivých dobách se nebál zvat do Brna zahraniční umělce, a to i z tzv. kapitalistické ciziny, psal kultivovaným jazykem vysoce odborné a přitom laické veřejnosti srozumitelné texty o hudbě, které ale nikdy neskouzly k laciné podbízivosti. Dodejme, že od mládí také rád navštěvoval Moravskou zemskou knihovnu. Teprve po přestěhování knihovny do nové budovy se pro něj tato stala k jeho velké lítosti trvale nedostupnou, neboť pro pohybové

obtíže již nebyl schopen překonat vzdálenost od tramvajové zastávky k budově knihovny.

Svou životní pouť popsal Rudolf Pečman v knize *Z hlubin paměti* (2007). Z textu je patrný nadhled zralého člověka prostého jakékoliv hořkosti či zášti, člověka, který byl vždy dle svých slov „pokorným dělníkem na líše hudby a muzikologie“. Ačkoli nezaložil vlastní rodinu, byl vždy obklopen spoustou blízkých přátel, kolegů i studentů. Největší radost mu přinášely rozpravy při otevřené láhvi dobrého vína či u „dolce piccolo“ v některé z brněnských kaváren. Milovník života, krásy, hudby a umění od nás odešel náhle v prosinci roku 2008.

Výstavou k nedožitému devadesátému narozeninám chceme Rudolfa Pečmana opět připomenout brněnské kulturní veřejnosti. Kromě jeho knižních monografií a programových brožur Kruhu přátel hudby i Mezinárodního hudebního festivalu zveřejňujeme poprvé také výběr fotografií z jeho pozůstalosti uložené v Moravském zemském muzeu, jakož i výběr z jeho dopisů, které nám laskavě poskytlo jak zmíněné muzeum, tak jejich adresáti – přátelé a kolegové Rudolfa Pečmana. Všem patří náš srdečný dík. Zároveň připravujeme k vydání publikaci o Rudolfu Pečmanovi. Spíše nežli o výstavní katalog půjde tentokrát o sborník studií, vzpomínek a pramenů, na kterém budou participovat četní Pečmanovi přátelé a kolegové. Také v této knize se objeví dosud neznámé materiály k jeho životu a působení, zasazené do kontextu brněnského hudebního života a zároveň do kontextu dějin světové muzikologie, kam Pečmanovo jméno neodmyslitelně patří.

Bude vás zajímat, že...

... **poezie z novinových ústřížků je poetický koncept s názvem Ulepená studentky divadelního umění Anny Ročkové.** Poskládaná slova na bílém či lehce zažloutlém papíře skládá dohromady jako avantgardní dadaističtí umělci 20. století. Černá písmena na papíře, koláže z ústřížků a výstřížky, slova, fotografie vytvářejí mnohdy krásnou a zajímavou souhru, vznikají nepředvídatelná a překvapivá spojení a nevědní významy ...

Upřímná vyznání statečného divadelníka

Vít Závodský
zavodsky@quick.cz

OSLZLÝ, Petr, JEŘÁBKOVÁ, Olga, ed. *Vzpomínky Petra Oslzlého: Husa na provázku, univerzita v bytě, s Havlem na Hradě, houfy bílých psíků v dramaturgii i v životě...* Brno: Books & Pipes, 2020. ISBN 978-80-7485-228-2.

Dlouholetá redaktorka brněnské literárně-dramatické redakce Českého rozhlasu Olga Jeřábková připravuje více nežli dvě desetiletí pro stanici Vltava rozhovory s osobnostmi z kulturní oblasti. Prvním hostem byl před jednadvaceti roky teatrolog prof. Bořivoj Srba, který tak později vydanou knihou *Divadlo, můj osud* odstartoval sérii jejich tištěných verzí, věnovaných např. dalším vysokoškolským učitelům – houslistovi Bohumilu Smejkalovi, muzikologovi Miloši Štědroňovi nebo překladateli a dramatikovi Antonínu Přidalovi. Nyní

k nim přibyla rozsáhlá publikace **Vzpomínky Petra Oslzlého** – významného brněnského dramaturga, scenáristy, herce, režiséra a pedagoga, klíčové osobnosti Divadla Husa na provázku i Centra experimentálního divadla, odvážného společenského aktivisty a současného rektora JAMU. Po Úvodním slově editorky, přibližujícím práci na nahrávkách i jejich následných korekcích, a po Oslzlého vstupu Úvodem, uvažujícím o trojediném čase lidské existence a vztahu fragmentárních mikrofonových „zpovědí“ k případným ucelenějším pamětem, následuje těžiště knihy, rozdělené (v souladu s vysílanými půlhodinovými relacemi) do deseti kapitol, označených jako chronologicky postupující

Vyprávění, uzavřeného (s dílčími přesahy) zhruba počátkem nového milénia. V nich se s rozličnou akcentací střídají a prolínají momenty z privátní biografie šestasedmdesátiletého vyprávěče s jeho bohatými a pestrými profesními aktivitami na poli domácí i zahraniční Thálie nebo ve sféře veřejné a politické.

Rodák z Konic u Prostějova, kde jeho děd i otec provozovali kožešnickou, po roce 1948 znárodněnou firmu, vyrůstal sice v kulturním, knihami obklopeném a ochotnickou tradicí poznamenaném prostředí, jako syn „kapitalisty“ však musel jít do učení a teprve odtud mohl coby dělnický kádr i nadaný matematik a vzdorný předseda třídy studovat nejprve strojařinu a poté strojnickou fakultu brněnského VUT; přihlášky na DAMU a JAMU mu totiž okresní funkcionáři KSČ ztorpedovali. Po polovině 60. let však už byl předním hercem divadelní skupiny Quidam Jiřího Pavlouška, s jejímiž pozoruhodnými surrealistickými inscenacemi (Archimimus, Osmihran aj.) se zúčastnil i festivalů v Zagrebu a Londýně. V nakrátko uvolněné kypivé atmosféře „pražského jara“ byl – ve vítaném propojení výtvarných a jevištních zájmů – přijat na kunsthistorii a divadelní vědu brněnské filozofické fakulty

a prožil též protestní akce za srpnové okupace r. 1968.

Vyprávění třetí rekapituluje Oslzlého léta vysokoškolská, kdy se stal „osobním studentem“ svého celoživotního guru, tehdy ještě asistenta JAMU Bořivoje Srby. Se záhy zakázaným Quidamem ještě provokoval Poslední bitvou krále Sardanapala, zažil první střety s StB u pokusu proniknout na festival do Vratislavi nebo při soudním procesu v Roudnici nad Orlicí, po němž byl uvězněn jeho kolega, dnešní profesor JAMU Ivo Krobot. Srbovým přičiněním se stal dramaturgem i hereckým protagonistou čerstvě zprofesionalizované Husy na provázku (v nevelké výstavní Procházkově síni Domu umění uváděla za sezonu až desítku novinek!), r. 1972 promoval (za ročního vojákování na letišti v Žatci jeho parta vyhrála celostátní armádní soutěž), oženil se s mladší ročníkovou kolegyní Evou, francouzštinářkou a češtinářkou, a po odmítnutí lákavé nabídky armádní kariéry se do „Husy“ vrátil.

Další kapitoly se podrobně, víceméně titul za titulem, jak je připravovali režisérská trojice Peter Scherhauser, Zdeněk Pospíšil a Eva Tálská i částečný mimický solitér Boleslav Polívka, zabývají prací tohoto souboru v období husákovské normalizace. V Srbových intencích prosazoval tzv. nepravidelnou dramaturgii autorských scénářů v českých premiérách (na repertoáru míval okolo dvaceti dnes už slavných, zde popisovaných inscenací), stmelení antirežimní orientací, ideou obětavého „kolektivního žití divadlem a v divadle“ při rotačním střídání šéfů a soustavným trénováním zejména pohybových interpretačních technik nebo až osmi (!) jinojazyčných verzí některých profilových „hitů“. Při pravidelném schvalování dramaturgických plánů šlo o šestnáctiletý úporný vysilující zápas s oficiálně neexistující cenzurou, v němž se za úmorných jednání s nadřizenými státními a stranickými orgány v systému „předváděček“ proti nim úspěšně uplatňovala taktika „bílých psíčků“. Divácká podpora neustále vyprodaných představení

provázely pravidelné zájezdy do Prahy a – přes kladení všelijakých překážek – stále častěji také do blízkého i vzdálenějšího zahraničí, kde se navazovala inspirativní přátelství s mnoha spřízněnými divadelními tvůrci, ústící do rozmáchlých společných projektů (Vesna národů – 1980, Mir Caravane – 1989 atd.). Jednotný ansámbl, spojující úsilí o volnost uměleckého vyjádření s bojem za svobodu občanskou, odolal tlakům na podpis Anticharty i snahám o jeho likvidaci a vyrovnal se r. 1978 se začleněním do komplexu Státního divadla, po němž byl na šéfovský post dosazen Jaroslav Tuček. Dovídáme se o významných spisovatelských návštěvách v Brně (John Updike, Kurt Vonnegut, Bohumil Hrabal aj.), konspiračních bytových seminářích, undergroundovém kině i galerii, o přehlídkách Divadlo v pohybu, scénickém časopisu Rozrazil a mnoha dalších oceněníhodných podnicích.

Poslední dvě kapitoly podávají stručně, spíše jen enumerativní svědectví o „sametové revoluci“: divadelnické stávce, pádu komunistického režimu, zvolení Václava Havla prezidentem a Oslzlého působení na Hradě coby jeho poradce. Následně pak zmiňují vyprávěčovu činnost po návratu do „Husy“, která s přestěhováním do moderní novostavby (1993) zahájila novou etapu, podobně jako když její šéf nastoupil svou akademickou dráhu.

Vázanou, typograficky solidně vybavenou knihu uzavírá Výběrová bibliografie Petra Oslzlého a seznam autorů dvou set černobílých, pečlivě popsaných fotografií, vkládaných přímo do jednotlivých Vyprávění. Ta jsou podávána v časové návaznosti faktograficky spolehlivě, s nerozbíhavou soustředěností, čtenářsky přístupně a vtipně, zejména v líčení kuriózních až absurdních historek, vyplývajících z vyčerpávajícího zápolení s normalizačními institucemi. Také kritický sledovatel brněnského divadelnictví oněch let najde v této dokumentární montáži nejen osvěžení paměti, ale i poučení.

Krajinou Vyškovska chůzí poutníka. Pavel Klvač a Libor Musil

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

KLVAČ, Pavel a Libor MUSIL. *Krajinou Vyškovska chůzí poutníka*. Drnovice: Drnka, 2021. ISBN 978-80-904591-6-8.

Krajinou Vyškovska by se mělo jít pěšky. Proč? Protože jenom chůze je schopna otiskovat člověka do krajiny a krajinu do člověka. Alespoň tak to cítí Pavel Klvač a Libor Musil ve své publikaci o chůzi krajem, který, jak je jasné z každé řádky, z každého pohledu, pro ně znamená místo, kvůli kterému stojí za to zpomalit.

A protože jsme v krajině, je knížka ve svých jednotlivých krocích (tedy kapitolách) pokusem o její typologii. Mapa Vyškovska se rozkládá do reliéfu kapliček, studánek, stromů, lesa. Tedy do základních atributů pastorální idyly. Ale o tom až později. Co zaujme oko čtenáře-poutníka, je prolínání textových rovin. Konkrétní postřeh z krajiny se prolíná s obecnou kulturní encyklopedií, která čerpá z literární topologie, ale i ze sociologie míst. Objekty se tu jednoduše neobhlížejí zvenčí, ale zkoumá se jejich význam v paměti kraje i člověka, který u obou autorů je spíše nežli jedincem, někým, kdo se v kontinuitě paměti stává svědectví rodu – a to přesto, že základním tónem jejich psaní je silný osobní vjem i přesvědčení.

Výzvou ke zpomalení není publikace jen svým tématem, ale i stylem. Ani psaní tu totiž nikam nespěchá. Obkružuje témata, znovu se

vrací na místa už viděná a hledá další souvislosti v čase, místě, v historii, v lidské zkušenosti. A tento pohyb vybízí k pomalému čtení, tak pomalému, že máme skoro pocit, že za větami začínáme zahlédávat skutečná místa i s jejich světlem a zvuky.

V jedné ze svých podob je knížka výzvou k tomu, abychom krajinu vnímali jako nástroj paměti. Nikoliv prostorové, ale hodnotové. Za sakrálními stavbami, ale i za linkami cest, které spojují místa, je dávná, ale možná i trvalá příčina, jejímž důsledkem je i naše situace. A výrazná místa v reliéfu krajiny (Boží muka, kapličky, stezky, cesty) mohou sice na první pohled být jen nástrojem orientace v prostoru, ale, jak nás upozorňují autoři, při dobrém čtení se stávají také nástrojem orientace v hodnotovém systému. Naše krajina má křesťanský otisk, a je svědectvím o našich předcích i našich duchovních kořenech, neboť „*drobná sakrální architektura byla součástí žitého světa venkovského obyvatelstva. Vztahovaly se k ní každodenní individuální rituály vyjadřování zbožnosti i sváteční kolektivní praktiky. Cestou za prací na pole či do lesa zde nikdy nezapomněl hospodář smeknout a pokřičovat*

se, případně v důležité osobní chvíli pronést modlitbu." (21)

Knížka je vyznáním konkrétní krajiny Vyškovska, ale čím hlouběji do ní spolu s autory pronikáme, tím více se přetavuje do podoby vyznání krajiny, které přesahuje konkrétnost jednoho prostoru. Vždy však je to krajina kulturní, kultivovaná, obydlená člověkem nebo jej alespoň ve svědectví svých toponym uchováující. A tato pastorální idyla překrývá skutečnou krajinu, s níž se na našich toulkách můžeme potkat my. Dalo by se říci, že vidění našich autorů lyrizuje skutečnost. Ostatně obnažená básnivost vnímání se naplno projeví v závěrečných kapitolách textu, kde i pohled do zahnívající bažiny se pro Pavla Klvače stane zdrojem „toužebného snění“.

Dalo by se namítnout, že protipólem této pastorální idyly není svět všednosti, jak se nám autoři snaží namluvit, ale jiný archetyp, totiž archetyp adventurního příběhu, že krajina (a to ani ta vyškovská) nemá jen laskavou tvář nerozrytou bolestnými zkušenostmi, traumatizujícími zážitky a roklemi zamlčování. Ostatně své by o tom mohla vyprávět Vyškovská brána a místa jako Hlubočany (*Hobitschau*), Rostěnice (*Rosternitz*), Zvonovice (*Swonowitz*). Ale v tuto chvíli odložme tyto námítky stranou a klidně se ještě jednou vraťme na začátek této procházky a projdeme si spolu s autory znovu místa, která se pro nás už stávají místy známými a s důvěrností nám chtějí poskytnout něco, co cizí a neznámá krajina nikdy nedokáže.

Městská knihovna Kuřim – od historie po současnost

Iveta Pernicová

pernicova@mkkurim.cz

V roce 1849 byla v městyši Kuřimi založena vrchním správcem veverského panství Jakubem Nedopilem obnosem 100 zlatých obecní knihovna. Dne 28. října 1883 vznikl čtenářsko-hospodářský spolek TOMEK, nesoucí název pro pražském spisovatel, který se stal správcem této knihovny. Spolek TOMEK byl nařízením okresního úřadu rozpuštěn 11. srpna 1939. Během válečných let byla knihovna uzavřená, knihy uschované. Teprve po válce docházelo k obnovení knihovny v Kuřimi, a to sloučením knižních fondů před válkou zaniklých spolků.

V roce 1950 měla obecní knihovna 2837 svazků, stálých čtenářů bylo 496. Se vzrůstajícími fondy bylo nutné knihovnu několikrát přestěhovat. Byla umístěna v Hudební škole, později v budově Dělnického domu. Bylo to však pouze provizorní řešení a teprve v roce 1976 byly pro potřeby knihovny postaveny odpovídající

prostory. Na několik následujících let se stala Městská knihovna v Kuřimi nejnovější a největší v okrese Brno-venkov.

V těchto prostorách byla knihovna 30 let. Se vznikem Okresní knihovny Brno-venkov, se sídlem v Židlochovicích, se stala její pobočkou s profesionálními pracovníky a s metodickou činností pro 6 místních knihoven (MK Česká, Jinačovice, Lelekovice, Moravské Knínice, Rozdrojovice a Vranov.) Jako velký problém se ukázal nedostatek místa na uložení nových knih, vhodné prostory nebyly ani na besedy se školami.

S možností počítačové techniky se v knihovně mnohé změnilo. V roce 1992 začala retrokatalogizace celého fondu a současně se zpracovávaly docházející nové knihy. Knihovnický systém LANIUS vystřídal v roce 1994 původní systém SMART-LIB vzhledem k potřebám centrálního oddělení

nákupu knih v okresní knihovně. 1. července 1995 knihovnice zahájily půjčování pomocí čárového kódu v dětském oddělení. Po roční „zkoušební době“ bylo převedeno na automatizovaný systém také oddělení pro dospělé čtenáře. Přes počáteční nedůvěru čtenáři velmi rychle přijali i možnost vyhledávat v elektronickém on-line katalogu.

V červenci 1997 byla knihovně nabídnuta městským úřadem možnost instalace veřejné internetové stanice. Díky finanční podpoře města byl zakoupen stolní počítač a zajištěno připojení na internet. V roce 1999 rozšířila knihovna svou nabídku o půjčování CD nosičů. Dále byly zájemcům v knihovně k dispozici různé encyklopedie a hry na CD-ROM. S ukončením okresních zařízení v roce 2002 se stala Městská knihovna Kuřim od 1. 1. 2003 organizační složkou Města Kuřimi. Současně se stala pověřenou knihovnou pro výkon regionálních funkcí pro knihovny bývalého okresu Brno-venkov.

Vzhledem k dlouhotrvajícím prostorovým problémům knihovny rozhodla v roce 2006 rada města a zastupitelstvo o celkové rekonstrukci

knihovny a rozšíření jejích prostor. V 1. patře bylo rozšířeno oddělení pro dospělé čtenáře, v přízemí vzniklo dětské oddělení. Byla náhoda, že současně získalo město prostory bývalé kotelny, které osedily s knihovnou.

Ve vyhlášeném výběrovém řízení zvítězil architektonický ateliér Gale a Palašček. Podle jejich návrhu byl vypracovaný projekt a od září 2006 byla knihovna uzavřena a vystěhovaná do náhradních prostor. Celková rekonstrukce trvala více než rok. Všechny interiéry knihovny byly vybaveny novým nábytkem a technikou. Budoucí uživatelé knihovny měli mít poprvé od roku 1976 k dispozici výtah. Ke slavnostnímu otevření knihovny dne 15. října 2007 byli pozváni nejen představitelé města, ale také Jihomoravského kraje a významných knihoven. Navíc je nyní v připojeném Klubu Kotelna komorní sál asi pro 70 posluchačů.

Od 1. 1. 2008 se činnost knihovny rozšířila také o kulturní akce ve městě. Stávající kulturní dům na nám. Osvobození se stal součástí Městské knihovny a bylo zde vytvořeno nové oddělení kultury. Vzhledem ke stáří budovy se stále více

Besedy se spisovateli v kuřimské knihovně

projevovaly její nedostatky v technice a bezpečnosti. Proto byla v roce 2017 zahájena kompletní rekonstrukce kulturního domu a na 2 roky se tak společenské aktivity přesunuly do knihovního Klubu Kotelna.

Kultura v Kuřimi byla po tuto dobu realizována v provizorních podmínkách, kdy absenci divadelních představení nahradily divadelní zájezdy a velké koncerty byly nahrazeny spíše klubovou scénou. Ačkoliv návštěvnost všech pořádaných akcí dokazovala, že zájem je i přes kompromisní řešení hojný, absence plně vyhovujících a reprezentativních prostor byla znát.

Slavnostním otevřením kulturního domu v roce 2019 se opět většina kulturních akcí přesunula z provizorních prostor do reprezentativních a vyhovujících sálů. Knihovna se tak opět věnovala činností zaměřeným na podporu čtenářství.

Městská knihovna Kuřim je knihovnou pověřenou regionálními funkcemi pro knihovny v regionu Brno-venkov. V její metodické působnosti je 145 knihoven, z toho 19 je knihoven profesionálních. Knihovna provozuje automatizovaný regionální systém, ve kterém je připojeno 100 obecních knihoven. Buduje výměnný fond a zajišťuje jeho

distribuci do knihoven. Zpracovává statistiku a rozborů činnosti knihoven a zajišťuje vzdělávání knihovníků. Pomáhá také s přípravou komunitních akcí. Pracovnice regionálního oddělení dále zajišťují metodickou pomoc knihovnám při proškolení nových knihovníků, katalogizaci, správě fondu, vedení výpůjčního protokolu, provádění aktualizací a revizí fondů, tvorbě webových stránek a dalších činnostech v knihovnách.

Během roku 2019 se Městské knihovně Kuřim podařilo realizovat projekt Memoria. Díky úzké spolupráci s pamětníky byl vytvořen fond archivních fotografií a vzpomínek, kterému Mgr. Sylvia Laurincová, historička města Kuřimi, ve spolupráci s ostatními zaměstnanci, dala podobu virtuálního archivu. Současně se velkému zájmu těšil přednáškový cyklus dílčích setkávání právě nad těmito fotografiemi, nazvaný „Vzpomínání na starou Kuřim“. Velmi úspěšný start projektu Memoria bychom rádi do budoucna podpořili vkládáním dalších historických fotografií, získaných od obyvatel a pamětníků Kuřimi. Vzhledem ke kladným ohlasům na tento počín chceme virtuální paměťovou instituci rozšířit a plánujeme vkládat také historická regionální periodika.

Ódou na radost je nová knihovna v Helsinkách Oodi, zhmotněná vize knihovny budoucnosti

Libuše Foberová, Zdeněk Franěk

libuse.foberova@msvk.cz, zdenek.franek@msvk.cz

Rozhodli jsme se, že budeme postupně představovat významné inspirační knihovny ve světě. Volba první, kterou chceme představit, je zřejmá. Představujeme vám knihovnu budoucnosti, která splňuje vizi komunitního centra bez hranic otevřeného pro všechny. Finové označují knihovnu za severský útulný obývací prostor. Smrkové dřevo, barevné koberce, elegantní pohodlné

pohovky, křesla v neutrálních barvách a všude přirozené denní nebo večerní měkké světlo. Živé stromy v obrovských květináčích evokují princip zelené knihovny. Knihovna je navržena tak, aby mohla reagovat na všechno nové, co přijde, i když se ještě neví, co to bude, dodávají architekti.

Finsko se považuje za nejsečtější zemi světa. Možná za to mohou dlouhé zimní večery,

kteře poskytují prostor pro čtení. Ale možná i minulost, ještě před pár desítkami let museli snoubenci před svatbou prokazovat, že umějí číst. Není tedy s podivem, že Finové přikládají knihovnám obrovský význam. Průkazku do knihovny vlastní téměř dva milióny Finů. Knihovny nabízí své služby zdarma. Ve Finsku žije přes pět miliónů lidí, kteří si půjčí 68 mil. knih ročně. Oodi symbolizuje základní hodnoty Finska, jimiž jsou vzdělávání, kultura, rovnost a otevřenost. Oodi tedy představuje obývací pokoj národa. Výkonný ředitel pro kulturní záležitosti v Helsinkách (Helsinki mají 630 tisíc obyvatel) Tommi Laitio představil knihovnu jako literární instituci, ale také jako instituci technologickou, hudební, filmovou atd. Vedoucí knihovnických služeb Katri Vanttinenová se vyjádřila, že jsou připraveni vést nepřetržitou diskusi s uživateli a zaměstnanci o tom, jaké chování je v knihovně vítané. Knihovna by podle ní měla být rušným místem a střediskem všemožných spontánních aktivit.

Oodi představuje novou éru knihoven, proto má přívlastek knihovna budoucnosti. Navrhlo ji finské studio ALA Architects. Budovu navrhovali pomocí zakřivené geometrie parametrickými metodami – tzv. 3D navrhování pomocí algoritmů. Celá budova má nulovou spotřebu energie, resp. využívá zelenou energii, a je plná environmentálních prvků. Je doslova zaplavena velkým množstvím denního světla. Podlahovou plochu tvoří 17 250 m². Projekt, který stál 98 mil. euro, byl realizován v letech 2015–2018. Podmínkou úspěšnosti knihovny budoucnosti je výrazná architektura,

kteřá přitahuje pozornost turistů, ale zejména nekonvenční a dobře promyšlený program. K projektu se mj. vyjadřovali jak zaměstnanci knihovny, tak veřejnost. Právě knihovníci navrhli, aby se snížil počet skladů knih a počet

knih ve volném výběru na 100 tisíc, aby tak mohl vzniknout kreativní prostor pro uživatele, ale i prostor pro kavárnu a restauraci ad. Avšak např. požadavek veřejnosti na saunu knihovníci odmítli. Jen v prvním roce provozu navštívilo knihovnu přes jeden milión

Centrální knihovna Oodi v Helsinkách, vstupní hala
(Zdroj: ALA architects, foto Risto Rimppi Oodi Helsinki Central Library)

návštěvníků. Odhad denní návštěvnosti byl 10 tisíc návštěvníků, skutečností je dvojnásobek. Skutečně, knihovnu, která představuje komunitní centrum bez hranic otevřené pro všechny, navštíví denně kolem 20 tisíc návštěvníků. Knihovna je otevřena denně od 8:00 do 22:00 hodin, a zkráceně v sobotu a neděli od 10:00 do 20:00 hodin. Návštěvníci zde najdou nejen informační centrum města, ale i Europa Experience – centrum informací souvisejících s Evropskou unií. Knihovna splňuje nároky na současnou informační instituci. Vytváří funkční veřejný prostor, ve kterém je zároveň kladen důraz na uspořádání informací. Životnost budovy se odhaduje na 150 let. V plánu je výstavba silničního tunelu pod budovou knihovny.

Knihovna působí jako prosklená loď s usazenými mračny na střeše. Je funkčně rozdělena do tří úrovní: aktivní přízemí, které navazuje na knižní nebe v nejvyšším patře a tvořivé dílny v prostřední části knihovny. Z architektonického hlediska představuje budova obydlí most. Celá stavba je z místního stavebního

materiálu, zejména byl použit finský smrk. Působivý baldachýn před vstupem do knihovny tvoří zakrytý prostor pro pořádání venkovních kulturních akcí a volně navazuje na náměstí Kansalaistori. Z terasy knihovny je nádherný výhled na město Helsinky. Aktivní přízemí se denně využívá k nejrůznějším kulturním akcím. Severní část přízemí tvoří kino REGINA, které je zároveň oficiálním sálem Národního audiovizuálního institutu. V jižní části přízemí si mohou návštěvníci dopřát posezení v kavárně nebo kvalitní jídlo v restauraci.

Prostřední část se nazývá „podkroví“. Nabízí řadu flexibilních místností/týmových studií (např. nahrávací studia, střihová studia, foto a video studio, včetně fotografické tiskárny A2, URBAN WORKSHOP – 3D tiskárny, laserové rezačky, páječky, ale i šicí stroje ad.) a zákoutí mezi ocelovými vazníky mohutné konstrukce budovy. Celá knihovna se dělí na hlučné a tiché zóny. Kromě kina a filmového divadla nabízí dětem dětské hřiště LORU. Aktivit knihovny jsou velmi různorodé od odborných přednášek po nejrůznější koncerty. Čtenáři si v knihovně mohou na šicím stroji např. zkrátit kalhoty nebo si mohou zahrát počítačové hry, navštívit divadlo či koncert. Oodi nabízí i prostor pro mládež, která se může v knihovně jen tak potulovat, pracovat na domácích úkolech, referátech do školy, týmově se vzdělávat. Knihovna preferuje mládež jako cílovou skupinu. Vytvořila pro ni prostor pro bezpečné setkávání. Knihovna pro mládež je umístěna v 1. patře na balkóně. Může ji navštěvovat mládež ve věku do 29 let od středy do neděle a má personál, který se mladým během provozní doby věnuje.

Z knihovnického hlediska je nejvíce impozantní „knižní nebe“ – volný výběr knih (100 tisíc svazků v 17 jazycích), které evokuje obrovskou otevřenou krajinu zastřešenou zvládnutým bílým mrakem perforovaným kruhovými světlíky. Knihovna je moderní technologickými možnostmi 21. století. Roboti zajišťují třídění a rozvoz knih na správné místo

v regálu. V knihovně se pohybují tři roboti – Tatru, Patu a Veera, jejich jména reprezentují finskou literaturu. Roboti transportují boxy s knihami mezi jednotlivá patra knihovny, umí se vyhýbat lidem i nábytku, umístit knihu i na regál. Jezdí výtahem, aby mohli rozvážet vrácené knihy z třídičky.

Mobilní aplikace OBOTTI doporučuje čtenářům knihy ke čtení. Můžete si ji snadno nainstalovat do vlastního zařízení, slouží jako průvodce knihovnou a světem knih. Mobilní aplikace využívá umělou inteligenci vyvinutou společností HeadAI a může ji používat kdokoli v knihovně i doma. Doporučuje materiál z regálů nebo prostředí Oodi na základě vlastního výběru uživatele. Aplikace obsahuje různé roboty s vlastními předem určenými oblastmi zájmu. Můžete si vybrat robota, který vyhovuje vašim preferencím. Roboti na vás mluví finsky, švédsky a anglicky. Můžete je nastavit tak, aby vám doporučovali např. materiály a aktivity pro děti a mládež. Zajímavostí je spojení dětského oddělení s dospělým. Knihovna se stále soustřeďuje na vědění uložené do knih, považuje toto za dobrý základ k další kreativitě. Nechce však být nudným stánkem pro uchovávání písemného kulturního dědictví. Chce nabízet nový kreativní prostor s vizí. Knihovna se stala srdcem města, místem setkávání Finů, místem, které si zakládá na vzdělanosti a čtení. Chtějí být atrakcí a lákadlem pro návštěvníky, živým hybatelem helsinského života.

Zajímaly nás některé podrobnosti, např. ohledně robotického systému na práci s knihovním fondem a ohledně organizace vzdělávání. Zeptali jsme se knihovní specialistky z Oodi Helsinki Central Library paní Riia Ollanketo z oddělení kultury a volného času a uvádíme její odpovědi.

1) Jak vzniklo jméno knihovny Oodi?

Jméno Oodi bylo vybráno na základě veřejné soutěže o jméno knihovny. Slovo oodi znamená klasickou báseň (anglicky óda).

2) Víme, že máte studia/tvořivé dílny, týmové studovny, pořádáte workshopy atd. Máte nahrávací studia, hudební studia, kurzy šití, kurzy vaření atd. Lidé si v knihovně mohou vyzkoušet řadu profesí. Víme, že si čtenář může zdarma rezervovat jakékoli místo v knihovně. Zajímá nás, jak samotné vzdělávání probíhá. Máte jen 64 zaměstnanců na tak rozsáhlé prostory, knihovnu denně navštíví 20 tisíc lidí, to vyžaduje dobrou organizaci práce. Máte vlastní lektory, nebo si prostory pronajímají vzdělávací agentury, které zajišťují vzdělávání? Jak to vlastně funguje?

V Oodi pracujeme v pěti různých týmech. Jedním z těchto týmů je tým Digital, jehož hlavním účelem je spravovat všechna studia, herny a vybavení v naší dílně ve druhém patře. Zákazníci si mohou rezervovat zařízení a prostory prostřednictvím webové stránky Varaamo (varaamo.hel.fi). Pokud chcete vyhledat, co může Oodi nabídnout, klikněte na „hledat“ a do pole „Prohledat prostory nebo vybavení“ napište „Oodi“ a zvolte „Obec: Helsinki“. Samozřejmě máme několik partnerů a společností, které organizují program v Oodi, takže neděláme všechno sami. To by ani nebylo možné zvládnout.

3) Můžete nám více popsat robotický systém na práci s knihovním fondem?

V Oodi máme automatizovaný třídící stroj na knihy – velký robot. Rozděluje všechny materiály do různých boxů v závislosti na kvalifikaci – dětská literatura, literatura faktu, beletrie apod. Až jsou boxy plné, tři roboti (robotické vozy) je přepraví ze suterénu do třetího patra. Roboti si sami vyzvednou box s knihami, sami objednají výtah a doručí knihy na místo. Knihy na regály zařazují zaměstnanci. Kromě toho máme dvě robotická ramena. Tato ramena umějí dávat knihy do regálů, ale nedokážou je abecedně třídit. Robotická ramena používáme k odkládání speciálních částí našich sbírek, např. takto ukládáme noviny, které

mají výpůjční lhůtu dva týdny. Není nutné je třídit abecedně. Robotické vozy dodává dánská společnost s názvem Mobilní průmyslové roboty (MIR). Robotická ramena dodává společnost Universal Robots (UR). SW na ovládání robotů zajišťuje finská společnost Mikro-Väylä. Na kanále YouTube je možné zhlédnout video, jak fungují robotické vozy v Oodi. Natočil ho Tom Scott, jsou tam i rozhovory s Romeem Pulli, naším IT specialistou, který zná technické podrobnosti o robotickém systému. Adresa: https://www.youtube.com/watch?v=dPb9o3uDF_Q&ab_channel=TomScott

4) Jak fungují v knihovně pronájmy? Pronajímáme některé z našich prostor a jedním z nich je např. Café & Restaurant Oodi a Kino s názvem Kino Regina. Mají oddělený personál a management, nabízíme pouze prostory pro ně.

5) Jak fungují 3D tiskárny? Jsou skutečně zdarma a pro všechny?

Zákazníci mohou používat 3D tiskárny a další vybavení zdarma, ale musí zaplatit za materiál. V Urban Workshoppu máme například 3D tiskárny, elektronickou pracovní stanici, šicí stroje, UV tiskárnu a velkoformátovou tiskárnu. Celý seznam si můžete prohlédnout ve Varaamu. Některé naše prostory také pronajímáme zákazníkům pro jejich vlastní akce. Tyto krátkodobé pronájmy zajišťuje náš tým, jehož hlavním účelem je správa těchto prostor a udržování kontaktu se zákazníky.

6) Jak jste fungovali v době covidu?

Na naší webové stránce v Helmě najdete články, jak jsme během covidu fungovali. Od zimy roku 2020 jsme fungovali v omezeném režimu, pouze pro rychlé návštěvy. Čtenáři využívali pro rezervaci knih on-line službu HELMET, která funguje jako webový obchod. Čtenáři objevili digitální čtení. Do knihovny chodili pro rezervované tištěné knihy, mohli i kopírovat a tisknout. Zaznamenali jsme výrazný pokles

vypůjček a návštěvnosti. Právě teď máme normálně otevřeno, ale pro akce a návštěvy skupin máme určitá omezení.

Závěrem

Vše z nabídky knihovny si mohou zájemci zdarma rezervovat přes webové stránky města Helsinky. Město Helsinky nabízí v knihovně City Workshop ve 2. patře, jedná se o širokou škálu profesionálních nástrojů, které mohou uživatelé používat samostatně, případně je na práci s přístroji zaškolí personál, který je zde po celou dobu k dispozici. Jedná se o různé druhy tvůrčí činnosti, kterou si mohou zájemci vyzkoušet na vlastní kůži. Dále si mohou v knihovně objednat průvodcovské služby pro skupiny, též individuální. Jsou určeny zejména pro imigranty a dospělé čtenáře se speciálními potřebami. Průvodce zájemce seznámí se zázemím knihovny a se základními službami. Zaměstnanci Oodi připravují workshopy pro školy a zájmové skupiny, při kterých používají rozšířenou virtuální realitu, učí kreslení na tabletu, ale i základům tvorby hudby nebo základům fyziky, elektřiny. Půjčují časopisecké tablety, které umožňují přístup k řadě časopisů a novin. Čtenáři Oodi mohou čtenářský průkaz využívat v rámci sítě knihoven v helsinské metropolitní oblasti – mají tak k dispozici 3,5 mil. knihovních dokumentů: knih, časopisů, novin, sbírek hudebnin, komiksů, deskových her aj. Místo na akcích nebo samotné pořádání akce si mohou zájemci rezervovat přes webové stránky knihovny prostřednictvím on-line služby HELMET: <https://www.helmet.fi/en-US>. Knihovníci diskutují, co ještě je knihovna a co už není. Nejlepší odpověď poskytl vizionář Rem Koolhaas, který měl za úkol zatraktivnit Seattle Public Library (1999) úplně novému druhu návštěvníků. Řešení našel v odpovědi: „Knihovna se z prostoru ke čtení proměňuje na společenské centrum s mnohonásobnými kompetencemi“. Knihovna budoucnosti bude i nadále půjčovat knihy, ale pokud chce uspět, změní se v komunitní centrum bez hranic otevřené všem.

Literatura:

- Architektura 2021. Helsinská ústřední knihovna Oodi s průsvitným knižním nebem. Září 2021 [online]. Architektura 2021: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://cs.furniturehomewares.com/2019-01-10-helsinki-central-library-oodi-ala-architects>
- Archiweb. Oodi Central Library Helsinky [online]. Archiweb, s.r.o.: ©1997–2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/helsinki-central-library-oodi>
- Archiweb. Seattle Public Library [online]. Archiweb, s.r.o.: ©1997–2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/seattle-public-library>
- ART ANTIQUES. Šenk, Filip: Veřejná knihovna jako experiment a hybridní prostor. Zima 2019 [online]. Art Antiques: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.artantiques.cz/verejna-knihovna-jako-experiment-a-hybridni-prostor>
- DesignMag.cz. Helsinky postavily centrální knihovnu s tvarem lodi a střechou evokující mraky. [online]. DesignMag.cz: ©2007–2021 [cit. 6. 9. 2021]. ISSN 2464-6202. Dostupné z: <https://www.designmag.cz/architektura/79571-helsinki-postavily-centralni-knihovnu-s-tvarem-lodi-a-strechu-evokujici-mraky.html>
- Oodi Helsinky Central Library [online]. Oodi: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.oodihelsinki.fi/en>
- Oodi Helsinky Central Library. Plán jednotlivých pater [online]. Oodi: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.oodihelsinki.fi/en/services-and-facilities/facilities/>
- Portál ASB. Oodi, nejen knihovna. [online]. Jaga Media, s.r.o.: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.asb-portal.cz/architektura/oodi-nejen-knihovna>
- Respekt.cz. Lauder, Silvie a Turek, Pavel: Óda na budoucnost. Obývák na severu. 8. 1. 2020 [online]. Economia, a.s.: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. ISSN 1801-1446. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2019/4/reportaz-oda-na-budoucnost>
- Scott, Tom. Jak fungují robotické vozy v Oodi. In: YouTube [online]. 14. 10. 2019. [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=dPb9o3uDF_Q&ab_channel=TomScott
- Travel Magazin. Oodi: Centrální knihovna v Helsinkách ukrývá i kino, dílny a studia. [online]. Magazin.TravelPortal.cz: ©2018 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://magazin.travelportal.cz/2018/12/13/oodi-centralni-knihovna-helsinki/>
- TVARCHITECT.COM. Nová knihovna ve Finsku je stavbou budoucnosti, nabízí roboty, nahrávací studia i živé stromy. [online]. Living Modja s.r.o. Vytvořeno v Beneš & Michl: ©2021 [cit. 6. 9. 2021]. Dostupné z: <https://www.tvarchitect.com/clanek/nova-knihovna-ve-finsku-je-stavbou-budoucnosti-nabizi-netusene-moznosti/>

Co zbude z Hosta – rozhovor s Miroslavem Balaštíkem

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Sto let tradice ve vydávání Hosta. Ale mohli bys mi v tom udělat pořádek? První Host vycházel osm let (1921–1929), druhý, tentokrát

„do domu“ sedmnáct let (1954–1970). To už máme 25 let. Pak následuje samizdatová etapa Dušana Skály (pět čísel v letech 1985 až 1989, jsme na třiceti letech), přichází k rozpačitému přešlapování do roku 1995 s občasným a nepravdělným vydáváním spíše sborníků – a od roku 1995 už pod Tvoji režijní taktovkou stabilizace značky, grafická konsolidace a pravidelná periodicita. Dohromady 66 ročníků. Ale který je to vlastně Host, na který se odvoláváte?

Vnímali jste Vy, redaktoři Hosta, kteří obnovili slávu značky v polovině devadesátých let, nějakou skutečnou návaznost? A je nějaká nyní?

My se neodvoláváme na bezprostřední návaznost nebo kontinuitu. Podstatné je, že před sto lety tady vznikl literární časopis, který se pak v průběhu století průběžně vynořoval a zase zanikal nebo byl zakazován. A právě ta umanutost, s jakou se vracel a s jakou se hlásil k nějaké podobě názvu Host, je to, co oslavujeme. Jakoby existence takového časopisu byla součástí literární duše Brna. Nic víc společného s našimi předchůdci nemáme. Dokonce bych

řekl, že máme dnes málo společného i s tím, jak vypadal Host třeba před dvaceti lety. Časopis se logicky proměňuje s tím, jak se proměňuje literatura, a s tím, jací lidé do něj přispívají. Na druhou stranu po těch letech je tu i jakýsi závazek, pocit odpovědnosti, vědomí, že časopis a literatura obecně jsou něco, co mne jako redaktora nebo spisovatele přesahuje a co mne nutí mít na zřeteli vedle svého ega a potřeby seberealizace také to, že vydáváním nebo psaním do časopisu vstupuji do „společnosti mrtvých básníků“. Je to zavazující, ale také vzrušující a útěšné.

Dobře, takže umanutost - máme první klíčové slovo, s nímž si máme Host asociovat.

A která jsou podle Tebe další? Jakou charakteristiku by měli jaksi automaticky připisovat čtenáři Tvému časopisu?

Klíčová slova. To řešíme vždycky, když měníme grafickou úpravu. Kdysi jsme měli klíčové slovo „aktuálnost“, a dokonce jsme měli rubriku recenzí na knihy, které ještě ani nevyšly. Pak jsem jeden čas chtěl, abychom „programovali“ literaturu, tj. aby se v časopise řešilo, jaká má literatura být. Teď se zase víc rozhlížíme do společenských, šířeji uměleckých a do mezinárodních „souvislostí“, ve kterých se literatura ocitá. Základem ale vždycky bylo, aby Host byl

pro „čtenáře“, pro lidi, kteří čtou knihy a chtějí o nich „vědět víc“. O tom, co si o knihách myslí kritici, co si o kritice myslí autoři, co se děje v zahraničních literaturách a co se děje za hranicemi literatury. Co bylo v literatuře dřív a co v ní bude potom.

Co bych ale nikdy nepoužil v souvislosti s Hostem je spojení „můj časopis“. Neříkám to z nějaké skromnosti (Host považuji za nejlepší literární časopis, jaký tady kdy vycházel), ale vždycky jsem věděl, že časopis nemůže dlouhodobě přežít, pokud bude mít v čele egomaniaka. Nejdůležitější kompetencí šéfredaktora je umět nevyužít své funkce a moci k tomu, aby direktivně prosazoval svoje názory na literaturu. Nemít časopis jako zrcadlo, ale jako okno. Proto jsem redaktory a příspěvatele Hosta nikdy nevybíral podle toho, „co“ si myslí o literatuře, ale „jak“ o ní přemýšlejí. A vždycky mne víc bavilo to nové a odlišné. S přibývajícím věkem a zkušenostmi je ale stále těžší si to připomínat. A nepovažovat ty, kdo si myslí něco jiného, automaticky za blbce. Zastavit bytnění ega je těžší než zastavit bytnění prostaty.

Sebevědomé slovo – nejlepší. Jak si fakt, že jste nejlepší, ověřujete u čtenářů? Děláte si nějaké průzkumy? Jaký je náklad časopisu? A jaké procento nákladu je kryto granty?

Několikrát jsme si udělali soukromý průzkum, přesněji řečeno spíš anketu mezi čtenáři. Vesměs z toho vyznívala spokojenost, nic výrazně čtenářům nechybělo a každý doporučoval posílit něco jiného, což by v úhrnu znamenalo posílit úplně všechno. Samozřejmě to ale není nic zcela průkazného. Průkazný je náklad časopisu 1500 výtisků a odhadujeme, že čtenost je mezi 4500 – 5000. Financování časopisu by samozřejmě nebylo možné bez grantů Ministerstva kultury a Města Brna, které pokrývají zhruba 80 procent rozpočtu.

Osmdesát procent je dost na to, aby člověk upadl do rutiny. Má tomu zabránit H7O?

Jaký je koncept vašeho on-line projektu? Co si od něj slibujete?

Rutina hrozí kdekoliv. A pořád to není 100 %, jako u státních příspěvkových organizací. Navíc musíme každý rok znovu o dotace žádat, naši žádost hodnotí odborná komise a nikdy nevíme, kolik a zda vůbec něco dostaneme. V letošním roce nám například MKČR snížilo dotaci oproti loňsku o 10 %. Nevíme proč, hodnocení bylo bez jakýchkoliv výhrad, ale odborná komise se tak prostě rozhodla a my s tím nic nenaděláme. Že bychom upadli do rutiny a museli se motivovat novými projekty, to nám fakt nehrozí. Vznik H7O souvisí s tím, že měsíční periodicitu tištěného Hosta, který navíc vzniká hodně dopředu, neumožňuje tu neaktuálnější „denní“ literární žurnalistiku. Ta ale k časopisu, který chce poskytovat co nejkompaktnější informace o literatuře, dnes prostě patří. A čtenáři ji očekávají. Proto máme H7O, které skvěle řídí Zdeněk Staszek a redakčně se na něm podílí Jakub Pavlovský. Můžeme se samozřejmě zamýšlet nad tím, že to dřív nebylo potřeba, že tímto způsobem technologie zasahuje do reality, protože nás nutí události nejen zaznamenávat, ale v mnohem větší míře také „vyrábět“, abychom on-linové médium nasatili. Že se tím stírá rozdíl mezi podstatným a nepodstatným, který odhalí právě až určitý časový odstup. Ale přemíra adrenalinu je obecný rys naší civilizace a literatura je její součástí.

Jak velký vliv si udržuješ jako šéfredaktor na podobu časopisu? Jak moc si určuješ témata, o kterých chceš psát? Tvoje rozhovory patří v Hostu k těm z nejlepších. Co je pak klíčem pro Tvůj výběr partnerů pro rozhovor a pro výběr Tvých témat, když se rozhodneš psát. Měli bychom v pozadí vidět nějaký osobní program – estetický, hodnotový...?

To mne samozřejmě těší, že se ti líbí rozhovory. Za výběrem osobností a témat, o nichž píšu, žádný vědomý program není, estetický ani

jiný. Což neznamená, že se v nich zpětně nedá najít nějaké schéma nebo určitá linie. Za těch pětadvacet let jsem udělal víc než dvě stovky rozhovorů se spisovateli, kritiky, umělci a vědci, a když jsem dával dohromady výbor z nich pro knížku *Literatura v čase lovců*, přišlo mi, že se v nich odrážejí dvě věci. Jednak atmosféra doby v tom smyslu, že třeba v 90. letech jsem většinou zpovídal starší básníky a literární vědce a teprve postupně přibývali mladší básníci a prozaikové, a potom i filozofové, esejisté a novináři, což přirozeně kopíruje to, čím literatura (a tedy i časopis) v daných letech žila. A druhá věc, že se moje otázky posunovaly od ryze literárních, vztahujících se k poetice díla, nebo životopisných, k otázkám společenským a politickým a k tendenci vidět autorovo dílo v širších dějinných i teritoriálních souvislostech. To se ostatně týká i mých textů, na začátku jsem psal komplikované strukturální analýzy básnických děl, dneska nadávám Lubomíru Zaorálkovi, že škodí literatuře.

Zdá se, že první i druhý Host měly představu, jak má vypadat literatura či kultura, pro kterou chtěly být časopisem. První Host je spojen i s programy a manifesty, druhý učil kritickému vnímání literatury a přesahoval do politiky. V obou případech byly redakce plné spisovatelů, tedy prozaiků, dramatiků a básníků. Je i Tvůj Host něčím podobným? Tedy: jde v nějaké podobě cíleně nad aktualitu literárního života či nad dočasná témata, která strhávají pozornost novinářů? Je možné vnímat Tvoje nadávky jako součást nějakého jasnějšího, trvalejšího a zřetelně artikulovaného názoru, který by v Hostu dokládal koncepčnější se vztahování k literárnímu životu?

V případě Hosta do domu bych ti oponoval, tam žádná předem daná, natož manifestační představa „jak má vypadat literatura či kultura“ formulována nebyla. Omyl je podle mne i to, vnímat program nebo jak říkáš „jasnější,

trvalejší a zřetelně artikulovaný názor“ jako to, co jde „nad aktualitu a dočasná témata“. Je to přesně naopak. Pokud nejde o sborník historických studií, tak je nadčasový časopis protimluv. Časopis popisuje čas. A pokud budu ke vznikajícím dílům přistupovat s tím, že předem vím, jak má dobrá literatura a kultura vypadat, tak se nedostanu dál než právě k tomu vědění, které jsem si utvořil na základě toho „co bylo“. Jinak řečeno beru současnosti její autenticitu, možnost vytvořit něco nového a jinak „nadčasového“. Opět bych použil tu metaforu zrcadla a okna. Program znamená, že literaturu vnímám jako zrcadlení, okno mi umožňuje vidět proměny. A právě z těch proměn lze teprve odečítat i něco podstatného o „věčném“ základu. Časopis se tak může stát „věčným“ jen s odstupem, pokud se ukáže, že byl schopen z aktuálního materiálu formulovat nějaké obecnější teze o fungování literatury a objevovat autory, jejichž dílo přetrvává. Ale ani to není podle mne jeho smyslem. Když zpětně listuju ve starších časopisech, tak právě kvůli těm efemeridám, kvůli tomu, co se nikdy nedostane do knih a výborů, protože je úzce spojeno s daným okamžikem. Právě to nejvíc vypovídá o tom, čím literatura v dané době žila. A to bych si přál, aby zůstalo i z Hosta.

Děkuji za rozhovor.
Tomáš Kubíček

Miroslav Balašík (nar. 1971) je literární kritik a publicista. Vystudoval češtinu a filozofii na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity a od roku 1997 přednáší na zdejším Ústavu české literatury. Od roku 1995 řídí časopis Host a je šéfredaktorem a spolumajitelem stejnojmenného nakladatelství. Publikoval řadu esejů, komentářů a rozhovorů. Je autorem knihy Postgenerace. Zátíší a bojiště poezie 90. let 20. století (2010) a souboru rozhovorů se spisovateli Literatura v čase lovců (2015).

U pramene vrátka

Ondřej Cikán

ondrej.cikan@gmx.net

„Ahoj! Jsi doma? Jedu do Vídně na ústav. Půjde-me na pivo?“

„Jejda. Taky musím do knihovny. Jedu do Prahy.“

Nejmagičtější věc na knihovnách je, že žádná nemůže mít všechno, a že i dnes, v době digitalizace a globalizace, je někdy nutné odjet pár set kilometrů nebo více na místo, kde bude co nejvíce potřebných knih po ruce. Doma ve Vídni bych nikde nenašel všechna dosavadní vydání Nezvala, ale zdejší ústav byzantologie má zas ve střední Evropě největší knihovnu svého oboru. Samozřejmě, co pořádná knihovna nemá, pokusí se zapůjčit odjinud, pokud se nejedná o nějaký rukopis, pro který se musí přímo ke zdroji. I motýli se nejlépe zkoumají tam, kde poletují.

Nechodím do knihovny jen tak pro radost, pro radost si čtu ve vaně nebo v noci, předstíraje práci. Většinou ani nechodím do knihovny, abych tam psal filologické články, piloval edice nebo překládal. Ruší mě takový ten šum soustředěného čítárenského ticha. Když se vydám do knihovny, tak jsem si tam buď objednal pořádný balík knih, jejichž většinu, jak to na světě chodí, potřebuji jen proto, abych se ujistil, že je pro dané téma vlastně nepotřebuji. Anebo tam

spěchám, protože jsem si všimnul, že jsem při objednávání balíku o čemsi strašlivě podstatném ani netušíl.

Strašidelné je, když si člověk uvědomí, co všechno ve všech knihovnách na zeměkouli chybí: Básniřky, po celou antiku uznávané co pozemské Múzy, jejichž díla nepřežila alexandrijský požár a středověk; velkorysé romány, v nichž zanícení tmáři nebo osvětáři různých období viděli nebezpečný brak a tak dál. I některá vědecká díla posledních desetiletí, která se třeba řadí mezi základní kameny své specializace, mohou být velmi těžko dohledatelná, když vyšla v nízkém nákladu v méně prestižním jazyce na méně prestižní univerzitě. Tak podobně se říká například o botách na lyže ve sklepě: „Co nenajdeš, nemáš.“

Všechno, co se kdy napsalo a vymyslelo, existuje kdesi ve světě Múz. A vrátka do světa Múz se nacházejí ve stínu košatého platanu na louce s šumným pramenem mezi pestrými květy plnými čmeláků – pokud vedle toho platanu ovšem strmí knihovnický magazín.

Ondřej Cikán, nar. 1985 v Praze, žije od roku 1991 ve Vídni. Je klasický filolog, spisovatel a překladatel.

Bude vás zajímat, že...

... příležitostí, jak upozornit na hodnotné a zajímavé počiny v oblasti literatury pro děti a mládež, není tolik, jak by si toto významné téma zasloužilo. **Nejvýznamnější ocenění pro tvůrce knih pro děti a mládež, již 29. ročník soutěže Zlatá stuha se konal až 14. září.** Vítězem v literární i ve výtvarné kategorii se stala knížka Jana Jirků a ilustrátorky Marie Urbánkové *Táta a princezna Rozárka*. Je to tedy knížka ovinutá dvojnásobně Zlatou stuhou. **Nakladatelství Argo** získalo dvě Zlaté stuhy. V kategorii Komiks pro děti a mládež za adaptaci divadelní hry Karla Čapka *R.U.R.*, kterou zpracovala Kateřina Čupová. Druhou publikací je dílo Chrise Priestleyho, první díl ze série *Moldánkovské věže s názvem Kletba vlkodlačího chlapce*. Podle poroty je to nejlépe přeložená kniha v kategorii pro mládež ...

Pojďte s námi do knihovny

Jižní Morava čte

Již šestým rokem vyhlášíme literární, výtvarnou a literárně-výtvarnou soutěž pro děti a mládež ve věku 4–15 let, tentokrát na téma

„TEĎ TO VIDÍM JINAK“.

Více informací ve Vaší knihovně a na www.jiznimoravacte.cz nebo na Facebooku.

jihomoravský kraj

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

